

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM
DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**2010-2018 DÖNEMİNDE SUUDİ ARABİSTAN-
YEMEN İLİŞKİLERİNİN DİNAMİĞİ**

SLSABİL HAMED FUAD SAEED

16716019

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. LAÇİN İDİL ÖZTİĞ**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM
DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**2010-2018 DÖNEMİNDE SUUDİ ARABİSTAN-
YEMEN İLİŞKİLERİNİN DİNAMİĞİ**

**SLSABIL HAMED FUAD SAEED
16716019
ORCID NO: 0000-0003-2403-147X**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. LAÇIN İDİL ÖZTİĞ**

**İSTANBUL
2020**

ÖZ

2010-2018 DÖNEMİNDE SUUDİ ARABİSTAN-YEMEN İLİŞKİLERİNİN DİNAMIĞI

Sılsabil Hamed Fuad Saeed

Haziran, 2020

Suudi Arabistan ve Yemen çok farklı ve karmaşık bir siyasi ilişki içindedirler. Siyasi ilişkileri, kimi zaman ortak çıkarlara, kimi zaman da düşmanlık ve anlaşmazlıklara dayanmaktadır. Bununla beraber, bu ilişkilerin temel özelliği Suudi politikasının Yemen siyaseti üzerindeki güçlü etkisidir. Suudi Arabistan'ın güvenlik endişeleri, özellikle Arap Baharı, İran etkisi genişlemesi ve küresel ekonomik çalkantıları gibi bölgesel sahneyi süpüren dönüşümlerden sonra Yemen iç meselelerine sürekli müdahale ettiğini sebep olmuştur. Bu yüzden tez, 2010-2018 döneminde Yemen sahasındaki sürekli değişikliklerin ele alınmasında Suudi Arabistan dış politika temel yaklaşımlarını ve bu yaklaşımlarının sonuçlarını incelemeyi hedeflemektedir. Tez, Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkilerin temel dinamiklerini incelemek için Yapısal Realist teorisine dayanmaktadır. Tez, siyasi dinamiklerin çok aşırı bir seviyeye çıktığını bulmaktadır. Bu nedenle Suudi Arabistan'ı Yemen'e yönelik dış politikasında bölgesel ve uluslararası ağırlığından eleştirel olarak yararlanmaya itilmiştir. Tez, Suudi Arabistan'ın hayatta kalması ve istikrarı için yeni yöntemlerin kullanılmasıyla Yemen'i kontrol altında tutacağını vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Yapısal Realizm Teorisi, Arap Baharı, GCC Girişimi, Husiler, İran'ın Hırsları, Kararlılık Fırtına Operasyonu, Yemen İnsani Krizi.

ABSTRACT

THE DYNAMICS OF SAUDI ARABIA-YEMEN RELATIONS BETWEEN 2010-2018

Slsabil Hamed Fuad Saeed

June, 2020

Saudi Arabia and Yemen have enjoyed very diversified and complicated political relations. Their relations have based on shared interests in some cases and hostility and disputes in others. However, the main feature of these relations is the strong Saudi political influence throughout the Yemeni political events. The Saudi security concerns have caused continuous intervention into the Yemeni internal affairs, especially after the transformations that swept the regional scene such as the Arab Spring, Iranian influence expansion, and the global economic turmoils. Therefore the study aims to analyze the Saudi foreign policy approaches used in addressing the continuous changes in the Yemeni scene during the period 2010- 2018 and the results of these approaches. The thesis relied on the Structural Realism theory to study the principal dynamics of relations between the two countries. The study found that political dynamics have evolved to a very extreme level, which has pushed Saudi to benefit critically from its regional and international weight in its foreign policy toward Yemen. The study emphasized that Saudi Arabia for its survival and stability will keep Yemen under control even with the use of new methods.

Keywords: Structural Realism Theory, Arab Spring, GCC Initiative, The Houthis, Iranian ambitions, Decisive Storm Operation, Yemen Humanitarian Crisis.

ÖN SÖZ

İlk başta, bu tezi başarıyla tamamlamamı yardımcı veren Yüce Allah'a şükranlarımı sunuyorum. Doç.Dr.Laçin İdil Öztığ'e tezimin danışmanlığı kabul etmek teşekkürü bir borç bilirim. Rehberliği, hoşgörü ve yoğun bilgileriyle araştırmayı yürütme ve yazma adımlarının hepsinde bana büyük yardımcı verdi. Hayallerimi gerçekleştirmeyi için ihtiyacım olan her şeyi öğretmene ebeveynlerime teşekkür etmek istiyorum. Küçük kardeşlerimin sevgisi ve duaları, Türkiye'deki eğitim yolculuğumda bana bir umut ışığı verdiler, onlara çok teşekkür ederim. Ayrıca, tüm araştırmam adımlarında bana cesaretlendirilmesi için ve tezin konusu analiz etmesi bana yardımcı etmek için, doktora arkadaşım Elham Al-Hidabi'ye teşekkür ederim. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü öğrencisi. . Stratejik Fiker Araştırmalar Merkezi'nde politik araştırmacı olan Sayın Ali Gabali'nin, konu kaynaklarımı ve tez konumumla ilgili fikirlerimi genişleten farklı bilgi ve görüşleri sağlamadaki yardımından dolayı büyük yardımını unutmuyorum.Yüksek lisans programımı yapmamı sağladığı için Türk Hükümeti Burs programına ve Yıldız Teknik Üniversitesi'ne minnettarım. Kişiliğime ve bilgime çok şey ekleyen yüksek kaliteli bir eğitim ortamında çalışma şansım oldu. Son olarak, büyük ailem ve tüm arkadaşlarıma, özellikle de Muna Moallim, Fuad Al-Gaadi ve Mohammed Andani sürekli destek ve teşvikleri için teşekkür ediyorum.

Istanbul; Haziran, 2020

Sıabil Hamed Fuad Saeed

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Literatür Taraması.....	3
1.2. Çalışmanın Amacı.....	7
1.3. Çalışmanın Argümanı.....	8
1.4. Çalışmanın Yapısı.....	9
2. GENEL GİRİŞİ	11
2.1. İki Ülke Arasındaki Tarihi İlişkiler.....	11
2.2. Suudi Arabistan ve Yemen'de Siyasi Sistemin Prensipleri.....	18
3. BİRİNCİ BÖLÜMÜ: UZAKTAN KONTROL (2011 ÖNCESİ-2011)	22
3.1. Resmi İlişkiler.....	22
3.1.1. Teröre Karşı Savaş.....	23
3.1.2. Sada'nın Savaşları.....	25
3.1.3. Yemen'e Ekonomik Destek.....	29
3.2. Gayri Resmi İlişkiler.....	30
3.2.1. Yemen Kabileleri ve Suudi Rejimi.....	30
3.2.2. Yemen'deki Vahabizm.....	33
4. İKİNCİ BÖLÜMÜ: DIŞARIDAN EMPOZE ETME (2011-2014)	36
4.1. Körfez Girişimi.....	38
4.1.1. Körfez Girişiminin Önceden İstişareleri.....	40
4.1.2. Girişimi Uygulama.....	43
4.1.2.1. Yemen Ordusunu Yeniden Yapılandırması.....	44
4.1.2.2. Ulusal Diyalog Konferansı.....	48
4.2. Geçiş Dönemi Engelleri.....	50

5. ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ: SAHADA OLMAK (2015-2018)	54
5.1. Saha Müdahale Faktörleri	56
5.1.1. Yemen'in, Husi Kontrolünden Sonra Suudi Etkisinden Uzaklaşması	59
5.1.2. Suudi Arabistan'da Yeni Kral Varisi	61
5.1.3. İran'ın Yemen Limanlarını ve Uluslararası Ticaret Yollarını Kontrol Etmesi Korkusu.....	66
5.1.4. Yemen'de AQAP'ın (Arap Yarımadası'ndaki El Kaide) Büyüyen Etkisi .	67
5.2. Kararlılık Fırtınası Sonrası Yemen Yönetimi	69
5.2.1. Güney Geçiş Konseyi'nin Kurulması ve Körfez Krizi	71
5.2.2. Uluslararası Toplumun Hareketleri	73
5.3. Kararlılık Fırtınasının Etkileri	76
5.3.1. Yemen Üzerindeki Etkiler	77
5.3.2. Suudi Arabistan Üzerindeki Etkiler	79
6. SONUÇ	85
KAYNAKÇA	88
ÖZ GEÇMİŞ	100

KISALTMALAR

AQAP	: Al-Qaeda in Arabian Peninsula
BPD	: Barrels per day
GCC	: Gulf Cooperation Council
GDP	: Gross Domestic Product
GIP	: General Intelligence Presidency
GPC	: General People's Congress Party in Yemen
NDC	: National Dialogue Conference of Yemen
PSO	: Yemen's Political Security Organization
SPA	: The Official Saudi Press Agency

1. GİRİŞ

Suudi Arabistan ve Yemen, konum, tarih ve diğer ülkelerle ilişkiler açısından stratejik özelliklere sahiptir. Her ikisi de; aynı kültürel çeşitliliği, etnik kimlikleri, dini değerleri olduğu kadar, tarihsel ve sosyal olarak karşılıklı bağımlılığı da paylaşmaktadır.

Tarihsel olarak bu iki ülke onlarca yıldır birçok iniş, çıkış ve farklı olayları içeren yakın bir ilişkiye sahip olmuştur. Ortak çıkarlarını ve ortak sınırlarını korumak için işbirliği yapmışlardır. Son zamanlarda, birlikte çalıştıkları birçok alanda hükümet sistemlerini ve bölgesel düzeydeki güç pozisyonlarını korumak için birçok durumla karşı karşıya kaldılar. Aslında Suudi Arabistan, Yemen'in geçtiği tüm siyasi kilometre taşları boyunca önemli bir rol oynamıştır. Bu süreç boyunca, yeni doğan hükümet sistemini sürekli olarak dış etkilerden uzak tutmaya çalışmıştır. Örneğin Suudi Arabistan, 1948 devrimine karşı İmam Ahmed bin Yahya'yı desteklemiş, 26 Eylül 1962 devrimine karşı durmuş ve Yemen'de cumhuriyetçi rejimin kurulmasına karşı İmamet'i desteklemiştir. Diğer taraftan, Suudi Arabistan'ın Yemen birliğine karşı olan tutumu da unutulamaz. Sürekli Yemen'in Güneyi ile savaşmayı teşvik etmiş ve Yemen'in Kuzeyi ve Güneyi'nin birliğinin önlenmesinin komünist rejimin bir tutumu olduğunu savunmuştur. 2002 yılında başlayan ve Husilere karşı yapılan altı savaşta ve Yemen'de yaşanan başka olaylarda büyük rol oynamıştır.

Ancak Suudi Arabistan'ın Yemen hükümetine verdiği destek, iki ülke arasındaki ilişkinin ortak anlayışa ve uyuma dayandığı anlamına gelmemektedir. Sınırlar sorunu Suudi krallığının kuruluşundan bu yana aralarındaki çatışmaları körükleyen bir sorun olmuştur. Sınır sorununu çözmek için yapılan 1934 tarihli Taif anlaşmasına rağmen, Suudi Arabistan ile Yemen arasındaki askeri çatışmalar var olan sınırları resmen tanımak için Cidde'de yeni bir anlaşmanın imzalandığı 2000 yılına kadar devam etmiştir. Sınır, dışardan herhangi bir tarafın müdahalesi olmadan veya uluslararası tahkime başvurmadan oluşturulmuştur. Bu durum, iki ülkenin birbirleriyle ilişkilerinde yeni bir aşamaya başlama niyetini göstermektedir.

Tarih boyunca Suudi-Yemen ilişkileri konuşulmamış anlaşmalar ile belirlenmiştir. Partrick (2010,26)'nın da belirttiği gibi, Riyad, dış politikayı şekillendirmede genellikle dikkatli davranmaktadır ve esas olarak duyurulmamış düzenlemelere dayanmaktadır. Bu nedenle, Krallığın kararlarını ve politikasını değerlendirmek kolay değildir ve bazen bu karar ve politikaların araştırmacılar tarafından yanlış yorumlandığı olmuştur. Bu çalışmada; keyfi yorumlardan ve çıkarımlardan kaçınmak ve Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki mevcut ilişkilere daha net bir bakış sağlayabilmek için; bu iki ülkenin tarihsel ilişkileri okunmuştur.

Çalışmanın temel amacı, Arap Baharı öncesinden başlayarak 2018 yılına kadar Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki siyasi ilişkileri şekillendiren temel dinamikleri ve iki ülkenin o dönemdeki zorluklarla yüzleşmek için nasıl farklı yaklaşımlar uyguladıklarını analiz etmektir. Çalışma, Suudi dış politikasının Yemen siyasi kararlarını 'etkileme' ve buna 'müdahale etme' aşamasından, Yemen hükümetini ve kararlarını 'doğrudan denetleme' durumuna kadar nasıl ve neden geldiğini derinlemesine incelemektedir. Günümüzde, Yemen'in iç işleriyle ilgili siyasi kararlar dışarıdan, daha doğrusu 'Riyad'dan alınmaktadır.

Tez, Yemen-Suudi ilişkilerinin karşılıklı çıkara dayandığını farz ve kabul etmektedir. Suudi Arabistan; siyasi, ekonomik ve askeri gücü nedeniyle Yemen ile ilgili politikalarda ve ilişkilerde ilk karar merciidir. Yemen'in jeopolitik, sosyal ve ekonomik önemi, Suudi Arabistan'ın Yemen'de meydana gelen olayları takip etmesine, çözüm aramasına ve orada istikrar oluşturulmasına yönelik faaliyetlere büyük önem vermesine neden olmuştur. Bu bağlamda, çalışma, Suudi Arabistan'ın Yemen'in istikrarını korumak için kullandığı araçları, Yemen'deki destekçilerinin sadakatlerini korumak için bu destekçilerine ne gibi ayrıcalıklar verdiğini ve şu anki dönemde bu araçların nasıl değiştirildiğini analiz etmektedir.

Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki ilişkilerin boyutlarını analiz etmek için, uluslararası ilişkiler yaklaşımlarından 'Yapısal Realizm' ya da ' Neorealizm' kuramı ana teorik çerçeve olarak kullanılmaktadır. Uluslararası yapının devleti uluslararası ilişkilerinde belirli bir davranışı izlemeye zorladığını savunan Yapısal Realizm, son dönemde bölgedeki radikal değişiklikler ışığında iki ülkenin siyasi ilişkilerindeki davranışları için basit bir rasyonel açıklama sağlamaktadır.

Bu Teori, güç rekabeti, çatışma durumu ve bir devletin neden başka bir rakip devlet üzerindeki otoritesini ortaya koymaya çalıştığını açıklamaktadır. Teorinin özü;

lkeler arasındaki çatışmayı çözen üst bir otoritenin bulunmaması ve devletin ekonomik ve güvenlik çıkarlarını sürdürme ve güvence altına alma arzusu, devleti iktidar için başkalarıyla rekabet etmeye ve zayıf ülkelere egemenliğini dayatmaya itmektedir (Mearsheimer , 2016, 77-91).

Bu teoriye göre, devletlerin dış politikası uluslararası yapısal sistemden etkilenmektedir; bu sistem, farklı ideoloji ve siyasal sistemlere sahip devletlerin dış politikalarını benzer davranışlar benimsemeye zorlamaktadır. Böyle bu sistemde her devletin öncelikli amacı egemenliğini ve güvenliğini korumaktadır.

1.1. Literatür Taraması

Birçok alışma ve araştırma Yemen-Suudi ilişkilerini incelemiş ve konu edinmiştir. Gashaan (2012), Suudi Arabistan'ın Yemen zerindeki etkisini ve kontrolünü sürdürmek için mevcut tüm araçları kullandığını doğrulamaktadır. Bu çalışmaya göre, Krallık tarafından kullanılan en belirgin araçlar: kabileler, finansal destek, bazı partileri siyasi çatışmalarda diğerlerine karşı kışkırtmak ve Yemen hükümetine herhangi bir ekonomik veya siyasi yardımı önlemek ve Yemen diplomasisini baskılamak için bölgesel veya uluslararası düzeyde diplomatik adımlar atmak, şeklinde ifade edilmektedir. Gashaan, alışmasında, Suudi diplomasisinin Yemen'deki çıkarlarının değişimiyle orantılı olarak değiştiğini de belirtmektedir. Çünkü Suudi diplomasisi, uluslararası diplomaside yaygın olanın aksine (ekonomik çıkarlar); daha çok güvenlik çıkarları ve siyasi kaygılarla bağlantılı bir diplomasi anlayışına sahiptir. Bu anlayış, Suudi Arabistan'ın 2011 başlarında Yemen'de meydana gelen değişimlere ve siyasi değişim taleplerine ilişkin duruşunu daha iyi açıklamaktadır. Örneğin, Suudi Arabistan'ın, Ali Saleh rejimine karşı bir duruş sergilemesi stratejik bir gerekliliktir.

Mohammed ve Abd (2016), Ghashan'ın söylediklerine ilave olarak, Yemen'in coğrafi konumu hakkında tespitler yapmışlardır. Yemen'in Bab Al-Mandab Boğazı, Arap Denizi, Aden Körfezi ve Kızıldeniz'deki stratejik konumu olan, önemli bir özelliği olduğunu fark ettiler. Bununla birlikte, Yemen'in zayıf i sistemi, diğer ülkelerin içişlerine müdahalelerini sağlamıştır. Yazarlar, bu yabancı müdahalelerin çoğunun yakın konumu nedeniyle Suudi Arabistan tarafından yapıldığını doğrulamışlardır. Bu müdahaleler çoğu zaman çıkarlarını korumak ya da g odakları arasındaki uluslararası çatışmalar bağlamında kontrolü sağlamak maksadıyla yapılmaktadır. Bu

da Yemen'in içişlerini yönetme yeteneğini büyük ölçüde etkilemiş ve ülkede istikrarsız bir atmosfer yaratmıştır.

Al-Shanbari (2016), iki ülke arasındaki coğrafi yakınlığın önemine dikkat çekmektedir. Bu temelde, Suudi Arabistan Krallığı ulusal güvenliğini korumak için tüm araçları ve enstrümanları kullanmaktadır ve Yemen'de kendisine yönelik sorun teşkil edebilecek tüm zorlukları ortadan kaldırmaktadır. Çünkü Suudi Arabistan, siyasi varlığının kuruluşundan bu yana, Yemen'i Suudi ulusal güvenliğini iyi ya da kötü bir şekilde etkileyebilecek en önemli stratejik bölge olarak görmektedir. Ayrıca İran'ın Husi hareketine verdiği desteğin Yemen'de kaotik bir ortam ve iç istikrarsızlık durumu yarattığını da belirtmektedir. İran'ın körfez bölgesinde Şiiliği yayması, özellikle Yemen aracılığıyla Suudi Arabistan'a yayma çabaları, Suudi Arabistan tarafından bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Buna ilave olarak, Abdel Rahman ve Fatna (2016), Suudi dış politikasındaki Yemen krizine geçişin, İran'ın Yemen'i kontrol eden Husi hareketi yoluyla bölgeye müdahalesinden kaynaklandığını teyit etmektedir. İran ve Suudi Arabistan arasında Yemen'de sürmekte olan çatışma, 'Vahhabilik' ve 'Şiilik' ideolojisinin çeşitliliğinde somutlaşmış durumdadır.

Bana göre, Al-Shanbari ve Rahman & Fatna çalışmalarının her ikisi de, Suudi Arabistan'ın Yemen'e yönelik dış politikasında, belirleyici bir faktör olarak, İran etkisine odaklanmıştır. Ama bu faktörü yanlış yorumladıkları değerlendirilmektedir. İran'ın eylemi birincil faktör değil ikincil bir faktördür. İran, gücünü artırmak için Yemen'in zayıf pozisyonundan yararlanmaktadır. Yemen'in istikrarlı bir ülke olması halinde, Suudi eylemleri farklı olacaktır.

İki ülke arasındaki ilişkinin diğer tarafında, Hill ve Nonneman (2011), Suudi Arabistan'ın, Yemen'de, uluslararası patronaj ağlarını sürdürdüğü sonucuna varmışlardır. Birçok Yemenli, uluslararası ağların, siyasi değişimin sonuçlarını kendi lehine etkilemeye çalıştığına inanmaktadır."Arap Baharı"; Yemen ile ilgili siyasi sahneyi daha da karmaşıklaştıran monarşilerin üstünde, reform ve farklı tepkiler için baskılar yaratmıştır. Araştırmacılar, Suudi Arabistan'ın Arap Baharı döneminde siyasi tablodaki herhangi bir değişikliği yönetmek için her türlü araç ve enstrümana başvuracağını vurgulamışlardır. Bununla birlikte, kapsamlı bir çözümün uzun vadeli hedefleri ile güvenlik gerekçelerinin kısa vadeli hedefleri arasındaki boşluk, Suudi Arabistan'ın Arap Baharı gelişmelerine yönelik girişimlerinin Yemen'in iç

politikasını olumsuz yönde etkilemesine neden olmuş ve gelecekte siyasi istikrar umutlarını sınırlandırmıştır.

Al-Qahtani (2014), iki ülke arasındaki ilişkilerin paylaşılan ortak kültür, gelenek ve göreneklere ilave olarak, tarihsel olarak çok köklü olması nedeniyle tüm formaliteleri ve protokolleri aştığını vurgulamaktadır. Ayrıca, özellikle güvenlik ve terörizmle mücadele olmak üzere, her alanda işbirliği ile sonuçlanmış olan "2000 yılındaki Cidde Anlaşması"na göre Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki stratejik ilişkileri tanımlamıştır. Araştırmacı, ilişkilerin özellikle GCC (Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi) girişimi altında yukarı yönde ilerlediği sonucuna varmıştır.

Araştırmacı tarafından geleceğe yönelik sunulan görüşler gerçeklikten uzaktır. Araştırmacı; Yemen'in GCC ülkelerine katılma olasılığından, ekonomik ve yatırım ortaklıklarının büyümesinden ve yüksek stratejik güvenlik koordinasyonunun artmasından bahsetmiştir. Ancak, Yemen devriminden sonraki dönemde birçok beklentinin aksine, Suudi ordusu Yemen'e doğru hareket etmiştir.

Świetek (2017), Yemen'deki son savaştan ve Suudi krallığının müdahale etmesinin nedenlerinden bahsetmiştir. Świetek, Riyad'ın Yemen'deki politikasının iki anlamı olabileceğini iddia etmiştir. Birinci yoruma göre; Yemen'deki savaş Ukrayna'daki savaşa ve Suudi Arabistan'ın tavrı da Rusya'ya benzemektedir. Kendi çıkarlarını korumak için, çatışmaya katılan taraflardan birinin yabancı bir güçle işbirliği içinde olması bahanesiyle zayıf bir komşu ülkenin işlerine büyük bir güç müdahale etmektedir. Diğer yorum ise; Suudi Arabistan'ın gerçekten de Husi isyancılarının Tahran'ın İran'ın çıkarları için kullanılan aracı olduğunu kavramış olmasıdır. Bu yoruma göre Riyad, Yemen'de bölgesel rakibi İran'a karşı bir vekalet savaşı sürdürdüğünü ve büyük bir strateji tuzağı olarak adlandırılacak bir fenomenle savaştığını düşünmektedir. Bu bağlamda, Yemen'deki savaş Vietnam Savaşı'na benzer olabilir. Bence bu analiz, 2015 savaşını incelemek için sadece bir değişkene dayanmaktadır; İran ve Yemen'deki tutkuları. Ancak savaş birkaç faktöre dayanmaktadır ve bunlardan yalnızca biri İran'ın etkisidir.

Merim (2016), Suudi dış politikasını genellikle sessiz ilerleyerek pozisyon alan bir diplomasi olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte, son dönemde Suudi eylemlerindeki değişiklik, Arap Baharı olayları nedeniyle birçok zorluğun büyümesinin bir sonucudur. Bu, Krallığı iki temel boyuta dayanan bir strateji benimsemeye itmiştir. Birincisi Yemen, Bahreyn ve Suriye'de karşılaşılan zarar

kontrol etmekle ilgilidir. İkincisi ise Mısır, Suriye ve Irak gibi önemli eksen devletlerin yokluğu nedeniyle oluşan boşluğu doldurmakla ilgilidir. Araştırmacı ayrıca bu çatışmada Yemen örneğini incelemiş ve durumun İran ve Suudi Arabistan arasında askeri bir çatışmaya ulaşmasının pek olası olmadığı sonucuna varmıştır. Ancak, her iki taraf da Yemen'deki çıkarlarından ve isteklerinden vazgeçmeyeceği için uzlaşma veya huzurun tesisi mümkün görünmemektedir. Önümüzdeki dönem için olası senaryo, vekalet savaşları çerçevesinde çatışmanın devam etmesidir.

Al-a'amiry (2011), dış çevrenin Yemen üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kuzeydeki isyanın ve Yemen'in güneyindeki siyasi hareketin, farklı gündemlere sahip bölgesel ve uluslararası aktörlerin desteği olmadan gerçekleşmeyeceğini teyit etmiştir. Kuşkusuz ABD, Suudi Arabistan ve Körfez Arap ülkeleri bu aktörlerin başında gelmektedir. Bu güçler arasındaki çıkar çatışması, Yemen siyasi yaşamının geleceğini etkilemekte ve Yemen'deki mevcut siyasi sistemin parçalanması ve çökmesi tehlikesine neden olmaktadır. Bunun yanında, Al-a'amiry, Yemen ile ilişkisinde; Suudi Arabistan'ın ABD'nin bir aracı olduğu sonucuna varmıştır. Bana göre, bu çok da doğru değildir. Çünkü, Yemen-ABD ilişkileri üzerinde büyük etkisi olan asıl unsur Suudi Arabistan'dır.

Son olarak, Karim (2017), Suudi sosyal yaşamının ve hükümet politikalarının en önemli yönünün El Suud'un yönetiminin devam etmesi olduğunu ortaya koymuştur. Dış politika, aynı şekilde, sadece Suudi sahnesinin uluslararası alanda çıkarlarını korumak ve desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda iç istikrarın sağlanmasına da yardımcı olmaya yöneliktir. Ayrıca, Kral Salman'ın yeni yönetiminin, bölgedeki değişen güç dengesi hakkında daha fazla endişe duyduğunu da ifade etmiştir. İran'ın Suudi Arabistan'ın bölgesel duruşuna oluşturduğu tehdit, özellikle Prens Muhammed Bin Salman tarafından çok daha fazla ciddiye alınmaktadır. Dahası, Prens Muhammed; Husi ve Saleh kuvvetleri Aden'i saldırdıktan hemen sonra, Kralı, Yemen'e süratle hava saldırısı yapma kararını verme konusunda ikna edecek tüm güçlere sahipmiştir.

Önceki çalışmalar incelendiğinde; konunun mevcut çalışmamızdan farklı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Önceki çalışmalar konuyu dönem bakımından ve iki ülke arasındaki ekonomik, politik ve güvenlik etkileşimlerinin doğası açısından incelemişlerdir. Bu çalışmalar, Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki en önemli sorunları teşkil eden; siyasi anlaşmazlık, terörizm ve Husi hareketi ile mücadele gibi

konuları incelemektedir. Ancak, önceki çalışmalar kısa bir süre içerisinde Yemen-Suudi ilişkilerinin sürekli değişmesi ve bunun nedenleri konusunda ilgilenmemişlerdir. İşte bu çalışma aslında tam olarak bunu yapmaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Birçok çalışma, Suudi Arabistan ve Yemen ilişkileri arasındaki ilişkinin eş anlamlılarını ve zıtlıklarını bu ilişkinin belirli bir ölçekte kaldığına inanarak tartışmıştır. Bununla birlikte, bu ilişkiyi etkileyen, zaman içinde değişmesini sağlayan birçok iç ve dış faktör vardır.

Çalışma, iki ülke arasındaki ilişkilerin sürekli değişmesinin boyutlarını derinlemesine araştırmaya ve 2010-2018 yıllarında uluslararası ilişkiler teorilerini Yemen-Suudi durumuyla ilişkilendirmeye çalışmaktadır. Çalışma, kısa sürede yeniden yapılanma ve ittifakların yeniden şekillenmesine yol açan ikili ilişkilerin dinamik değişkenlerini analiz etmenin yanı sıra, o dönemde uluslararası yapıdaki bir takım değişikliklerin analiz edilmesi için şu temel soruyu sormaktadır:

Suudi Arabistan, Yemen sahnesini birçok araçla kontrol edebilecek olmasına rağmen neden Yemen'deki askeri müdahaleyi tercih etmiştir?

Diğer bir deyişle, 2010-2018 döneminde iki ülke arasındaki ikili ilişkide sürekli bir değişikliğe yol açan faktörler nelerdir?

Bu soruyu cevaplamak için, çalışma da tüm yerel, bölgesel ve küresel düzeydeki sorular ve aşağıda belirtilen diğer alt sorular sorularak cevapları araştırılmaktadır:

1- İki ülke arasındaki ilişkinin önemli belirleyicileri nelerdir ve siyasi ilişkilerinin öncelikli amaçları nelerdir?

2- Araştırma döneminde; İki ülkenin yerel olayları, iki ülkenin dış politikalarını nasıl etkileyebilir?

3- Suudi Arabistan'ın çevre ülkelerle ilişkileri Suudi Arabistan'ın Yemen politikasını nasıl etkileyebilir?

Çalışma, "nasıl" ve "ne" sorularını cevaplayarak, ikili ilişkiyi bu yönde devam ettirmeye iten nedenleri belirlemek için ilişki değişkenlerini araştırmaya çalışmaktadır. Genel olarak bölge ve özellikle Suudi-Yemen ilişkileri yeni bir zorluk dönemi yaşamaktadır; bu sorunlar ve olaylar yeni bir Orta Doğu'nun başlangıcını

oluşturmuş olabilir. Ancak bu karışık ve zor durum bu olayların sonuçlarını tahmin etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, özellikle bölgenin geçtiği şu anki dönem göz önüne alındığında, değişkenlerin ölçümünün göreceli olduğunu belirtmek faydalı olacaktır.

1.3. Çalışmanın Argümanı

Tez, analistlerin ve yazarların fikirlerini iki ülke arasındaki çatışma durumuna dayandırdıklarını tespit etmiştir, ancak bu doğru değildir. Aslında Suudi Arabistan, Yemen'de inisiyatifler, yardımlar, ittifaklar ve hatta askeri müdahale gibi birçok yöntemle kendi istikrarını ve güvenliğini koruyan bir sistem kurmaya çalışmaktadır. Suudi Arabistan'ın hayatta kalması ve istikrarı Yemen'den ayrı düşünülemez ve Yemen'in bir parçasıdır. Her iki ülkenin birbirine ihtiyacı vardır ve son zamanlarda siyasi alanda yaşanan hususlar, birçok düzeyde birçok anormal faktörün bir sonucudur.

Çalışma, iki ülkenin politikalarındaki sürekli değişimin birkaç önemli dış ve bölgesel faktörden kaynaklandığını kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu, Suudi Arabistan'ı bölgesel bir güç olarak var olmaya devam etmek ve sosyal varlığını korumak için kısa sürede değişen politikalar benimsemeye zorlamaktadır. İran'ın bölgedeki gücünün yükselişi, Batı dünyasının İran'la nükleer programı konusunda anlaşması, AQAP'in yükselişi, önemli güçlerin küresel terörizme karşı mücadelesi ve son olarak neredeyse tüm Arap ülkelerini vuran Arap Baharı dalgaları; Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki ikili ilişkilerde temel faktörleri oluşturmaktadır.

Buna ek olarak, Yemen'in istikrarsız iç koşulları ve krallığın ilk nesilden ikinci nesile geçmesi konusu, Suudi Arabistan'ı Yemen ile ilişkilerinde yeni politikalar uygulamaya ve yumuşak güç kullanmaya zorlamaktadır. Bu politika, yeni yönetimlerin memnuniyetini sağlamak ve Yemen'in hala Suudi etkisi altında olduğunu göstermek amacını taşımaktadır.

Bu çalışmanın ana hipotezi, ilişkileri etkileyen oyuncular değiştiğinde, dış politikanın yeni yollar benimsemeye zorlanmasıdır. Çalışma, dünya düzenindeki kaotik durumun ülkeleri birbirine kurban ettiği varsayımını esas alan 'Yapısal Realizm' teorisine dayanmaktadır. Ayrıca, teori, devletlerin birbirlerine karşı davranışlarını düzenlemek için çalışan tarafsız ve egemen bir otorite olmadığından, devletlerin

genellikle etik ve uluslararası yasalar düzenlemeden çıkarlarını elde etmeye çalıştıklarını iddia etmektedir.

Merkezi ülkeler, çıkarlarını ulusal sınırların içinde ve dışında elde etmek için, daha güçlü olanların etkisinden olumsuz etkilenen zayıf ülkeler üzerindeki üstünlüklerini ve ilerlemelerini elde etmek için tüm farklı yolları ve araçları kullanırlar. Kaos dünyasının kuralları uyarınca, güçlü ülkeler güçlenir ve etkili hale gelir, zayıf ülkeler ise geriler, zayıflar, geride kalır. Böylece zayıf ülkeler için; çıkarlarını korumak ve konumlarını geliştirmek için çalışan daha güçlü ülkelere etkilenmek daha kolay hale gelir.

Bu nedenle, son olaylar her iki ülkenin bölgesel ve yerel politik sisteminin yapısında yeni değişikliklerin gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu durum, en son gelişmelerle yüzleşmek için her iki ülkenin dış politikalarının yeni özelliklerinin belirlenmesine yol açmıştır.

1.4. Çalışmanın Yapısı

Bu çalışma 2010-2018 döneminde Suudi-Yemen siyasi ilişkilerinin temel ilkelerini ele almaktadır. İlk bölüm, iki ülke arasındaki ilişkiler ve çalışmanın konusu hakkında genel bir giriş yapmaktadır. İkinci bölüm, Suudi Arabistan ile Yemen arasındaki siyasi ilişkilerin tarihsel geçmişi hakkında kısa bilgileri vererek başlamakta ve iki ülkenin dayandığı ilkeler incelenmektedir. Üçüncü bölümden beşinci bölüme kadar tezin ana konusu üç araştırma bölümüne bölünerek analiz edilmiştir.

Üçüncü bölüm, Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki ilişkinin ilk aşamasıdır, buna 'Uzaktan Kontrol' denmektedir. Bu bölüm, bölgedeki olayların patlak vermesinden önceki dönemde Suudi Arabistan'ın Yemen ile ilişkilerinde kullandığı araçları ele almaktadır. Suudi Arabistan aslında iki ana yöntem kullanmıştır. Birincisi, Suudi Arabistan'ın kendisiyle Yemen arasında ortak olan bazı kritik meseleleri ele alma biçimidir; bunların en önemlisi de teröre karşı savaş, Sada'nın savaşları ve Yemen'e ekonomik yardımlardır. İkinci yöntem ise; Suudi Arabistan'ın gayri resmi organlarla, Yemen'de ulusal güvenliğini ve sınırlarını koruma hedefleriyle ilgilidir. Bu gayri resmi uzantıların en önemlilerini kabileler ve Vahhabiler oluşturmaktadır.

Dördüncü bölüm, yeni dönemde Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkileri analiz etmeye çalışmaktadır. Yemen, Suudi Arabistan'ın liderliğindeki GCC

girişiminin dış müdahalesiyle devlet başkanının iktidardan izole edildiği tek Arap Baharı ülkesidir. Krallık, bölgede meydana gelen yeni değişimleri sona erdirmek için Arap Baharı devrimlerine müdahale etmiştir. Bu, Suudi politikasının esnek güç kullanımından uzak olduğunu göstermektedir. Yemen'deki durumun acil bir müdahaleye ihtiyacı olmasına rağmen, askeri müdahale gerekli değildir. Suudi Arabistan, GCC girişimi aracılığıyla hızla reaksiyon göstermiş ve ilerlemiştir. Girişime eşlik eden aşamalar ve sonuçları, özellikle Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki siyasi ilişkiler açısından incelenmiştir.

Beşinci bölüm, iki ülke arasındaki siyasi ilişkinin kritik adımı olan Yemen hükümetinin karar vericileri üzerinde Suudi askeri müdahalesi ve kontrolü ile ilgilidir. Bu bölüm, Suudi Arabistan'ın ülkedeki çıkarlarını ve ulusal mevcudiyetini korumak için güç politikasını kullanmasının nedenlerini tartışmaktadır. Sebeplerden biri, Krallığı yeni bir şekilde yönetmeye zorlayan İran'ın Yemen üzerindeki etkisidir. Dahası, iç krizler Yemen'in birçok bölgesinde ciddi istikrarsızlığa yol açmıştır ve bu da bu istikrarsızlıkların ve krizlerin kendine ulaşmasından çekinen Suudi Arabistan'ı harekete geçirmiştir. Ayrıca çalışmada askeri güç kullanımının sonuçları analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda; askeri güç kullanımının Yemen'e çeşitli felaketler getirdiği, kıtlığın ve salgınların yayılmasını sağladığı ve binlerce sivil Yemenlinin hatalı saldırılarla yanlışlıkla öldürüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca, Suudi Krallığı uluslararası insan hakları yasalarını ve savaş kurallarını ihlal ettiği için uluslararası toplumda kötü bir şöhret kazanmış ve bu durum aleyhinde uluslararası birçok dava açılmasına neden olmuştur.

Altıncı bölüm tezin sonuçlarını özetlemekte ve iki ülke arasındaki ilişkilerin gelecekteki bir perspektifini sunmaktadır. Çalışma, şimdiki ve gelecekteki ilişkilerin karşılıklı bağımlılık bağlamında süreceğini ve Suudi Arabistan'ın Yemen'i kontrol etme girişimlerinin devam edeceğini öngörmektedir. Çünkü, aynı zamanda, Yemen'in hayatta kalması ve istikrarı için Suudi siyasi ve finansal desteğine ihtiyacı bulunmaktadır ve karşılıklı yoğun ilişkilerin devam etmesi gerekmektedir.

2. GENAL GİRİŞİ

Devletler arasındaki herhangi bir ilişkinin yönlerini ve özelliklerini incelemeyen ve tespit etmeden önce, bu ilişkiye tarihsel bir bakış atmak gerekir. Ülkelerin geçmişteki ilişkilerini anlamak, şimdiki zamanı analiz etmemize ve geleceği tahmin etmemize yardımcı olur. Çalışmamızın bu bölümünde, Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki geçmiş ilişkiler kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu ilişkiler uzun zamanda çatışmalar ve karşılıklı rekabet ile karakterize edilmiştir. En önemli çatışma, her bir tarafın ortak alanlarda hak iddia ettiği sınırlarla ilgilidir. Bu nedenle, ihlaller ve çatışmalar onlarca yıl boyunca iki ülke arasındaki ilişkinin ana karakteristiğini teşkil etmektedir. Bu nedenle, iki ülke aralarındaki gerginliği azaltmak için çeşitli anlaşmalar yapmıştır ve bunların en göze çarpanları 1935 'Taif' Antlaşması ve 2000 'Cidde' Antlaşmasıdır.

Sınırlar meselesine ek olarak, güvenlik ve koruma gücü meselesi ilişkilerinde bir başka tarihsel noktadır. Petrol keşfinden sonra Suudi Arabistan, bölgesel ve uluslararası konumunu güçlendirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, iç çatışmalar ve dış müdahalelerden muzdarip olan Yemen, genellikle Yemen'den gelen siyasi ve sosyal krizlerin genişlemesinden etkilenen Suudi Arabistan'ın güvenliğini ve istikrarını tehdit etmiştir. Bu nedenle Suudi Arabistan, Yemen'deki müttefiklerine her zaman finansal, lojistik ve politik destek sağlamaya çalışmıştır. Bu destek her zaman Yemen'i daha güçlü olmadan Suudi hakimiyeti altında tutmaya çalışacak oranda güçlendirmeyi hedeflemiştir.

İlişkilerinin tarihsel aşamalarına bakıldığında, iki ülke arasındaki ilişkilerin değişmediği söylenebilir; güvenlik endişeleri devam etmektedir, sınır ikilemleri farklı kanallarda gelişmiştir ve Krallığın müttefiklerine verdiği destek çok yüksek seviyelere ulaşmıştır.

2.1. İki Ülke Arasındaki Tarihi İlişkiler

Bukairi (2015, 98)'in da belirttiği gibi, tarih boyunca Suudi-Yemen ilişkileri birçok siyasi, tarihi ve güvenlik faktörü nedeniyle hiçbir zaman 'istikrar'lı bir ilişki olarak

karakterize edilmemiştir. Suudi devleti Kral Abdülaziz yönetiminde kurulduğunda Hicaz ve Asir'a kadar uzanmaktadır. Bu, Yemen'in kuzeyinde yeni kurulan 'Al-Mutawakil' devletiyle çatışmaya yol açmıştır. Bu çatışmalar sınır bölgelerinin mülkiyeti, Hicaz ve Asir'le ilgilidir. Bunun sonucu, yirminci yüzyılın başlarında, 1934'te Taif Antlaşması adı verilen bir anlaşma ile sona eren Yemen-Suudi savaşı olmuştur. Taif Antlaşması, Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki birçok konuyu düzenleyen ana anlaşmalardan biridir (Mattar,[28.11.2019],5).

Sınır sorunu, ilk Suudi devletinin kuruluşundan bu yana 'Diriyah' bölgesi valisi Muhammed bin Saud ve Vahhabizmin kurucusu Şeyh Abdul Wahab'ın ittifakı tarafından benimsenen genişleme yaklaşımı nedeniyle ortaya çıkmıştır.

Genişleme arzusunun bir sonucu olarak, Al Saud, (görevini Sanaa imamlarından alan İmam Al Mansur adına yönetmektedir) Şerif Hamoud Muhammed Abu Mesmar (1756-1818) tarafından yönetilen Asir'e taşınmıştır. İlk Suudi devletinin kuruluşundan sonra, Osmanlı Sultanı, Al-Saud hareketini ortadan kaldırılması gereken ayrılıkçı bir hareket olarak görmüştür. Bu maksatla Muhammed Ali Paşa önderliğinde bir ordu donatmıştır. Daha sonra hareket sona ermiş ve Suudi Arabistan'ın Yemen hakkındaki tutkuları geçici olarak azalmıştır (Ali, , 2008, 101).

Bir süre sonra, Muhammed İbn Ali Al-İdrisi yirminci yüzyılın başında Asir'in kontrolünü ele geçirdiğinde, Al-Mutawakil devleti 24 Temmuz 1923'te İmam Yahya önderliğinde Kuzey Yemen'de ortaya çıkmıştır. İmam Yahya'nın Yemeni birlik arzusu vardır ve Al-İdrisiyah devletinin, Yemen birliği için en tehlikeli unsur olduğunu keşfetmiştir (Ali, 2008, 104).

Al-İdrisiyah Devleti, Suudi Arabistan'dan topraklarını Al-Mutawakil devletinin saldırılarına karşı korumak için yardım istemek zorunda kalmıştır. Abdül Aziz Al Suud'la 1926 yılında 'Mekke' Antlaşması adı verilen bir anlaşma imzalanmıştır. Mekke Antlaşması'nın 11. Maddesi, Al-İdrisiyah devletinin iç işlerinde serbest olma hakkını korumakla birlikte, Suud yönetimi altında olacağını belirtmekte ve Suud'un Al-İdrisiyah topraklarını Asir'e karşı iç veya dış saldırılardan koruyacağını ifade etmektedir. Böylece Suudi Arabistan ile Yemen arasındaki çatışmalar Asir ve sınırlar üzerinden başlamıştır (Al-Qabaa, 1992, 174).

Ali (2008, 104'dan aktaran Saleh 2004, 60)'ın da belirttiği gibi, bu antlaşma sonucunda, Asir Suudi vesayeti altına girmiştir. 1932'de, Suudi Arabistan'ın kuruluşunun ilanından sonra Asir resmen Suudi devletinin bir parçası olmuştur.

Asir'i Yemen'in bir parçası olarak gören ve bu durumun düzeltilmesi gerektiğini düşünen İmam Yahya bu duruma çok kızmıştır. İki taraf arasında bir süre boyunca baskınlar ve çarpışmalar gerçekleşmiştir. Çünkü her iki taraf da Asir toprakları üzerinde hak iddia etmektedir. Daha sonra, iki taraf göze çarpan sorunları çözmek için müzakereler yapmayı kabul etmiştir. Birçok müzakere oturumu düzenlenmiştir. Ancak bir çözüme ulaşılması konusunda umutsuz bir şekilde başarısız olunmuştur. Müzakere sırasında, Suudi güçleri sınır sorunlarına nihai bir çözüm bulmak için tartışmalı alanlara doğru ilerlemiştir. Böylece, Nisan 1934'te Yemen ve Suudi Arabistan arasında tam ölçekli bir savaş başlamıştır (Ali, 2008, 107'dan aktaran Abu Talib,1999,217).

Suudi kuvvetleri Yemen topraklarına geçmiş ve Yemen'deki Al-Mutawkil yönetimine karşı yapılan devrimlerden ve sosyal tepkilerden yararlanarak, direnişle karşılaşmadan birçok alanı kontrol altına almıştır. Mutawakil devleti ile olan savaş, Asir tamamen kaybedilene ve Suudi Arabistan topraklarının bir parçası haline gelene kadar devam etmiştir. Bundan sonra, arabulucular iki tarafı da savaşı durdurmak ve aralarında 1934 Taif Antlaşması'nı imzalamak için barış görüşmeleri yapmaya ikna etmeyi başarmıştır. Anlaşma, iki ülke arasında barışçı ilişkiler kurulmasını ve birbirlerinin bağımsızlığının ve egemenliğinin tanınmasını amaçlamaktadır (Ali, 2008, 109' dan aktaran Al-Ghamdi, 1999, 12).

Suudi Arabistan, Kuzey Yemen ile olan sınırlarını sağladıktan sonra, Güney Yemen sınırlarını belirlemeye çalışmıştır. 3 Nisan 1935'te Suudi Krallığı; Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Maskat, Umman ve Aden ile sınırlarını oluşturan Fuad Hamza adlı yeni bir sınır çizgisi belirlemiştir (Ali, 2008, 121'den aktaran Al-Ghamdi, 1999, 80). Wilkinson (1994, 230-269)'nun da belirttiği gibi, İngiltere, Suudi Arabistan'ın önerdiği sınırları reddetmiş ve Riyad'a yeşil hatı adı verilen başka bir teklif önermiştir. Ancak Suudi Arabistan da bu teklifi reddetmiştir. Suudi Arabistan ve İngiltere'nin önerilerinin Aden kolonisi adına karşılıklı olarak reddedilmesi, sınır sorununu çözmek için açık bir anlaşmaya varmadan; onları korumak için birçok gerilimin oluşmasına ve askerlerin ortak sınırlara taşınmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, Avrupa ülkeleri arasındaki tırmanmakta olan gerilim belirtileriyle, bir dünya savaşının patlak üzere olduğu fark edilmiştir. Daha sonra, İngiliz yetkililer, özellikle o bölgede petrolün ortaya çıkmasından sonra, müttefik olmak için Suudi Arabistan'a taviz vermek zorunda kalmıştır.

İngilizler Güney Yemen'den ayrıldıktan sonra, bazı sınır bölgeleri tartışmalı bölge olarak kalmıştır ve Suudi Arabistan ile Güney Yemen arasında; Yemen'in iki bölümü arasındaki birlik sağlanana kadar hiçbir anlaşmaya varılamamıştır. Yemen birliğinin sağlanması ile, çabalar sınırlar konusunda nihai bir çözüme ulaşmaya başlamıştır. Bu çabalara rağmen, başlangıçta hiçbir sonuca ulaşamamıştır. Bununla birlikte, iç ve dış koşullar Yemen'i Suudi Arabistan'la bir mutabakat zaptı imzalamaya zorlamış, bunu Yemen'in 26 Şubat 1995'te Asir, Najran ve Jizan'daki tüm taleplerinden vazgeçmesi izlemiştir. Bu muhtıra, iki ülke arasındaki sorunların çözümü için bir başlangıç olmuştur (Ali, 2008, 130'dan aktaran Al-Ghamdi, 1999, 294).

Böylece, sınır sorunu, Suudi Arabistan'ın Kuzey veya Güney Yemen'le aralarındaki ihtilaf ve anlaşmazlıklardan sonra nispeten barışçıl bir hal almıştır. İki taraf sınır sorununu sona erdiren kapsamlı bir anlaşmaya varmış ve ortak sınır bölgelerindeki silahlı gruplar ve insan tacirleri hakkında işbirliği ve bilgi alışverişi için yeni bir sayfa açmıştır. Bugüne kadar halen yürürlükte olan bu anlaşma, iki ülke arasındaki nihai sınırların belirlenmesi için Cidde Anlaşması adı altında 12 Haziran 2000 tarihinde yeniden imzalanmıştır.

Sınır konusunun dışındaki, Suudi Arabistan'ın güç çatışmasında Yemen taraflarından birine diğerine karşı verdiği desteği, iki ülkenin çeşitli aşamalardaki siyasi ilişkilerinin bir özelliğini oluşturdu.

26 Eylül 1962 devriminde, son İmam 'Ahmed Yahya Hamiduddin', mevcut monarşiyi çökmekten korumak için Suudi'ya yönelmiştir. Bu yüzden Suudi, İmam'ın destekçilerine silah sağlamış ve cumhuriyetçilere ve onları destekleyen Mısırlı Nasserite'ye saldırmak için topraklarında hareket etmelerine izin vermiştir. Ayrıca, Suudi Arabistan Mısır unsurlarının Yemen dışına çıkmasını sağlamak için kabilelere maddi ve askeri destek sağlamıştır.

Suudi Arabistan, Yemen'deki bir rejim değişikliğinin tehlikeli olacağını fark etmiştir. Bu nedenle, aralarında ortak bölgelerde sınırlar ve istikrar konusunda bazı anlaşmazlıklar olsa da, İmamat rejimini korumaya çalışmıştır. Suudi Arabistan, Kuzey Yemen yönetiminin iktidarda kalmasına yardımcı olmak için ABD'den destek istemiştir. Vassiliev, 'Suudi Arabistanlıların Tarihi' adlı kitabında Yemen'deki olaylar başladığında Riyad'ın Washington'dan yardım istediğini belirtmiştir. ABD başkanı John F. Kennedy, Suudi Arabistan'ın topraklarının bütünlüğü için ABD'ye güvenebileceğini kabul etmiş ve bunu, o dönemde Başbakan Faysal'a hitaben yazdığı

bir mektupta belirtmiştir. Dahası, 16 Kasım 1962'de Amerikan savaş uçakları Cidde, Riyad ve Dhahran'da keşif uçuşları gerçekleştirmiştir (Vassiliev, 2013, 507).

Böylece Yemen, arkasında iki büyük güç olan iki büyük Arap devleti için bir çatışma alanı haline gelmiştir. Cumhuriyetçi Parti, Sovyetler Birliği'ne taraf olan Mısır'ı desteklemiştir. Monarşik parti ise genellikle ABD'yi takip eden Suudi Arabistan'ı desteklemiştir. Aslında her iki parti de dünyanın bu bozuk bölgesinde çıkarlarını korumak için çalışmıştır.

Suudi Arabistan'ın Yemen'deki monarşiyi koruma girişimleri, esas olarak ulusal güvenlik çıkarlarını korumak ve Suudi Arabistan'da monarşiye karşı insanları harekete geçirecek muhtemel, Yemen'deki bir rejim değişikliğini önlemek amacıyla yapılmıştır. Bunun yanı sıra, yakınında bulunan bölgede Nasırlık projesiyle yüzleşmeye çalışmıştır. Çünkü bu projenin genişlemesi ve Yemen'de başarılı olması monarşinin çöküşü anlamına gelecektir.

Yemen'in savaşı; Mısır ve Suudi Arabistan da dahil olmak üzere her iki tarafı da insani ve ekonomik kayıplar açısından tüketmiştir. Mısır askeri kayıplarının sayısı binlerce ölüme aşmıştır. Bununla birlikte, Suudi ölümleri hakkında istatistik bulunmamaktadır. Çünkü, Suudi Arabistan esas olarak paralı askerlere ve İmam savunucularına güvenmektedir. Suudi Arabistan aslında, Yemen ihtilafındaki müttefiklerine askeri tedarik destek nedeniyle daha çok ekonomik kayıplardan muzdaripmiştir.

Suudi Arabistan 26 Eylül devrimini tamamen reddettiğini açıklamış ve Cumhuriyetçilerin Suudi monarşisine karşı sert tutumları nedeniyle Kuzey Yemen'deki monarşinin restorasyonunu desteklemiştir. Aslında, bu desteğin temel nedeni Yemen ve Suudi Arabistan'daki iki iktidar sisteminin aynı politik meşruiyeti paylaşmasıdır; bu kalıtsal (babadan oğula veya aile bireyine geçen) iktidar sisteminde; hiçbir parti veya sivil örgüt yoktur ve yasama kurumlarının bir rolü bulunmamaktadır. Bu nedenle Yemen monarşisinin çöküşü, Suudi Arabistan'daki monarşinin zayıflamasını da beraberinde getirebilmiştir (Ali, 2008, 102).

Bu yüzden, Suudi devleti Yemen devrimini durdurmak için harekete geçmek zorunda kalmıştır. Ancak, devrimin sekiz yıllığı ve eşlik eden iç savaşlardan sonra Suudi Arabistan, Yemen taraflarını nihai bir çözüme ulaşmak için müzakere masasına oturmaya çağırmaya karar vermiştir. Böylece, Krallık Yemen'deki yeni cumhuriyet

sistemini tanımış ve Temmuz 1970'de siyasi ve ekonomik ilişkilerinde ve diplomatik temsil değişiminde yeni bir sayfa açmıştır.

Güney Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkilere gelince, Güney Yemen'deki iktidar sistemi Sovyetler Birliği'ne sadık bir rejimdir. Özellikle Abdülfattah İsmail, Haziran 1978 ile Nisan 1980 arasındaki dönemde iktidara gelip Kuzey Yemen'deki rejimi gerilla savaşı veya askeri darbeler ile devirmeyi hedefledikten sonra bu durum iyice belirginleşmiştir. Ekim 1978'de başarısız bir girişim gerçekleşmiştir. Bu girişim, Kuzey Yemen'in ikinci bir girişim tehlikesine karşı Suudi Arabistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nden yardım istemesine yol açmıştır. (Al a'amiry, 2011, 135).

Aden, Sanaa'da mevcut sisteme saldırmak için bir üs olması hedeflenen, düşmanca bir rejimin kurulmasına izin vermeyeceğini açıklamıştır. Böylece, Yemeni savaşı Şubat 1979'da Güney Yemen güçlerinin sınırlarda bulunan iki Kuzey şehri ele geçirmesiyle başlamıştır. Kuzey Yemen hükümeti Suudi Arabistan'dan yardım istemiştir. Krallık, Kuzey Yemen ordusuna silah ve mühimmat sağlamış ve Kuzey Yemen ile ABD arasındaki silah işlemlerini 400 milyon dolar ile finanse etmiştir (Al a'amiry, 2011,136'dan aktaran Al-Dhahab, 1998, 27).

ABD, Suudi Arabistan'ın depolanan ABD silahlarını kendisini ve kuzey Yemen'i herhangi bir güney Yemen saldırısına karşı savunmak için kullanabileceğini doğrulamıştır. Suudi Arabistan kuzey Yemen'i desteklese de, bunun yanında, Yemen'in onu tehdit edecek kadar güçlü hale gelmesini istememiştir (Al a'amiry, 2011, 137'dan aktaran Al-Hajj, 1979, 20).

Güney Yemen ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler, İngilizler Aden'den ayrılmadan önce bile karşılıklı düşmanlığa dayanmaktadır. O dönemde Suudi Arabistan kralı Kral Faysal bin Abdulaziz, İngilizlerin güney Yemen'den çekilme kararını değiştirmek için Mart 1967'de Aaron Wilson'ı ikna etmeye çalışmıştır. İngilizlerin Aden'den çekilmesi durumunda, yeni sistemin aşırılıkçı hareketlerden oluşacağı ve komünistlerin Arap Yarımadası'nı kontrol edebileceği konusunda uyarılarda bulunmuştur (Mohammed, Abd, 2016, 453).

Bu eylem Suudi Arabistan'ın Güney Yemen ile baş etmek için strateji tasarladığını göstermektedir. Suudi Yönetimi, Arap Yarımadası'nda monarşi olmayan sistemle başa çıkmaya hazır değildir ve bu sistemin kurulmasını engellemeye çalışmıştır.

Bunu başaramayınca, bölgedeki varlığını korumak için Kuzey Yemen sistemi ile ittifak kurmuştur.

Ancak 90'larda, Kuzey ve Güney Yemen kesimleri arasındaki birlik döneminde, iki ülke arasındaki ilişkilerde sınırlarla ilgili ihtilaflar ağır basmıştır. Yemen ve Suudi tarafları arasındaki çatışmalar artmıştır. Suudi Arabistan, Yemen'de birlik fikrini hiç teşvik etmemiştir. Bunu yapmak için siyasi ve güvenlik nedenleri mevcuttur. Ancak daha sonra Yemen'in birliğine kabul ettiğini göstermiştir.

Ancak, İkinci Körfez Savaşı ve Irak'ın 1990 yılının Ağustos ayında Kuveyt'i işgali sırasında, Irak'ın konumunun Yemen desteği nedeniyle Suudi Arabistan ile Yemen arasındaki ilişki kötüleşti. Suudi Arabistan yaklaşık iki milyon Yemenli işçiyi sınır dışı etmiştir ve bu durum yeni birleşik Yemen için ciddi bir ekonomik kriz yaratmıştır. Yemen, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerindeki işçiler tarafından gönderilen milyonlarca doları kaybetmiş ve ayrıca ekonomisinin büyük ölçüde bağlı olduğu yardım ve kredilerden mahrum edilmiştir.

1994 yılında kuzey ve güney Yemen arasındaki anlaşmazlıklar ortaya çıktığında, güney Sosyalist Partisine göre ayrılık en iyi seçenek haline gelmiştir. Parti üyeleri, ayrılma planına destek almak için Suudi Arabistan ve diğer ülkelerle temasa geçmiştir. Krallık, planı büyük bir istekle desteklemiş ve bunu gerçekleştirmek için milyarlar sağlamıştır (Mohammed, Abd, 2016, 456).

Bunun tutum, Krallığın, Bab Al-Mandab limanı üzerinden ticari hatların güvenliğine ve petrol güvenliğine yönelik bir tehdidin önlenmesi konusundaki endişelerinden kaynaklanmıştır. Suudi Arabistan'ın ayrılık sürecine katkıda bulunma çabalarına rağmen, uluslararası topluluk Yemen'in istikrarını ve birliğini korumaya çalışmıştır.

Yemen-Suudi ilişkileri coğrafi, güvenlik ve ideolojik boyutlara sahiptir. Bu yüzden taraflar anlaşma yapmak için çabalamış ve daha iyi bir işbirliği seviyesini yönetmeye çalışmıştır. Çeşitli alanlarda entegre bir ortaklık elde etmek ve sınır alanlarında istikrarı güçlendirmek için birbirleriyle yeni ilişkiler geliştirmek için çalışmışlardır. Bununla birlikte, yıllar boyunca farklı menfaatler nedeniyle çeşitli çatışmalar ortaya çıkmıştır, ancak bu çatışmalar hiçbir zaman kalıcı olmamıştır.

2.2. Suudi Arabistan ve Yemen'de Siyasi Sistemin Prensipleri

Suudi Arabistan Krallığı rejimi, tüm işlerinde İslami kurallara dayanan bir monarşidir. Bu, 6/3/1996 tarihinde devletin yapısını, ilkelerini ve yetkilerini açıklayan tüzük ile teyit edilmiştir. Örneğin, Madde (1) Suudi Arabistan Krallığının egemen bir İslam Arap devleti olduğunu, dininin İslam olduğunu ve anayasasının Kur'an olduğunu belirtmektedir. Kralın krallıktaki yetkilerine ilişkin olarak, Madde (5), paragraf (1), kralın İslam hukukunun ve devletin genel sistem ve politikalarının uygulanmasını denetlediğini, aynı zamanda ülkeyi korumaktan sorumlu olduğunu belirtmektedir. Krallıktaki yetkiler, devletin yargı, yürütme ve yasama makamlarından oluştuğunu belirten Madde (44) 'de düzenlenmiştir; bu yetkililer işlevlerini yerine getirmek için işbirliği yaparlar. Kral bu yetkililer için referanstır (Merim, 2016, 45, 46).

Yukarıda ifade edildiği gibi, karar verme hiyerarşisinin en üstünde, devletin yönetiminde diğer prenslerin yardım ettiği Suudi Kralı vardır. Suudi kraliyet ailesinin üyeleri arasındaki bu hiyerarşinin doğası ve güç ilişkisi, Suudi krallarına göre farklılık göstermektedir, ancak son karar her zaman kralındır. Ancak, Suudi Dışişleri Bakanlığı gibi uluslararası toplumla koordinasyon ve iletişimde önemli bir rol oynayan, büyük bir bürokratik yapıya sahip kurumlar vardır (Merim, 2016, 74).

Bu iktidar sisteminde Kral tam güce sahiptir ve karar vermede bağımsızdır. Yine de, önemli güçleri olan kardeşleri ile çevrilidir. Bu sistemde kararlar, ancak Kral, başbakan ve veliaht prens ve etkili olan prensler (savunma bakanı, dışişleri bakanı ve içişleri bakanı v.b.) arasındaki kapsamlı istişarelerden sonra verilir. Genel İstihbarat Başkanlığı (GIP) başkanı da karar alma sürecine az da olsa katılmaktadır. Anlaşmazlık durumunda, son söz Krala aittir (Merim, 2016, 75).

Suudi'de Kral ve veliaht prens kalıtım ile tayin edilmektedir. Ancak, Suudi Arabistan'ın kıdemli prenslerinin yaşlanması veya bazen hastalanması nedeniyle yetkiyi gelecek nesillere aktarmaya ihtiyaç çıkmıştır. Bu nedenle, 1 Ekim 2006'da 'Bağlılık Konseyi' oluşturulmuş ve ilan edilmiştir. Bağlılık Konseyinin yeni bir veliaht prens tayin etmede ve hatta yeni bir kral belirlemede önemli bir rolü bulunmaktadır. Konseyin beyan edilen rolü, Abdullah'ın ölümünden sonra bir veliaht prens seçilmesine yardımcı olmak olarak açıklanmıştır, o süreçte İbn Suud'un yirmi beş oğlu altmış beş yaşından büyüktür (Henderson, 2009,13).

Bağlılık Konseyi'nin kurulmasından sonra, Suudi Arabistan yeni bir döneme girmiştir. Çünkü, kral, veliaht prensini seçemediği gibi; buna yönelik bir seçim hiyerarşisi de yoktur.

Suudi rejimini dünyadaki diğer tüm iktidar sistemlerinden ayıran kritik özelliği 'Wahhabi/Ulama' varlığıdır. Bu meşruiyet, kendisinin Wahhabi ideolojisinden geldiği hükümdar için yasal çerçeveler oluşturmuştur. Bilim adamları her zaman bir hükümet kararını desteklemek için dini bir kararname çıkarırlar. Abdel Rahman, Fatna (2016, 20)'nin da belirttiği gibi, dini kurum, meşruiyeti üç kaynaktan türeyen siyasi sistemin merkezi ideolojisini temsil eder: kabile, din ve Wahhabi hareketi. Dini nüfuz sadece iç yapı üzerinde değil, dış politikayı belirlemek için de genişlemiştir (Pager, 1988, 30).

Suudi Arabistan'ın çevre ülkelerle dış politikası; Suudi Arabistan, dini statüsü nedeniyle Arap Yarımadası'ndaki konumuna rağmen siyasi konumlarını açıkça ifade etmeme eğiliminde olduğu için gizli eylemler ile; dünyanın en büyük petrol ihracatçısı olarak büyük ekonomisi ile ve Mısır'dan sonra bölgedeki en büyük ikinci orduya sahip olduğu için askeri gücü ile karakterize edilmektedir (Global Ateş Gücü, [11-08-2019]).

Suudi Politikası, Krallık açıkça dış politika pozisyonunu açıklamadan önce, belirli ortamlar için arka oda anlaşmalarına dayanmaktadır. Buna ek olarak, Krallık'ın çevre ülkelerde meydana gelen pek çok olay hakkında açıklamaları ve hatta kısa bir beyanları yoktur. Belki de bunun nedeni, Suudi Arabistan'ın ilan edilen pozisyonların Arap Yarımadası veya genel olarak bölgedeki varoluşsal çıkarlarına fayda sağlaması için çalışmasıdır.

Arap dünyası ve yabancı ülkelerle olan siyasi ilişkileri gizlilik içinde yürütülmektedir. Politik ilişkileri İki faktöre dayanır; birincisi, dünyaya petrol pompalamanın sürekliliğini sağlamak ve ulusal güvenliğini korumak, ikincisi ise İslam dünyasının liderliğidir (Munro, 2002, 46).

Bununla birlikte, 1979'da İran devriminin siyasi ve dini alanlarda neden olduğu istikrarsızlık; Krallığı, uluslararası rolünü daha ciddiye almaya zorlamıştır. 1980'li yıllar boyunca; yakın bir batı ittifakı ile ve yurtdışında ve yurt içinde gittikçe siyasallaşan İslami bir toplumda liderlik rolü ile arasındaki uyumu korumayı başaran Suudi girişimlerinin bölgesel cephede geliştiği gözlemlenmiştir (Munro, 2002, 47).

Dış politika ve güvenlik politikasının devamlılığı ile ilgili olarak, Suudi Arabistan genellikle ABD'ye bağımlıdır. Franklin Roosevelt'ten bu yana her Amerikan başkanı Suudi Arabistan'ın güvenliğini sağlamayı taahhüt etmiştir. Suudilerle yakınlaşmamış Barack Obama bile Amerika'nın Suudi Arabistan'a olan güvenlik taahhüdünü tekrar teyit etmiştir (Saad, 2018, 33).

Eski ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson, "Suudi Arabistan Krallığının ulusal amacının, diğer herhangi bir ülke gibi, hayatta kalmak ve gelişmek olduğunu belirtmiş, ancak bunun ek şartının bu hususların Al-Saud hanedanlığı yönetimi altında gerçekleşmesi" olduğunu ifade etmiştir (Karim, 2017, 72).

Dış ve iç tehditleri dengelemek için karar alıcılar tarafından 'Omni dengeleme' teoremi uygulanmaktadır. İç bir tehditle karşılaşıldığında buna karşı koymak için dış kaynaklardan destek istenmektedir. Dış bir tehdit tehlikeli hale gelirse, iç birlik ve meşruiyet bu sorunla baş etmek için kullanılmaktadır. Suudi Arabistan, bu 'pronghorn' yaklaşımını Nassarcı Mısır, Baasçı Irak ve devrim sonrası İran'dan kaynaklanan dış tehditlere karşı savunmak ve pan-Arabizm ve Müslüman Kardeşler gibi devlet dışı hareketlerin tehditlerine direnmek için kullanmıştır. Krallık, güvenlik kaygılarını gidermek için temkinli ve pratik bir dış politika benimsemiştir, ancak Suudi dış politikasını statik olarak yorumlamak akılsızca olur (Karim, 2017, 72).

Yemen'deki yönetim sistemi kraliyet sisteminden tamamen farklıdır. Yemen, Arap yarımadasında cumhuriyet sistemini ve demokrasi tekniklerini benimseyen tek ülkedir. Yemen ülkeyi yönetmek için cumhuriyetçi cumhurbaşkanlığı sistemini kabul etmiştir. Merkezi makamları, başka bir makamın müdahalesinden uzak yönetimde özerkliğe sahip yürütme, yasama ve yargı erklerini kapsamaktadır.

Ayrıca, Yemen anayasası 42, 43 ve 58. maddelerle siyasi ifade ve basın özgürlüğü hakkını da garanti etmiştir Ayrıca, 5. madde, ülkedeki siyasi sistemin çok partili ve barışçıl bir güç transferine dayandığını belirterek, partileri kurma, yönetme ve seçme hakkını garanti eder (Yemen Cumhuriyeti Anayasası, 2001, 21, 31).

Bununla birlikte, Yemen, merkezi yönetimin zayıflığı ve görevleri yerine getirmek için gerekli kapasitenin eksikliği nedeniyle birçok siyasi, ekonomik ve güvenlik krizinden etkilenmektedir. Silahlı kabileler ve mezhep çeşitliliği de devletin istikrarını ve kararlarının uygulanmasını etkilemektedir.

Yemen'in coğrafi konumu, tarihinin ardışık dönemlerinde birçok uluslararası çatışmanın alevlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yemen, üç ana kıtayı birbirine bağlayan, doğrudan uluslararası ticaret hatlarını kontrol eden ve Arap Yarımadası'nın güneyinde bir koruma kapısı görevi gören Bab Al-Mandab boğazını yönetmektedir.

Mohammed, Abd (2016, 445)'in da belirttiği gibi, devlete uluslararası toplumdaki politik ağırlığını verecek ve uluslararası sahnedeki olay ve süreçlere katılımını ve rolünü belirleyecek olan Yemen bölgesinin temel özelliklerine rağmen, bu konum ve coğrafi durum, Yemen'e sadece felaketler ve sorunlar getirmiştir. Yemen tarihinde; Yemen'i siyasi, ekonomik ve sosyal olarak istikrarsız hale getiren eski ve modern işgal güçlerinin temel hedefleri ve istekleri, devlet gücünün zayıflaması ve birçok eyalete, bölgeye veya sultanlıklara bölünmesinin önemli bir nedeni olmuştur.

3. BİRİNCİ BÖLÜMÜ: UZAKTAN KONTROL (2011 ÖNCESİ-2011)

Suudi Arabistan kendisi için Yemen'i bir arka bahçe veya koruma bölgesi olarak görmektedir. Son 50 yılda Riyad, Yemen'deki yetkilileri, kabile Şeyhleri ve etkili insanları gibi tüm güç merkezlerini tarafına çekmeyi başarmıştır. Riyad Yemen'deki müttefiklerine destek sağlamaktan sorumlu olan (Özel Komite) adlı bir Suudi komitesi aracılığıyla yaklaşık 1.200 üst düzey Yemen yetkilisine aylık mali destek sağlıyormuş. Bu Suudi desteği, sadakatlerini kazanmayı ve iki ülke arasındaki herhangi bir noktada Yemen yetkilileri üzerinde bir baskı aleti olarak kullanmayı amaçlamaktadır. Ancak Riyad, 2011 Yemen devriminde müttefiklerinin çoğunu kaybetmiş, burada bu sadıkları çoğunun devrimi desteklediği ve geri kalanı eski cumhurbaşkanı Ali Abdullah Saleh rejimini devirerek ve yerine yardımcısı Abd Rabbo Mansour Hadi'nin yerini alarak yerlerini kaybetmiştir.

Riyad'ın Yemen ile resmi ilişkiler kurmadığı anlamına gelmez. Gerçekten de, Suudi, özellikle Husi hareketi ve İslam militan gruplarıyla savaşarak, onlardan ulaşabileceği tehlikelere karşı koymak için Yemen ile doğrudan yolu (Resmi İlişkiler) çok izlemektedir.

3.1. Resmi İlişkiler

Suudi Arabistan'ın Yemen'e yönelik politikası, özellikle ABD'nin Irak'ı işgali, terörle savaş ve İran'ın Arap ülkelerine nüfuzunun artması gibi uluslararası sahnede yaşanan birçok dönüşümden sonra değişti. Tüm bunların ışığında Suudi Arabistan, Yemen'i Suudi meşruiyeti altında tutmaya heveslidir. Suudi Arabistan'ın Yemen ile diplomatik ilişkileri, Suudi Arabistan'ın ekonomiyi kötüleşen ekonomiyi teşvik etmek için Yemen'e en büyük bağışçılardan biri olduğu sürekli ekonomiyi destekliyormuş . Diplomatik bağların artırılmasında bir diğer önemli faktör 'güvenlik'tir. Suudi Arabistan, El Kaide ve Yemen'deki terörist gruplarla yüzleşmek için çaba harcadı; Yemen'deki bu operasyonları yönetmek bile Riyad'da ofisleri tarafından gerçekleştirildi. Buna ek olarak, Suudi Arabistan, altı savaş sırasında Husi'ye karşı uzun mücadelesine Yemen hükümetine katılmıştır.

3.1.1. Teröre Karşı Savaş

ABD terörizmi uluslararası bir fenomen ve Arap-Amerikan ilişkilerinde bir değişken olarak kullanmaktadır. Terörizm bahanesiyle İslam dünyasına müdahalelerini güçlendirmeye çalışmıştır. ABD, Suudi Arabistan, özellikle 11 Eylül saldırılarının faillerinin çoğu Suudi Arabistan'dan geldiği için uluslararası terörizmin finansmanı için başkent olmakla suçlanmaktadır. ABD ayrıca Suudi Arabistan'ın kendi yönetiminde özgürlük ve demokrasi ilkelerini uygulamadığını iddia etti. Bu nedenle Suudi Arabistan'ı aşırılık yanlısı ideolojinin ve terörist savaşçıların kaynağı olarak görüyordu (Abdel Rahman, Fatna, 2016, 31).

El Kaide'nin Yemen'de ortaya çıkması, esas olarak ABD ile bu terörist hareketi kuran Suudi Arabistan'dan kaynaklanmaktadır. 1980'lerde ABD ve Suudi Arabistan'ın Sovyetler Birliği'ni Afganistan'dan devirmek için İslami bir çaba gösterme çabalarının bir kısmı Yemen'den gelmiştir. Bu çaba sırasında Afganistan, bu yeni fenomenin öncü kuluçka makinesi haline geldi: Küresel Devrimci İslam. 1989'dan sonra çökmekte olan Sovyetler Birliği Afganistan'dan çekildiğinde, İslam dünyasının dört bir yanından radikalleşmişler evlerine döndüler. Özellikle, hem Yemen hem de Yemen olmayan, birçok kişi Yemen'e gitti, Yemen'de, gözenekli sınırları ve devletin kontrolü dışındaki geniş kabile alanları tarafından, bir sığınağı buldular (Etheredge, 2011, 138).

Bundan sonra, 'Afgan Arapları' olarak adlandırılan Yemen geri dönenlerin çoğu, 1994 yılında ayrılma savaşında Saleh rejimiyle birlikte savaşmışlar. Aslında, rejim, üst düzey liderlerle yakın ilişki geliştiren bazılarının borcu kalmıştır (Etheredge, 2011, 140).

El Kaide, Arap bölgesindeki yabancı mevcudiyetine karşı savaşmaya başlamıştır. El Kaide, 12 Ekim 2000'de Aden'in Yemen limanında yakıt ikmali yapmaya hazırlanan ABD deniz muhripleri USS Cole'a saldırdılar. Saldırı 17'yi öldürdü ve 39 denizciyi yaraladı. Bundan sonra ABD'nin Yemen ve çevresindeki askeri veya yabancı varlığına karşı çok sayıda saldırı gerçekleştirdi.

Suudi Arabistan'a yakın Yemen olmak, El Kaide'yi Yemen'i Arap bölgesindeki yabancı mevcudiyetine karşı savaşının merkezi olarak almaya iten nedenlerden biriydi. Suudi Arabistan muazzam ekonomik ve güvenlik yetenekleri nedeniyle bu hareketleri sürdürebilirken, Yemen bu hareketlerin güçlerini yeniden inşa etmesi için

fırsatlı bir yeriydi. Buna ek olarak, Yemen'in stratejik konumu bu hareketlerin Batı'nın petrol ve deniz ve ticari denizcilik kaynakları ile temsil edilen hayati çıkarlarına yakın olmasına yardımcı olmaktadır (Gashaan, 2012, 113).

El Kaide, Arap Yarımadası düzeyinde iki Yemenli, AQAP komutanı 'Nasser Abdulkarim' ve askeri lider 'Qasim Alraimi' ve iki Suudis, komutan yardımcısı 'Saeed Ali Al-Shehri' ve 'Muhammed Alawfi'den oluşan birleşik bir komuta kurmaya karar verene kadar Yemen ve Suudi güvenliğini farklı şekillerde tehdit etmeye devam etmiştir. Bunun sonucunda, tehditler ulusal sınırlara yayıldığı ve ülkeye özgü bir iç olay olarak kalmadığı için Suudi güvenlik Yemen'inkiyle bağlantılıdır (Al-Rashid, 2012, 55).

Dahası, ABD başkanlığındaki Batı desteğini alma amaçlı Suudi rejimi, ortak bir savunma cephesi olarak kendi topraklarındaki ve çevre ülkelerdeki terörist hareketlerle savaşmaya hevesliydi.

Suudi Arabistan, 11 Eylül 2001 olaylarından sonra ABD'nin terörizmle mücadelede yardımcı olması için uluslararası terörle mücadele işbirliğine katılmaya çalışmıştır. Suudi Arabistan, terörizmin finansmanını bastırmak ve kaynaklarını dünyadaki El Kaide'yi etkisiz hale getirmek için boşaltmakla ilgilenen Uluslararası Finansal Eylem Görev Gücü'nün bir üyesiydi. Ayrıca, Suudi Arabistan, G-20 zirvesi çerçevesinde Uluslararası Finansal İstihbarat Birimi kurulmasının onaylanmasını sağladı. Bu birimin temel görevi, tüm dünyada terörizmin finansmanını önlemek, durdurmak ve araştırmak için operasyonel önlemler ve terörist grupların hareketlerini izlemek ve konumları hakkında yeterli bilgi toplamak ve onları saldırmak için diğer tedbirleri geliştirmektir (Al-Rashid, 2012, 75).

Suudi Arabistan'ın çalışmaları ve terörist gruplarla yaptığı güvenlik anlaşmalarının seviyesi, 11 Eylül olaylarından bu yana grupların ideolojisi ve eylemleriyle mücadelede başarılı ve dikkate değer bir rekor kırdı. AQAP (Arap Yarımadası'ndaki El Kaide) üyeleri, hatlarını düzenlemek ve fakir kabile topluluğundan daha fazla üye çekmek için uygun bir alan buldular. Yemen'de yıllardır güvenlik stratejileri yok ve otorite sonsuz güç mücadeleleriyle meşgul olmuştur. Bu, Suudi Arabistan'ı aşırılıkçılığa ve Yemen'deki aşırılık yanlılarına silah ve para kaçakçılığıyla mücadele etmek için dış politikada önceliğini yapmaya itmiştir.

Hill, Nonneman'ın (2011, 5) belirttiği gibi, Yemen'i zayıf tutmak Suudi Arabistan'ın Yemen yönetim sistemiyle ilişkisinin temel dayanağı olsa da, El Kaide'nin başarısız bir devlette faaliyet gösterme korkusu Suudi Arabistan'ı Yemen'e kendi bölgelerinde terörizmle mücadele için yeterli güvenlik ekipmanı sağlamaya teşvik etmiştir. Suudi istihbarat şefleri, El Kaide'yi kırmak için bir elektronik izleme ağı ve ajanları kurdular ve ayrıca Yemen'in şeyhlerini aşırılık yanlılarını kovmaya teşvik etmek için geleneksel önlemlere bel bağladılar.

Tüm bunlara rağmen, Riyad'da artan hayal kırıklığı vardı, çünkü Sanaa terörle mücadele ve bu konuda bilgi alışverişinde iyi bir işbirliği vaat etmesine rağmen, Yemen liderleri bilgi alışverişi yükümlülüklerini yerine getirmemiş ve terörizmi ortadan kaldırmak için gerekli olanları yapmadılar . Ayrıca, Yemen güvenlik hizmetlerinin terörist gruplara silah sağladığı suçlamaları varmıştır. Bu nedenle, Suudi karşı direniş ve istihbarat yetkilileri Yemen Siyasi Güvenlik Örgütü'nün (PSO) çalışmalarını sona erdirmeye karar vermişlerdir (Hill, Nonneman, 2011, 16).

Terörist tehditlere karşı koymak, büyük güçler ile terörist hareketlerin aktif olduğu ülkeler arasında işbirliğini gerektiriyordu. Suudi terörizmle mücadele çabalarından bahsederken, Suudi Arabistan'ın kendisini Batı'nın Yemen aşırılık yanlılarıyla başa çıkma çabalarının merkezine koyamayacağı söylenebilir. Batılı müttefiklerinin ideolojilerini Yemen de dahil olmak üzere daha geniş Orta Doğu'da dayatmalarını sağlıyor. Buna karşılık, Suudiler hayatta kalmasını ve çıkarlarını korumak için yeterli Batı desteği almaktadır.

3.1.2. Sada'nın Savaşları

Husi hareketinin uluslararası sahneye etkisi son birkaç yılda başlamış olsa da, Yemen'in siyasi sahnesi için yeni değıldir. Husi hareketi ilk kez diğeri siyasi partiler gibi hedefleri ve düzenlemeleri olan organize bir siyasi hareket olarak başlamıştır. İdeolojik çerçevesi Hüseyin El-Husi'nin yayınlarından ve kayıtlarından oluşuyormuş. Hareket, seksenlerin başında, Yemen'in en kuzeyindeki Zaidi halkı arasında 'Gençlik Birliğı' adı altında eğitici bir hareket olarak gelişmiştir. Gençlere inançlarını canlandırmak ve güçlendirmek amacıyla konferanslar verdiler. Bundan sonra, faaliyetler yeni bir isim olan 'Sadık Gençlik Örgütü' ile diğeri Zaidi bölgelerine yayılmıştır. Hükümet tesislerine ve sivil-askeri devlet aygıtlarına, Sada, Haca,

Amran, Sanaa ve Al Jawf şehirlerinin eğitim tesislerine benzer şekilde nüfuz etmek için çalışmalarının kapsamını genişletmektedir.

Bu noktaya kadar, isyancılar olarak 'Husi' adı kullanılmamış. , hatta Yemen hükümeti arasında bir etkileşim bile vardır. Saleh rejimi Hüseyin El-Husi ile uğraştı ve grubunun Saleh'in siyasi muhaliflerine kaldıraç görevi görmesi için parayla desteklemiş; içsel olarak, güçlü bir rakip haline gelen 'Islah' partisine karşı çıkmış, ve dışsel olarak, sınır anlaşması öncesi dönemde Suudi rejimi üzerindeki baskılarını dengelemiştir.

Husiler, Sada şehrinde diğer Yemen şehirlerine taşınabilecekleri bir güç oluşturmak için ideal ortamı bulmuş. Çevre bölgeler için yüzlerce yıldır Kuzey Yemen'in başkenti olan Sada Yemen Cumhuriyeti'nin kurulmasından hemen sonra konumunu kaybetmiş ve Sanaa'nın yönetimi altına girmiştir. Husi hareketinin genel amacı, İmamı geri getirmek ve liderliklerinin ihtişamını yeniden sağlamaktır. Bu, yalnızca gücü geri kazandırarak elde edilebilirdi. Hareketin ilk eylemi, 2003 yılında insanların Sada ve Sanaa'da bölgelerindeki Zaidi hakimiyetindeki düşüşü kınadıkları meşru hükümete karşı çıkmaktı (Al-Shujaa, 2012, 37).

Husiler, ABD, İsrail ve hükümete karşı sloganlar attılar. Bu Sanaa'daki hükümeti kızdırdı ve Husi grubu bölgelerine devlet egemenliği empoze etmeye başladı. Bu, hükümet ile meşru Devlet ve uluslararası toplum tarafından ' Husi hareketi' adı denirdiğini grup arasındaki altı savaşın başlangıcıdır.

İlk savaş, Haziran ayında ortada üç Yemen askeri Husiler'le çarpışmalarda öldürüldükten sonra patladı. İçişleri Bakanlığı, Yemen halkını hükümete karşı kızdırmak, Zakat'a ödememek, silahlı kuvvetlerin üyelerine saldırmak ve camilerde isyan etmek ve yanıltıcı fikirleri teşvik etmek nedeniyle gruba karşı bir operasyon yürütmekti. Bu savaş, 10-9-2004'te Husiler lideri Hüseyin Badr Al-Din El-Husi'yi öldürerek sona ermekti (Al-Shujaa, 2012, 39).

Bundan sonra, yedi Husi Sada'daki Talah Müdürlüğünde bir silah anlaşması yapmaya çalışıldığında ikinci savaş başladı. Anlaşma bilinmeyen sebeplerden dolayı başarısız oldu ve ordu onları durdurmuş. Savaş neredeyse tüm Sada'ya yayılmaktı. Hükümet bu savaşta ağır silahlar ve uçaklar kullanmış. Savaş 12 Nisan 2005'ye rejimin lehine sonuçlanmıştır (Jazaa, 2011, 21).

Üçüncü savaş, bir grup Houth'un Sada'daki Bani Muath'ta Yemenli askerleri pusuya düşürmesi, bir kısmını öldürmesi ve diğerlerini yaralamasıyla başlamış. Savaş başlamadan önce, Husiler lideri Abdulmalek El-Husi, Saleh ve rejiminin 'Bani Muath' olayı bahanesiyle üçüncü askeri saldırıyı gerçekleştireceğini ve yüzleşmeye yeterince hazırlandıklarını söylemiş. Yemen hükümeti bazı kabilelerin de desteğiyle Husiler'e karşı savaşmıştır. Savaş 28 Şubat 2006'da iki taraf arasında askeri operasyonları durdurmak için bir anlaşma imzalayarak sona ermekti (Jazaa, 2011, 22).

Anlaşmadan kısa bir süre sonra Husiler, Bani Al-Salem Yahudilerini tehdit etti ve evlerinden sürdülerdir. Bu, Husiler'in kırmızı çizgileri geçmemesi gerektiğini ilan eden hükümeti çileden çıkarmıştır. Hükümet Ocak 2007'de kuvvetlerini Sada'daki Husiler kalelerine doğru hareket ettirdi. Husiler saldırılarını yoğunlaştırdı ve savaş kapsamını genişlettiler. Mücadelelere, iki taraf arasındaki anlaşmazlığı çözmek için Katar arabuluculuk çabalarıyla müdahale edilmiş. 2008 yılının başında, Başkan tüm savaş cephelerinde ateşi kesmeye yöneldi ve Husiler grubu batıdaki yerler dışında buna bağlılığını ilan etmişlerdir. Ardından Doha Anlaşması yürürlüğe girmekti (Al-Shujaa, 2012, 61, 63).

Beşinci savaş, 2008 yılının Nisan ayında, Parlamento Üyesi Saleh Dagasan'ın suikastıyla başlamış. Bazıları, savaşın 2 Mayıs 2008'de, bilinmeyen erkeklerin Sada'daki bir camide bir bisiklet bombaladığı ve silahlı kuvvetler de dahil olmak üzere 70'den fazla insanı öldürdüğü ve yaraladığı başladığını düşünüyormuş. Bu hükümet ve Husiler kuvvetleri arasında çatışmaların yenilenmesine yol açtı. Savaş, Sada'daki yüzlerce ölü ve binlerce yerinden edilmiş insanı terk ederek büyük alanlara yayılmasının ardından 22 Mayıs 2008'in yıldönümünde Ali Saleh'in ani bir bildirisiyle sona ermekti (Al-Shujaa, 2012, 70-77).

Çatışma 2009'da, ister Katar ister kabile olsun tüm arabuluculuk çabalarının başarısız olmasından sonra yeniden başlamış. Altıncı Savaşın savaşları yoğunlaştı ve uçaklar ve ağır silahlar kullanılmış. Bu savaştaki değişken faktör, savaşlarını Suudi sınırlarına kadar genişleten ve krallıktaki bazı stratejik yerlerin kontrolünü ele geçiren Husiler isyancılarına karşı savaşlarına Yemen hükümetiyle birlikte Suudi güçlerinin katılımıydı. Ancak, savaşlar Şubat ayında aniden azalmış. İki parti, ateşkes, mayınların kaldırılması, yolların açılması, tutukluların serbest bırakılması, anayasaya bağlı kalması, Suudi Arabistan'a saldırmama, ilçelerden çekilmesi ve

yağmalananların geri verilmesi için verilen 2010 Altı Puan Anlaşmasını imzaladığında sona ermekti (Jazaa, 2011, 24).

Savaş olaylarının sırasına bakarak, Husi hareketinin gücünün nihayetinde daha güçlü olduğunu ve yerleştikleri alanlar üzerinde tam kontrole sahip olabileceğini bulabiliriz. Bu, Husiler tarafından etki konumlarını güçlendirmek için kullanılan çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. En belirgin faktör ideoloji olabilir. Bilindiği gibi, ideolojik boyut, siyasi sahnede ortaya çıkabilecek herhangi bir faaliyet veya fikrin yakıtıdır ve destekleyici kalabalıkların önünde belirtilen amaç ve hedeflere ulaşmak için en büyük motivasyon. Husiler, Zaidi çoğunluğunun temsil ettiği Sada'daki etnik yapıyı kullanmaktı. Zaidiler, Yemenlilerin geri kalanından daha yüksek bir sınıf olduklarına inanıyorlar çünkü 'El-Albeit' e aitler ve hükmetme hakları var. Bu ideoloji ile Sada, meşruiyetini Zaidi İslami yasama kurallarına uymaktan alan otonom bir bölgedir ve bu da zaman içinde onu yönetme hakkı inancıyla yönlendirilen büyük bir güç haline getirmiştir.

İkinci faktör siyasidir. Sada ve çevresindeki sosyal çevre, Yemen'in merkezi gücü olduğu bir dönem yaşadığı için farklıdır. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Sada tüm ayrıcalıkları kaybetti ve Zaidi halkı siyasi olarak tecrit edilmiş. Bu, Husiler'in hükümeti kendi lehine bozmak için uygun fırsatı beklemesine yol açmış. Dahası, hareket üyelerini Yemen'deki Zaidi varlığını reddeden Yemen hükümetine karşı harekete geçirmeye dayanıyormuş. Böylece, Zaidi halkının siyasi nefreti, Sanaa'daki Yemen hükümetinin gücünü ortadan kaldırmak için güçlü bir motivasyona sahip olmalarını sağlamaktadır.

Üçüncü faktör ekonomi. Sada ve çevresinde temel hizmetlerin olmaması, nüfusu hükümetten hoşnutsuz hale getirmiş. Servetin adil bir şekilde dağıtılmamasından ve alanlarını en temel ekonomik ayrıcalıklardan mahrum etmekten şikayet etmişler.

Son faktör dış meseledir. İran devriminin başarısı ve ilkelerinin sınırlarının dışına yayılmasıyla İran, ister finans ister dini eğitim olsun, Yemen'deki Husi hareketini desteklemek için çalışmaktı. Sadakat ve bağlılıklarda bir dizi dalgalanmadan geçen hareket, kendi politik projesine ve kendi askeri varlığına sahip oluncaya kadar kurulduğu çevrede ekonomik, sosyal ve askeri olarak güçlendirilmiştir. Son yıllarda, Yemen'deki bütün olayları Husi hareketinin liderlerine sınırsız İran desteği olmasaydı olmazmıştı.

3.1.3. Yemen'e Ekonomik Destek

Al-Baydani'nin (1999, 76) 'Yemen'in Körfez çatışmasında İkilemi' adlı kitabında belirttiği gibi, Yemen ekonomisini güçlendirmeni, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinin sosyal, güvenlik ve siyasi istikrarları için yararına olduğunu belirtmiştir. Yemen'in ekonomik koşulları istikrarlı olmazsa, bunun Yemen'in güvenlik durumunu koruyamayacağını ve bunun Yarımada'nın güvenliğini etkileyeceğini de sözlerine eklemektedir. Sonuç olarak, geri kalan Arap bölgesinin istikrarı zarar görecektir. Bu nedenle Suudi Arabistan, birçok gelişmeyi, sanayi ve sağlık projesini finanse ederek, sosyal hizmetlere kredi vererek ve enerji santralleri inşa ederek Yemen ekonomisini desteklemeye çalışmaktadır. Ayrıca, Yemen Merkez Bankası'ndaki Yemen parasının istikrarını destekleyen finansal mevduat ile ekonomi sürecinin canlandırılmasına katkıda bulunmuştur.

Temmuz 1970'de Kuzeyde Yemen Cumhuriyeti'ni tanımasından bu yana, Suudi Arabistan Yemen hükümetinin bütçesini yıllık olarak milyonlarca dolar ile finanse ederek Yemen altyapısını geliştirdi ve okullar, camiler, yollar, hastaneler ve diğerleri gibi birçok proje kurdu. Krallık ayrıca güney Yemen'e milyonlarca dolar tutarında mali yardım sağladı ve Yemen Demokratik Cumhuriyeti'ne hastane ve okul gibi hizmet projeleri inşa etmek için kredi vermiştir.

Başka bir şey, Yemen, Suudi Arabistan'ın yardım ve insani desteğini alan ilk biridir. Suudi Arabistan Uluslararası İslami Yardım Örgütü'ne göre, Yemen, benzersiz ilişkileri ve iki ülkeyi birleştiren işbirliği için çeşitli projelerde milyonlarca dolar tarafından desteklenmiştir. Bu destek, Yemen'in doğal afetlerle yüzleşmesine yardımcı olmak, birçok hastalığın tıbbi yardım ve tedavi hizmetlerini sağlamak veya yetimhanelere ve düşük gelirli ailelere aynı destek gibi çeşitli insani yardım faaliyetlerine dağıtılmıştır (Suudi Basın Ajansı, [16-11-2019]).

Suudi Arabistan, bu ülkeyi etkileyen ilk araç olduğu için Yemen'e mali destek vermekten çekinmiyormuştur. Suudi Arabistan'ın bu yardımdan niyeti, Yemen'in uzun vadeli sadakatini korumak ve Yemen sahnesindeki diğer dış aktörlerin etkisini sınırlamak için ilk sıradaydı. Ayrıca, Yemen'in tamamen çökmesini önlemek için bir tür ekonomik istikrar yaratılmasına katkıda bulunuldu, çünkü bu, Krallığın güvenlik endişelerine bağlıdır (Abdulsalam, 1988, 189).

Son zamanlarda, Yemen ekonomisi devletin yanlış yönetiminden ve istikrarlı finansal kaynakların güvence altına alınamamasından ve çeşitli sektörlerde kalkınma üretmekten zarar görmüştür. Ayrıca, Yemen ekonomisi gelir kaynaklarındaki istikrarlı düşüşten etkilendi. Örneğin, devlet bütçesinin% 70'ini oluşturan petrol gelirleri, 2003 yılında 438.000 BPD'den (Günlük varil) 2010'da 270.000 BPD'ye düşerken, aynı dönemde iç tüketim 2003'te 47.000 BPD'den 2010'da 157.000 BPD'ye üç kattan fazla arttı. Bu nedenle hızlı bir şekilde Yemen para biriminin düşmüştür (Bamatraf, [16-11-2019]).

Hill(2010, 108)'in da belirttiği gibi, Ocak 2010 boyunca, Yemen Merkez Bankası döviz kurunu sabit tutmak ve Yemen riyalinin dolara karşı dalgalanmasını hafifletmek için yaklaşık yarım milyon doları piyasaya sattı. Bu durum, kamu borçlarının artması ve kredinin geri ödenmesi için büyük meblağların oluşma ihtimalinin olmaması nedeniyle enflasyonist baskılar yaratmış ve döviz rezervlerini daha da tüketmiştir. Bu da Krallığın Yemen hükümetine bu zorlukları aşması için milyonlarca dolar sağlamasını itilmiştir.

Suudi Arabistan her zaman Yemen'i destekleyen ülkelerin başında geliyor. Yemen ekonomisinin toplam çöküşünü önlemeye çalışan muazzam ekonomik yardım temelde Krallığın ulusal güvenliği ile ilgiliydi. Bu yardım Yemen sahnesinde gerçek bir gelişme göstermedi, çünkü Krallığın kısa vadeli güvenlik hedefleri uzun vadeli kalkınma hedeflerini sınırlamıştır. Aynı zamanda, Suudi güvenlik çıkarlarını desteklemek için, bütçesi yılda milyonlarca dolar olarak tahmin edilen Güvenlik Koordinasyon Konseyi aracılığıyla Yemen'deki kabileler ve dini sadakatlerin satın alınması için büyük miktarlar ödenmiştir.

3.2. Gayri Resmi İlişkiler

Suudi Arabistan, sadakat satın alarak ve kabile ve din adamlarına mali destek sağlayarak ilgi ve hedeflerine ulaşmak için Yemen toplumunun aşiret ve dinsel doğasından yararlanmıştır.

3.2.1. Yemen Kabileleri ve Suudi Rejimi

Hill ve Nonneman (2011, 9)'un da belirttiği gibi, Yemen'in Suudi Arabistan için dış politika ile ilgili olmadığını, istihbarat, ulusal güvenlik, aşiretçilik ve gayri resmi temas ilgili olduğunu belirtmiştir. Suudi Arabistan-Yemen ilişkilerinde, dışişlerin

bakanlıkları, bazı benzersiz yöntemlere dayanan ilişkilerini oluşturma yetkilerini sınırlandırmıştır. En önemlisi, Suudi krallığının Yemen kabileleriyle olan yöntemidir. Krallık, kabile kararlarına ve adetlerine özel önem veren Yemen topluluğunun doğasını anlamaktadır. Bu nedenle, krallığın kraliyet ailesi, Yemen'deki en önemli kabilelerin başkanlarıyla güçlü bağlantılara sahip olmaya çalışmıştır.

Kabilelere sadakatleri ve Suudi'nin çıkarlarını ve güvenliğini koruma vaadi karşılığında milyonlarca dolar verilmiştir. Suudi Arabistan, Yemen'deki ilişkilerini korumak için Yemen kabilelerine bağlıydı. Bununla birlikte, bu kabilelerin krallıkla iyi pozisyonları şu anki dönem boyunca kalmamıştır. Bu, kabilelerin 2011 yılında, bu olaylar sırasında Suudi pozisyonundan farklı olan gençlik devrimini destekleme tutumundan kaynaklanıyordu.

Modern tarihi boyunca uzun zamanda, Yemen'deki rejim, kısa bir süre dışında, Yemen'in birleşmiş toplumlardan oluşması, otoriteyi bütün bir toprağa dayatan merkezi bir devletin yokluğuna dayanıyordu. Yemen dört kabile birliğine ayrılmak: Hemiar, Madbaah, Kenda ve Hamadan. Hamadan, Yemen'de Haşid ve Bakil'de iki büyük kabileden oluşmakta ve kuzey bölgelerine yerleşmiştir. Madbaah üç kabileden oluşur; Anis, Murad ve Al-Hadda ile doğu bölgelerine yerleşti. Hemiar, Yemen'in güney dağına yerleşmiştir.

Orta ve modern dönemdeki birçok siyasi ve ekonomik neden Yemen kabilelerinin haritalandırılmasına yol açmıştır. Madbaah kabileleri Bakil kabile birliğine katıldı ve bazı Hemiar kabileleri Hashid kabile birliğine katıldı. Yemen'deki kabile yapısı sadece akrabalık değil, aynı zamanda ekonomik ve politik faktörlere de bağlıdır, çünkü devlet yokluğunda kabile politik, ekonomik, sosyal ve kültürel görevleri yerine getirmektedir. Tarihsel olarak, Yemen kabileleri merkezi bir devletin kurulmasına direnmek için çalışmıştır. 1872'de Osmanlı Türkleri merkezi otoritelerini empoze etmeye çalıştılar, ancak 1872'de El-Hadda kabilesinin isyanı ve 1873'te Khawlan ve Haşid isyanı da dahil olmak üzere birçok kabile isyanı ile karşı karşıya kaldılar. Böylece Osmanlı liderliği, düzensiz oluşumlar veya geniş bir kabileler ordusu olan Jandarmalar'ı oluşturarak 1878'den beri politikasını değiştirmiştir (El-Şarjabi ve diğerleri, 2009, 15).

Merkezi bir devlet kurma fikri, 62 Eylül 1962 devriminden sonra modernist liberaller ve muhafazakar kabileler arasında bir tartışma konusu olmuştur. Modernistler, eşit siyasi katılımı istikrarlı bir devlet inşa etmeye çalışırken muhafazakârlar, siyasi

sürecin geleneksel seçkinler tarafından tekelleştirildiği geleneksel bir devlet kurmak istiyormuşlar. Her parti yeni devletin geleceğini şekillendirmek için politik yönelimini ifade etmeye başlamıştır. 1963'ten beri kabile büyükleri halk kongreleri dediklerini düzenlerken, liberal parti faaliyetlerini Demokratlar veya Yemen Demokratik Gençlik adı altında yürüttü (Al-Sharjabi ve di. , 2009, 35).

Kuzey Yemen'i çevreleyen bölgesel güçler, kabilelere modernist devletten daha çok inanıyormuşlar ve Yemen'in, liberalleri münhasır güce sahip kılabilen hiçbir toplumsal değişime sahip olmayan geleneksel bir devlet olarak kalmasını istiyormuşlar. Suudi Arabistan, Yemen'de meydana gelen herhangi bir sosyal veya siyasi dönüşümden büyük ölçüde etkilenebilir. Bu nedenle Suudi Arabistan, kabileleri Yemen'de siyasi roller oynamak için birçok yönden desteklemiştir.

Öte yandan, Sanaa'daki otorite, kabilelerin Arap Yarımadası'ndaki iktidar aileleriyle olan ilişkilerini siyasi amaçları için kullanmaya çalışmıştır. Bu nedenle Yemen, 1970'den beri Körfez ülkelerine gönderilen tüm heyetlere kabile mensuplarını dahil etmek için çalışmıştır. Cumhuriyet Konseyi başkanlığından, aynı zamanda, Haşid kabilesinin başı olan Abdullah bin Hüseyin Al-Ahmar, gelen bir mektupta Suudi Arabistan'a gidecek heyetin bir parçası olmasını istemiştir, çünkü Abdullah'ın heyet içindeki varlığı Suudi kraliyet ailesini güvence verilebilir (Al-Sharjabi ve di. , 2009, 87).

Abdülislam'ın (1988, 91) belirttiği gibi, Sanaa'daki iktidar sistemi, ilk günlerden itibaren yeni doğan cumhuriyetin kontrolünü ele geçirmek için çalışan Hashid kabilesinin kuralı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, 'Şura' Konseyi adı verilen Yemen Parlamentosu kabile temelinde kurulan Yemen ordusunu kontrol etmeleridir. Kabile, önemli ordunun lider konumlarını kontrol ediyordu ve hatta Zaidi inancı olmayanların orduya katılmasını engellediler. Bu kontrol, Yemen'deki ordunun gücü ile bağlantısı için güvenlik cihazını içermektedir.

Suudi Arabistan, kabileleri sadakatleri karşılığında parayla desteklemek için bir komite kurmuştur. Komite, Suudi tarafındaki Suudi Veliht Prens Sultan bin Abdul Aziz ve Yemen tarafındaki Şeyh Abdullah Mohsen Al-Ahmar tarafından yönetilmiş (Al a'amiry, 2011, 152).

Bu desteğin temel nedeni, Suudi Arabistan'ın kabile gücünü güçlendirerek ve merkezi otoriteye paralel hale getirerek Yemen'de siyasi istikrarsızlık yaratma arzusu

olmasıydı. Başka bir görüş, Suudi Arabistan'ın Yemen'deki liberal siyasi özgürlüklerin yayılmasından korktuğu idi. Bu nedenle, kabilelere bu hareketlere karşı durmaları için destek olmak istemiştir (Mattar, [28.11.2019], 18).

Yemen kabileleri Suudi Arabistan'ın mali desteği için herhangi bir gündem uygulamakta tereddüt etmemiştir. Sonuç olarak, kabileler genellikle dış destek alan diğerleriyle eşitlik talep etmenin bir yolu olarak terör örgütlerini korumaya başvurmuşlar. Bu, terörist gruplar için güvenlik atmosferi yaratmış ve Yemen hükümetinin onlara karşı operasyonlarını zorlaştırmıştır. Son zamanlarda, bölgesel ve Yemen yerel bölgelerindeki sayısız dönüşümden dolayı Suudi Arabistan, merkezi hükümetle olan ilişkilerini aşiret sadakatleri satın almaktan uzak tutmak zorunda kalmıştır.

3.2.2. Yemen'deki Vahabizm

Vahhabizmin Yemen'de nasıl başladığı hakkında konuşmadan önce, Vahhabilik ile Suudi Arabistan'daki siyasi güç arasındaki ilişkiyi anlamalıyız. Din adamları 'Ulema' rejimin meşruiyetini yaratanmıştır. Bu meşruiyet aslında hükümdarın itaatine dayanan ve emirlerinden sapmayan 'Vahhabi' ideolojisinden gelmektedir. Bu mantıkla, Suudi Arabistan'daki dini kararname hükümet tarafından verilen herhangi bir karara destek olmaktadır.

Suudi otoritesinin kuruluşundan bu yana onlarca yıldır en önemli özelliği dini otoritedir. Suudi Krallığı'nın adı Wahhabi krallığı olarak biliniyor, çünkü Suudi Arabistan, Muhammed bin Abdul Wahhab tarafından Al Saud ailesinin yanında kurulmuştur. Vahhabi hareketi, kurucusu Abdul Wahhab'ın ayrılmasından sonra bile Suudi otoritesi ile ilişkilerini sürdürmüştür (Salama, 1980, 31).

İki üklelerin İlişkileri istikrarından sonra Suudi Arabistan, Yemen'de dini okullar ağı kurmaya başlamıştır. Suudi destekli Selefi hareket, geleneksel kimliklerle rekabet eden önemli bir yerel güç haline gelmiş. Güney bölgelerinde hüküm süren, sadakat fikirlerini Suudi Arabistan'a yayan ve Suudi bölgesel hedeflerini destekleyen sosyalist ve komünist ideolojilerle yüzleşmek için çalışmıştır.

Suudi Arabistan ve Yemen hükümetlerinin resmi olarak teşvik edilmesi ve 1990'larda Suudi Arabistan dışına çıkarılan yaklaşık bir milyon Yemen'in geri dönüşü de dahil olmak üzere çeşitli faktörler Yemen'deki Selefilik yayılmasını artırmaya yardımcı olmuştur. Selefi hareket, hükümdar yolsuzluk ve haksız olsa

bile, politik cetvel için politik sakin sessizliği ve sadakati benimsemektedir. Dahası, Zaydizm'in istisnacılığının aksine eşitlikçi politikası, açık ve mantıklı doktrin, insanların Zaydizm'in ana ilkelerinden hoşnut olmadığı kabile ve düşük statüdeki ailelerden genç erkekler ile yankı bulmuştur (Winter, 2011, 106).

Vahhabilik veya Selefî ideoloji, Sünni Şafî ve Şii Zaydi bileşenleri ile Yemen çevresiyle buluşmaz, bununla birlikte, geçim veya çalışma kazanmak için Suudi Arabistan'a seyahat eden göçmenler 'Vahabizm' düşüncelerinden etkilendiler ve bu etkiyi daha sonra Yemen çevrelerine aktardılar. Bazı Yemenli göçmenler orada eğitime katıldılar ve bazıları daha yüksek eğitimi aldılar. Bunlardan biri, Yemen'deki çağdaş Selefiliğin kurucusu Muqbal Al-Wadie, Al-Medina Al-Monawara'daki İslam Üniversitesi'nden Al-Hadith Al-Sharif'de yüksek lisans yapmıştır.

Al-Medina Al-Monawara Üniversitesi, krallıktaki çoktanrıcılıkla mücadele etmek ve Sünni dini çağırarak gibi hüküm süren bazı görüşlerden büyük ölçüde inanmaktadır. 1980'lerin başında Yemen'e döndükten sonra, Al-Wadie Sada'daki Damaj bölgesinde Dar Al-Hadith'i kurdu ve merkez Yemenli ve Yemenli olmayanlara din bilimleri öğretmek için bir yer olmuştur (Al-Dagchi, 2014, 35).

Al-Dagchi (2016, 360)'un da belirttiği gibi, El-Wadie, krallıkta etkili bir konuma sahip bir adam olan Rabie Ben Hadi El-Makhli ile derin ilişkiler kurdu. El-Wadie'yi Suudi Arabistan ve yöneticisinin lehine çalıştıran Hadi El-Makhli idi. El-Wadie, Suudi din adamlarıyla Yemen'deki Vahhabi veya Selefî ideolojiyi yaymak için çalışıyormuştu.

İslam dininin doğru inancı olduğuna inanırken, Suudi desteğinin amacı Suudi ideolojilerini El-Wadie aracılığıyla yaymaktı. Yemen'deki Selafizmin kurucusundan sonra, birçok isim bu düşünceyi destekleyen büyük şeyhler olarak ortaya çıktı. Daha sonra Al-İhsan Derneği, Al-Hekma Al-Yemenia Derneği ve Al-Rashad Partisi gibi birçok dernek ve parti kurulmuş. Bu dernekler ve partiler Yemen toplumuna entegre edilmiş ve Suudi dış hareketlerini her zaman destekleyen hakim ideolojinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamışlardır.

Krallığın etkisi sadece Selefilik ile sınırlı kalmadı, aynı zamanda diğer İslami partilere de yayılmış. Bu partilerden biri Selefî ideolojisinin egemen olduğu İslah Partisi'dir (Jaber, 2016, 411).

Bu parti, İslam hukukunu 1990 yılında Birlik Anayasası'ndaki tüm mevzuatın kaynağı haline getirmenin yanı sıra Yemen'in birliği döneminde hakim olan Selefi düşünceleri benimsemek ve dayatmak konusunda ısrar etmişti. Yemen'in birlikten sonra, bir yanda sosyalist partiler, diğer yanda Reform ve İslami partiler arasındaki entelektüel mücadele, iki taraf arasındaki entelektüel yükselişin sonucu olarak güney ve kuzey Yemen arasındaki 94 savaşının patlak vermesine yol açmıştır.

Suudi Arabistan dini inançları tüm milliyetçi, sosyalist ve hatta demokratik düşüncelere karşı kullanmıştır. Böylece, özellikle Suudi, İslam için çalıştığına ve kutsal yerleri koruduğuna inananlar üzerinde, tüm bölgede etkisini arttırmanın bir yolunu bulmuşlar. Yemen, Selefi hareketi aracılığıyla bu stratejinin hedeflediği ilk ülke olmuştur.

4. İKİNCİ BÖLÜMÜ: DIŞARIDAN EMPOZE ETME (2011-2014)

Bu bölüm, Arap Baharı sırasında iki ülkenin -Saudi Arabistan ve Yemen- arasındaki ilişkileri analiz edecektir. Yemen Sosyal adalet ve iyi yönetim hırsları, Suudi Arabistan ve GCC'nin güvenlik ve istikrar kaygılarıyla çelişmektedir, bu da krallığı tüm makul yöntemlerle durumu kendi lehine değiştirmeye motive etmiştir.

Aralık 2010'da, Tunus'ta Zin al-Abidin ben Ali rejiminin düşmesiyle sonuçlanan protestolar ateşlenmiş. Tunuslu göstericilerin başarısı, Arap bölgesi halkına zalim rejimleriyle yüzleşmek için umut vermiş ve farklı Arap ülkelerinde 'Arap Baharı' olarak bilinen devrimlerin yayılmasına yol açmektir. Bu devrimi Yemen'e de yayılmış; bu, resmi siyasi idarelere nüfuz eden himaye sisteminin tipik bir sonucumuş; bürokratik ofisleri işgal eden memurlar, kişisel servet ve statü elde etmekten daha az kamu hizmeti yapmaktadır. Ayrıca, devletin en üst kademeleri ile ordunun üst kademeleri Saleh'in kabilesindedir (Perkins, 2017, 304'den aktaran Bratton, Walle, 1994, 458).

Perkins (2017, 305)'in da belirttiği gibi, Kilit ekonomik sektörler, rejimin, genellikle yetersiz askeri ve kabile seçkinlerine verilen 'opak' sözleşme prosedürleri ile mahvolup özelleştirilmiştir. Tüm devlet kurumlarında yaşanan yolsuzluk, vatandaşların su, petrol ve hizmet gibi devlet kaynaklarına erişiminde zor koşullara yol açmıştır. Bunun yanı sıra yoksulluk, işsizlik ve hastalık oranı da artmıştır.

İlk başta, yolsuzlukla ve ülkedeki feci ekonomik durumla mücadele protestocuların bir araya getiren çığıydır, ancak yavaş yavaş cumhurbaşkanının istifasını ve demokratik seçimlerin yapılmasını istemiştir. Protestolar İslami gruplaşma (İslah partisi başkanlığında), ılımlılar, sosyalistler (eski Güney Yemen elitlerinin çıkarlarını temsil eden), güneyden ayrılıkçılar, Husi hareketinin takipçileri, çeşitli klan ve kabile milisleri ve en büyük, en zayıf kısmı olan bağımsız gençlik içeriyormuştur (Świetek, 2017, 40).

Yemen devrimi 27 Ocak 2011'de Sanaa Üniversitesi'nden protesto gösterileriyle başlamıştır. Birçok öğrenci ve insan hakları aktivisti halk 'Saleh'in ayrılması

çağrısında bulunmuş, ancak iktidardan şiddete maruz kaldılar ve birkaç eylemci ve gösterici tutuklandı (Finn, [13.11.2019]).

Kasinof ([12.11.2019])'un da belirttiği gibi, 2 Şubat'ta Saleh, yerdeki yeni reformların vaatleriyle sokak öfkesini emmeye çalıştığı anda, acil durum parlamento toplantısında 2013 cumhurbaşkanlığı dönemi için koşmayacağını ve oğlu Ahmed'in rejimin kararı devralmayacağını açıkladı. Bununla birlikte, bu vaatler protestocuların cesaretini kırmamış ve sokaklarda devam etmeye teşvik etmişler. Bunu ardından Merkezi Güvenliği kendilerine karşı şiddet kullanmaya başlamış ve ülke genelindeki protestocuların öldürülmüştür.

18 Mart'ta, aşırı şiddet kullanımı nedeniyle 'Onur Cuma' olarak bilinen günü, keskin nişancılar tarafından en az 45 protestocu öldürülmüş ve yaklaşık 200 kişi de yaralanmıştır (İnsan Hakları İzleme Örgütü, [12.11.2019]).

Öfke dalgaları tüm Yemen bölgelerine yayılmıştı ve iç- dış kınamalar ilan edilmişti. Rejim tehdit altında olduğunu farketmiş, bu yüzden 'Onur Cuma' gecesinde, Cumhurbaşkanı Saleh bir acil durum ilan etmiş ve halka başkentte (Sanaa) silah taşımamasını emretmiştir. BBC News ([12.11.2019])'un da belirttiği gibi, beş gün sonra, 23 Mart'ta parlamento, medya sansürüne izin veren, gösterileri engelleyen ve güvenlik güçlerine herhangi bir adli süreç olmaksızın şüphelileri tutuklamak ve gözaltına almak için kapsamlı yetkiler veren, bir 'acil devleti' onaylamıştır.

Burada ülke yeni bir aşamaya girdi; Vahşi öldürmeler, düzinelerce hükümet yetkilisi ve diplomatın yanı sıra kabilelerin erkekleri de hükümetten istifaya ve protestoculara katılmaya zorlanmıştır. En önemlisi, Birinci Zırhlı Birliğin komutanı Ali Mohsen Al-Ahmar protestoculara koruma sözü vermiştir. Şeyh Sadık El-Ahmar; Yemen'in en güçlü kabilelerinden biri olan 'Haşit' kabilelerin şeyhi, gençlik devrimine destek verdiğini açıklamıştır (Washington Enstitüsü, [12.11.2019]).

Sinjab ([12.11.2019])'un da belirttiği gibi, Ahmer'in silahlı destekçileri ve hükümet yanlısı güvenlik güçleri arasındaki çatışmalar 23 Mayıs'ta başkent Sanaa'da 'El-Hasaba çatışmaları' adı altında başlamıştı. Daha sonra, topçu ve harç kullanmakla birlikte sokak savaşına dönüşülmüş. Çatışmalar her iki taraftan düzinelerce can kaybıyla sonuçlandı ve bu olayların sona ermesi bir süre sonra aşiret arabuluculuğu ile olmuştur.

Devrim günlerinde göstericiler bastırma, öldürme ve gözaltına alınmış; en şiddetli olanlar Yemen'in başkenti Sanaa, Taiz ve Aden valiliğinde meydana geldi. Göstericiler muhalefetten, bazı kabile büyüklerinden ve istifa eden hükümet görevlilerinden silahsız vatandaşlara karşı devletten şiddet kullanmayı reddettikleri için geniş bir destek alsalar da, bu destekçiler tarafından kontrol edilecek gösteri hareketini reddetmiştir. Birçok Yemen demokrasi yanlısı aktivist, mevcut siyasi anlaşmayı sürdürecektir başka bir iktidar elitinin desteğini kabul etmemişler. Bunun yerine, sivil otoriteye barışçıl bir güç transferi ve parlamentonun ve federal hükümet sisteminin rolünü güçlendiren yeni bir anayasaya sadık kaldılar (Hill, Nonneman, 2011, 6).

O dönemde sahnede şiddetin özellikleri ortaya çıktığında ve bölge için bir güvenlik riski yaratabilecek çeşitli faktörlerle iç içe iken, GCC liderliğindeki Suudi Arabistan arabuluculuk çabalarına yönelmiştir. Gençlik devriminin özlemleri ile Yemen'in istikrarı ve Körfez bölgesinin güvenliği arasında GCC Genel Sekreteri, hükümet ve muhalefet arasında daha fazla kan dökülmeden gücü aktaran barışçıl bir çözüm bulmak için muhalefet arasında hareket ederek çabalarına başlamıştır. Bu dönemde Suudi çabaları GPC (Yemen'de Genel Halk Kongre Partisi) iktidar partisi ve muhalefetle sınırlıydı. Husiler, güney bölgelerindeki Hirak ve Devrim gençleri de dahil olmak üzere GCC müzakerelerinde diğer birçok parti göz ardı edilmiştir. Bütün partilerin müzakerelere katılmaması büyük bir hatamış; çünkü dahil edilmeyen taraflar imzaladıktan sonra GCC girişiminin sonuçlarını kabul etmemişler ve daha sonraki aşamada Husi'nin Sanaa'yı ele geçirmesine ve Yemen'deki kaos devletini yükseltmesine neden olmuştur.

4.1. Körfez Girişimi

Körfez ülkelerinde kamu güvenliğini olumsuz yönde etkileyebilecek Yemen'deki olayları evrimleşme korkusu, Körfez İşbirliği Konseyi boyunca Krallığın Körfez Girişimi yoluyla Yemen krizlerine müdahale etmesine neden olmuş. Kamrava (2012, 158)'in da belirttiği gibi, Suudi liderler sık sık Krallığın güvenlik kaygılarını ele almak için arabuluculuk stratejisine başvuruyorlar, daha önce Kuzey Yemen'le ilişkileriyle farklı durumlarda kullanmışlardı. Mesela o zamanlar İmam rejimine karşı popüler isyanları bastırıp müttefikleri için statüleri daima istikrarlı hale getirmişlerdir.

Krallık, çabalarında yalnız hareket etmemiş, bunun yerine, GCC (Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi) ayaklanmaların siyasi ve diplomatik sonuçlarını içermek için tasarlanmış bölge çapında karşı-devrime öncülük etmek için kurumsal bir forum olarak kullanmıştır. Belki de bu, coğrafi konumun bir sonucu olarak Yemen devriminde açık olmuştur (Kamrava, 2018, 10).

Suudi Arabistan, devrimlerin İran tarafından körüklendiğine ve desteklendiğine ya da Arap ülkelerinde İran Devrimci düşüncesini yaymaya çalışan İran rejimi ile bağlantılara sahip olduğuna inandığından, krallık sert bir önlem ve karşı-devrimci liderlik almış, gücü uygulamak için itilmiş olsa bile, müttefiklerini desteklemek ve Yemen'deki ayaklanmaları ortadan kaldırmak için daha kararlı bir politikaya başvurmuştur.

Suudi Arabistan, Yemen'in Arap Baharını hem iç hem de dış bir politika sorunu olarak görmüş, bu yüzden devrimin kötülüğünü kendinden uzaklaştırmak için gençlik devriminde acil adımlar atmaya başvurmuş. Bazı gözlemciler krallığın bölgelerine ayaklanmaları yayılmasından korktuğunu ve bu konuda bir şeyler yapmak zorunda kaldıklarını açıklamış. Gerçekten de, Yemen durumuyla Suudi muamelesi diğer Arap devrimleri ülkelerinden farklıydı, çünkü Suudi Arabistan güvenliği Yemen güvenliğine dayanmaktadır.

Suudi Arabistan'ın Arap Baharı dalgasından sonra bölgedeki hakimiyetine ulaşmak için üç yaklaşımı vardı. Birincisi, Müslüman Kardeşler'in dönüşüm devletlerindeki artan etkisini sınırlandırmak. Suudi liderler, Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı Temmuz 2013 askeri darbesini onayladılar ve Mart 2014'te Müslüman Kardeşler'i terör örgütü ilan ettiler. Bununla birlikte, Riyad'ın karşı-devrimin yanında belirleyici adımlar atması iki yıldan uzun sürmüştür. İkincisi, Riyad, komşu Bahreyn'deki Şii çoğunluğun protestoları Khalifa rejiminin istikrarını tehdit ettiğinde askeri müdahale etmiştir. Üçüncüsü, 2012'den itibaren Suudi Arabistan, Beşar Esad rejiminin düşüşüne katkıda bulunmak için Suriye'deki isyancı grupları desteklemiştir. Ayrıca Libya'da bu yaklaşımı hafif silahlar, tank karşıtı silahlar ve mali destek sağlayarak silahlı gruplara El Kadafi rejimine karşı yardım etmek için kullanmıştır (Steinberg, 2014, 15).

Yemen'de Suudi yaklaşımı farklıydı ve müzakere süreci ile hızlı bir şekilde hareket etmiştir, iktidar partiye karşı askeri veya mali destek yok, çıkarlarını korumak için agresif bir politika kullanmamış ve Yemen'deki Müslüman Kardeşler'i

suçlamamıştır. Bu adımların nedenini bulmak zor olabilir, ancak Yemen'in kabile ve savaşçı doğası ve her iki ülkenin komşu konumu ile ilgili olabilir. Suudi Arabistan durumun daha da kötüleşmesini istememiş çünkü bu, çıkarlarına zarar verecek ve herhangi bir iç savaşın varsa, Suudi'i etkileyeceğinden ve güvenliği istikrarına zarar vermesinden korkuyormuştur.

Buna ek olarak, Yemeni zayıf hükümeti ile farklı taraflar arasındaki çatışma durumu, tüm Yemen bölgesi üzerindeki etkisini tamamen genişletemedi ve bu da bölgesel ve uluslararası güvenliği tehdit eden gruplar için bir sığınak yaratmış. Suudi Arabistan, Yemen ajanslarıyla işbirliği yaparak kendi topraklarından Yemen'deki terörist gruplara karşı operasyonlar yürütüyordu ve uluslararası toplum bu operasyonlar için öncelikle Suudi Arabistan'a güvenmiştir. Dahası, Yemen hükümetine karşı protesto dalgalarından sonra, Krallık durumun karmaşık olacağını ve bu grupların ulusal güvenliğine saldıracağını farketmiştir.

Girişim, 23 Kasım 2011 tarihinde Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Saleh temsil edilen iktidar rejimi ve muhalefet partiler tarafından imzalanan nihai formuna ulaşmaya kadar çeşitli değişiklikler ve düzeltmeler yapılmıştır.

4.1.1. Körfez Girişiminin Önceden İstisareleri

Yemen devriminin başlamasından iki aydan fazla bir süre sonra Suudi Arabistan ve Körfez Devletleri, olaylarla herhangi bir etkileşim olmadan birbirini takip eden olayları yakından izliyorlardı, çünkü kendilerini başka bir ülkenin içişlerine doğrudan müdahaleden ve böyle bir müdahalenin sonuçlarından uzak durmak tercih etmişler. Ancak bir süre sonra Yemen'in başkanı Ali Abdullah Saleh, Suudi Arabistan Kralı Abdullah'tan 'Yemen'i krallığı ve tüm bölgeyi tehdit edecek yıkıcı' bir iç savaştan kurtarmak için müdahale etmesini istemiştir. Bu savaş gerçekleşseydi, Yemen ile sınırlarını paylaştığı için en çok etkilenen Suudi Arabistan olurmuş (Helal, [12-11-2019]).

3 Nisan 2011'de GCC Bakanlar Konseyi otuz bir özel oturumunu gerçekleştirmiş. Yemen'deki siyasi krizin bölge genelinde önemli etkileri olduğunu ve GCC, Yemen'deki tüm tarafları ulusal diyaloga dönmeye çağırması, toplantıda GCC genel sekreteri Abdul Latif El Zayani söylemiştir (Toumi, [12.11.2019]).

10 Nisan'da, GCC dışişleri bakanları Yemen meselesini değerlendirmek ve Yemen hükümeti ile temasları başlatmak ve GCC girişimi yoluyla muhalefet yapmak için olağanüstü bir oturum düzenlediler (Yemen News Agency, [13.11.2019]).

21 Nisan'da Konsey Genel Sekreteri Abdul Latif El-Zayani, yürütme adımlarını içeren Yemen iktidarı ve muhalefetine bir girişimi vermek üzere Sanaa gelmiştir. Girişimin noktaları arasında şunlar vardı: 30 günlük imzaladıktan sonra cumhurbaşkanı yardımcısına iktidarı teslim etmek, ulusal uzlaşmaya ulaşmak ve siyasi ve güvenlik gerginliğinin tüm unsurlarını kaldırmak ve kovuşturmadan cumhurbaşkanına ve hükümdarlığı sırasında birlikte çalışmış olanlara karşı dokunulmazlık sağlamak için uygun ortamı hazırlamak (Yemen News Agency, [14.11.2019]).

Devrim gençleri için GCC girişimi tamamen kabul edilebilir değildi; herhangi bir çözümün Saleh ve rejimi olmadan olması gerektiğine inandılar ve başkan ve personelinin işledikleri tüm yolsuzluk ve suçlardan yargılanmalarını talep ediyorlardı. Muhalefet statüsü, Saleh'in istifa etme niyetinden emin olmadıkları için kabul etme ve reddetme arasında tereddüt etmişti ve nihai onayının anlaşmasını beyan etmesini bekliyormuş.

Yemen hükümeti önce onayını açıklamış ve cevabını Nisan sonunda resmen vermiş ve imza 2 Mayıs'ta Riyad'da yapılması bekleniyormuş. Ancak, programdan dört gün önce Saleh istifa etmekten vazgeçmiş ve 28 Nisan'da Russia Today televizyonuyla röportajda suçlayarak Katar ile yeni bir kriz yaratmış. Katar'ı Yemen dahil tüm Arap ülkelerinde bir 'komplo'ya katılmak ve 'kaos'un finanse edilmesi ile suçlamış, burada Katar fonları bölgedeki finans cinayeti ve kaos devletine aktığını ve GCC girişimine Katar temsilcilerin katılması halinde imzalamayacağını söylemiştir (Russia Today Channel, [13.11.2019]).

Al Jazeera English ([14.11.2019])'un da belirttiği gibi, Körfez Ülkeleri ve batı ülkeleri, Yemen taraflarına durumu iç savaşa kaymalarını önlemek için hızlı bir şekilde imzalamaları yönünde baskı yaptıkları için, muhalefetin nihai imzası 21 Mayıs'ta elde edilmiş. Ancak, en önemlisi başkan Saleh'in imzaladıktan sonra inisiyatifi reddetmişti.

Son GCC girişimine ön kabulünü vermiş olmasına rağmen, 24 Nisan 2011'de BBC ile yaptığı röportajda, güç aktarımında Yemen anayasasına bağlı olduğunu ve

anayasaya karşı darbeyi ve onu yurt dışından destekleyenleri kabul etmeyeceğini doğrulamış. Saleh sürekli olarak iktidarı yalnızca sandık tarafından anayasa yoluyla devredeceğini yineliyormuş (BBC News Arabic, [14.11.2019]).

Saleh'in ret ve kabul arasındaki dalgalanma, durumun ilk kareye geri dönmesine yol açmış ve Konsey Genel Sekreteri El-Zayani, girişiminde değişiklikler ekleyerek tüm taraflarla yeni müzakerelere başlamıştır. Burada uluslararası toplumun sabrı tükenmiş görünüyormuş; Sanaa'daki ABD ve Avrupalı elçiler, Yemen'deki durumun patlayabileceğinden ve radikal İslamcılarının devralacağı korkusuyla, Ali Saleh'in imza atması için baskı yapmaya başlamışlardır.

Sanger ([14.11.2019])'un da belirttiği gibi, Saleh'in yaralandığı ve daha sonra tedavi için Suudi Arabistan'a gittiği başkanlık evinde meydana gelen patlamadan sonra, ABD yönetimi, Saleh'in ülkeye dönmesinin daha fazla şiddete yol açabileceğini düşünmüş. Bu yüzden ABD elçisi eski CIA subayı Brennan aracılığıyla Yemen'e bir mesaj göndermiş. Brennan, Saleh'i geri dönmemesini ve Körfez girişimini derhal imzalamamasını tavsiye etmiş ve girişimin imzalanmasının ardından ülkesinin Yemen'e yardım etmeye devam edeceğine söz vermiştir (AL-Mudhaffary, 2012, 515).

Tüm tarafların kabul ettiği formülü bulma tartışmaları yaklaşık sekiz ay sürmüş, sonunda Saleh 23 Kasım'da girişimi kabul etmiş ve geçiş dönemini başlatmanın yolunu açmıştı. Suudi Arabistan, Yemen krizine bir çözüm geliştirilmesinde tüm Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerine katılarak Yemen'i yaşadığı çıkmazdan çıkarmak için adımlarını atmıştır. Bu adımları ABD ve Avrupa ülkelerinin dikkatini ve desteğini almış. Güvenlik Konseyi Körfez Girişimi'ni 2014 (2011) kararıyla kabul etmiş ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin istikrarı desteklemek ve iç savaşı önlemek için Yemen'deki siyasi krizi çözüme çabalarına verdiği desteği doğrulamıştır.

Girişim iki aşamaya ayrıldı. İlk aşama, muhalefet tarafından seçilen bir başbakan atanması ve silahlı kuvvetlerdeki bölünmenin sona ermesinden ve silahlı uyuşmazlıkların ele alınmasından sorumlu bir Askeri İşler Komitesi kurulmasından itibaren 14 gün içinde kurulan ulusal bir birlik hükümetinden oluşuyordu. Başkan yardımcısının cumhurbaşkanı olarak seçilmesinden iki yıl sonra sürecek olan ikinci aşama, yetki devrine ilişkin başlıca sorumluluğu içeriyordu: geçiş aşamasının yönetimine devam etmek ve görevinin ülkedeki kritik kurumsal meseleleri ele aldığı Ulusal Diyalog Konferansı'nı (NDC) toplamaktadır.

4.1.2. Girişimi Uygulama

krallık, iktidarda seçim, protesto veya barışçıl iktidarın uluslararasılaşması politikasına sahip olmasa da, Suudi Arabistan Yemen demokrasi savaşına müdahale etmiş ve Yemen halkının siyasi arayışlarına ulaşmalarına yardım etmeye çalışmıştı. Yemen'de bunu sadece istikrarlık ve güvenlikleri için yapmıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi Suudi Arabistan, güvenliğine ve istikrarına zarar verebilecek savaş sigortasını durdurmak ve bu dalgaların Suudi toplumunun devlete karşı olmasını etkileyebilecek Suudi topraklarına transferini önlemek için önceden arabuluculuk çabalarına müdahale etmiştir. Bu dönemde arabuluculuk çabalarını geçmişinden ayıran şey, Suudi Arabistan'ın iktidar rejimine bir ölçüde karşı durmasıydı, oysa geçmişte iktidar rejimi destekleme eğilimindeydi. Suudi Arabistan'ın yöntemlerindeki bu değişim Yemen ile ilişkilerinde yeni bir aşama yaratmıştır.

GCC girişiminin müzakerelerini sona erdirip Yemen'deki iktidarı barışçıl bir şekilde aktardıktan sonra, bir öncekinden daha karmaşık olan ve birçok engel içeren bir sonraki seviye başlamıştır. Ülke kararsızmış, siyasi ve güvenlik statüsünde bir boşluk varmış ve Yemen'deki tüm partiler arasında Saleh rejimi düştükten sonra siyasi sahneyi yönetecek olan anlaşmazlığı çıkmıştır. Öte yandan, ekonomi ve finans da zayıfmış, birçok proje durmuş ve yaşam daha pahalı hale gelmiş. Tüm bu zorluklara ve engellere rağmen, bölgeden ve uluslararası müttefiklerden, özellikle Suudi Arabistan Krallığı'ndan gelen destek, bu kritik dönemin krizleriyle yüzleşmek için yeterli değilmiş.

Yemen, iktidar aktarması belirten girişimi imzaladıktan sonra barışçıl geçişe başlamak yerine alt bölümlere ayrılmış güvenlik aygıtını yeniden biçimlendirmek ve ülkenin iç çatışma sorunlarını çözmek için NDC'yi başlatmak yerine, seçkinler arasında bir güç mücadelesine katılmıştır. Geçiş safhasında çatışma üç eksen arasındaydı: Cumhurbaşkanı Abd Rabbo Mansour Hadi, Ahmar'ın ailesi ve General Ali Mohsen'in ittifakı, ve eski cumhurbaşkanı Ali Abdullah Saleh ve ailesidir. Hepsi o aşamada en önemli kazancı elde etmeye veya önceki kazanımlarını korumaya çalışıyorlarmış.

2011 ayaklanmasından önce, Yemen rejimi Saleh ve Ahmar ailesi arasındaki ittifaka dayanıyormuş. Saleh'in ailesi ve Saleh kabilesi 'Sanhan' üyeleri, güvenlik aygıtını

toplu olarak kontrol eden kıdemli askeri subaylarmış. Bu onların ekonomik ve politik kazanımlar elde etmelerine yardımcı olmuş; bu alanlarla ilgili herhangi bir kararda üst eldeydiler. Ahmar ailesi, etkisini Yemen'in en güçlü kabile ittifakı olan Haşit aşiret federasyonundaki lider konumundan aldı ve ham petrol, iletişim ve ithalat, ihracat ve turizm pazarlarından yararlanan Yemen'in en önemli iş imparatorluklarından birini kurmuştur (Transfield, 2014, 3).

Saleh rejiminin politik ve ağ ittifakları geçiş dönemi için önemli bir engelmiş. 33 yıldır iktidarda olan Saleh, kabile, devlet ve ordu üzerinde gerçek bir etkiye sahipmiştir. Geçiş aşamasında Saleh, ordu ve hükümetteki müttefiklerine Hadi'nin yönetiminin çalışmasını ve Yemen'deki durumları tamamen kararsız hale getirmesini emretmeye başlamış Yemen'in onsuz bir felakette olduğunu kanıtlamak için.

Ayaklanmanın ardından ittifak ağları çıkarlarına göre değişmiş, uluslararası ve bölgesel desteğe sahip olan Hadi, askeri ve kabile sadakatleri ağında en zayıf olanmıştır, ancak iktidar yoluna birçok itirazı olan Yemen muhalefetlerinden sınırlı destek almış. Saleh'in ailenin ağısı, ittifaklarını Husiler'e kaydırmış, bunun yanı sıra birçok kabile ve ordu, başka bir muhafızı tarafından değiştirilmesi gereken Cumhuriyet Muhafızları üst düzey memurları da dahil olmak üzere geçiş hükümetine karşı Saleh'e sadakatlerini ilan etmiştir.

Körfez girişimi, Yemen'in sokak çatışmalarına girmesine ve devlet işlevlerini bozmasına neden olan başlıca nedenleri değerlendirmek için alması gereken temel prosedürleri içermekte. İktidar aktarmasını prosedürlerinden en önemlisi, Yemen'in en kritik politik, ekonomik ve sosyal sorunlarını ele almak için Ulusal Diyalog Konferansı kurulması ve Yemen ordusunu yeniden yapılmasıdır.

4.1.2.1. Yemen Ordusunu Yeniden Yapılandırması

Yemen Ordusu, iktidarı aldıktan sonra onu oluşturan Saleh rejimini korumak için inşa edilmiş. O sırada iktidar çatışması sonucu darbelerden ve suikâstlerden korkuyormuş. Üst düzey pozisyonlar kabilesinden yakın taraftarları ve sadıkları içindi. 21. yüzyılın başında Saleh, oğlunu ve yeğenlerini askeri, güvenlik ve istihbarat pozisyonlarının başına atadı ve en iyi eğitim ve ileri donanıma sahipmiştir. Ardından El-Ahmar askeri birlikleri; sayıca büyük ancak ekipman ve eğitim bakımından daha az sahiptir; ve sonra her şeyden daha az şanslı olan düzenli ordu gelmektedir.

Ahmed Ali, Ali Muhsin ve onların destekçileri arasındaki güç mücadelesi ezici bir şekilde artmış. Yemen Ordusunda, güvenlik hizmetleri ve istihbarat birimleri neredeyse Ahmed Ali'nin gücü altındaydı, ve Ahmed Ali liderliğindeki Cumhuriyet Muhafızı en iyi eğitim, ekipman, finansman ve yönetimdir. Muhsin ordusu olarak görülen, yetersiz donanımlı, eğitilmiş ve finanse edilen 'İlk Zırhlı Tümen' daha az şanslıydı (Uluslararası Kriz Grubu, 2013, 10).

İçişleri Bakanlığı da benzer örüntüler yaşadı. İçişleri Bakanlığı'nın şubeleri arasında Yahya Saleh başkanlığındaki Merkezi Güvenlik güçleri daha eğitildi. İkincisi, Ahmed Ali'ye yakın bir destekçi olan Muhammed Abdullah Al-Qawsi liderliğindeki Kurtarma Polisi idi. Kamu güvenliği, trafik polisi, turizm polisi ve hükümet binası korumaları gibi diğer güvenlik birimleri ihmal edilmiştir (Uluslararası Kriz Grubu, 2013, 11).

Geçiş döneminin başlangıcında Hadi, bazı askeri komutanları transfer etmek veya kaldırmak için birkaç kararname yayınladı. Örneğin, 1. Mart 2012 ayında güney bölge komutanı Mehdi Makwala'yı devretmiş ve 2011'de rejim karşıtı protestoculara karşı baskıya karışan Taiz güvenlik şefi Tuğgeneral Abdullah Qairan'ı görevden almıştır (Gordon, [19.11.2019]).

Kararlar, eski rejimin tüm sembollerini normal ordudan kaldırmayı umduğu devrim gençleri tarafından memnuniyetle karşılanmış. Bundan sonra Saleh ve Ahmar'ın ailelerine karşı kararnameler başlamıştır.

Buradaki görev kolay olmamış; bu nedenle istifa kararnameleri sabırla karakterize olmuş ve özellikle güç merkezlerinin yıllarca pozisyonlarını koruduğu askeri güç sahnesini değiştireceği için yeterli zaman almıştır. Hadi için bu kararlar çok gereklidi, çünkü gücünün artıracak ve başkanlık kararlarının bağımsızlığını sağladığı için Hadi işlerini yönetmede daha yetenekli hale getirecektir.

Hadi, 6 Nisan 2012'de General Tarık Abdullah Saleh'i (Saleh yeğeni) Özel Muhafız ve Cumhuriyet Muhafız Zırhlısı 3. Tugayı'nın komutanlığından çıkarmak için bazı kararnameler yayınlamış. Ayrıca General Mohammed Saleh Al-Ahmar'ı (Saleh üvey kardeş) Hava Kuvvetleri Komutanlığından çıkarmış ve Hava Savunma onu Askeri Sanayileşme Savunma Bakanı'na danışman olarak atamıştır. Ayrıca, General Muhammed Ali Mohsen'i (Tümgeneral Ali Mohsen Al-Ahmar'a sadık) Doğu Askeri

Bölge Komutanlığından kovmuş ve onu Kara Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı'na atamıştır (Ghobari, [21.11.2019]).

Bu değişiklikler, Hadi'nin kararlarına meydan okuyan, askeri birliklerinde itaatsizlik ilan ettikleri ve görevlerini devretmedikleri için güçlü bir direnişe yol açmıştı. Muhammed Saleh, Sanaa havaalanını kuşatmış ve pozisyonundan inmek için aldığı kararları reddederek onu navigasyondan kapatmış. Bu nedenle, Güvenlik Konseyi, GCC Girişimi'ni ciddi şekilde tehlikeye atan veya zayıflatanlara karşı yaptırımların uygulanacağı 2051 (2012) sayılı kararı yayımlamıştır. Hem Fransa hem de İngiltere, Güvenlik Konseyi Kararlarına dahil edilmek için böyle bir seçeneğe sıkı sıkıya itmiştir (Burke, 2013, 17).

Bu nedenle, Ahmed Ali Saleh veya Ali Mohsen gibi askeri destekli güçlü kişiler bile, tekrar hükümü çatışmayı yenilerek uluslararası düzeni test etmekten tereddüt etmişler.

BBC News Arabic ([18.11.2019])'un da belirttiği gibi, 7 Ağustos 2012 tarihinde Hadi, Cumhuriyet Muhafızlarından ve General Ali Mohsen'e ait tugayları kesmiş ve her iki rakibin askeri gücünü sınırlayan kararlar vermiştir. Kararlar altında, Başkanlık Koruması adlı yeni bir oluşum oluşmuştu. Kuvvet, İlk Zırhlı Tümen'in 314. Tugayından ve Cumhuriyet Muhafızlarının 1. 2. ve 3. Tugayından oluşuyordu. Bu kararnameler başkentte derhal gerilimlere neden olmuş; 14 Ağustos'ta onlarca Cumhuriyet Muhafız askeri Savunma Bakanlığı'na saldırmış ve İçişleri Bakanlığı yakınlarında bir kaç kişi öldü ve yaralanmıştır (BBC News Arabic, [21.11.2019] a).

19 Aralık 2012 tarihinde, silahlı kuvvetlerin örgütsel yapısı, bazı askeri oluşumların kaldırılması ve üst düzey askeri liderlerin değişiklikle kaldırılması ile ilgili 2012 tarihli 104 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ni yayınlamıştır. Kararname, silahlı kuvvetlerin ana bileşenlerini dört dalda tanımlamış: Ordu, Deniz Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Sınır Muhafızları. Dahası, iki yeni askeri grup eklenmiş: Doğrudan Hadi tarafından yönetilen Füze Komutanlığı ve bu askeri şubelerin başkanlarını tanımlayan ve 'İlk Zırhlı Tümen' ve 'Cumhuriyet Muhafızların' için kaldıran Özel Harekat Komutanlığıdır (Al Masdar Online, [19-11-2019]).

Ocak 2013'te Hadi, teknik komite önerilerine dayanarak büyük bir içişleri bakanlığı revizyonunu duyurmuş. Diğer şeylerin yanı sıra, doğrudan bakana rapor veren departmanların sayısını kolaylaştırmış; bölgelerindeki valiliklerin bakanlık güçleri

üzerindeki yetkisini arttırmak; tartışmalı Merkezi Güvenlik Güçlerini yeni Özel Güvenlik Güçleri olarak yeniden markalaştırmış; ve bakanlık içindeki insan hakları ihlalleri, yolsuzluk ve polis ihlallerini ele almak üzere bir Genel Müfettişler bürosu kurmuştur (Uluslararası Kriz Grubu, 2013, 23).

Son olarak, 10 Nisan 2013 tarihinde Hadi, Silahlı Kuvvetler Genel Müfettişliği, Genelkurmay Başkan Yardımcısı ve dört Savunma Bakan Yardımcısı (Stratejik Planlama Bakan Yardımcısı, İnsan Kaynakları Bakan Yardımcısı, Lojistik Destek Bakan Yardımcısı ve Teknoloji Bakan Yardımcısı) görevini oluşturmak için yeni bir karar paketi yayınlamış. Buna ek olarak, Genelkurmay'da (Operasyonlar, İstihbarat, Eğitim ve Rehabilitasyon, İnsan Kaynakları ve Lojistik) beş organ kurmuş, Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanı'na danışma organı oluşturdu ve yedi askeri bölgeyi yeniden adlandırmış. 19 Aralık tarihli Kararname, Savunma Bakanlığı Rezerv Gücü'nün oluşturulması ve General Ali Mohsen'in Savunma ve Güvenlik İşleri Başkanına danışman olarak atanması yayınlamıştır (Al-Shargabi, 2013, 55).

Gerçekten de Hadi bu kararları GCC elçisi El-Zayani'den uzak almamış. Körfez İşbirliği Konseyi, özellikle Suudi Arabistan, Yemen ordusunun atama ve görevden alınma prosedürlerini doğrudan denetliyormuş, çünkü o kritik dönemde Suudi Arabistan'ın bu konuyu denetlemesi, özellikle de bunun güvenliği ve varlığıyla ilgili olduğu için gerekliydi. GCC'nin özellikle Suudi Arabistan'ın aldığı her karar, bunu önceden biliyordu ve pozisyonlarını güçlendirmek için geçiş hükümeti ile destek, onay ve sürekli koordinasyonlarını sağlamış.

Cumhurbaşkanının 6 Nisan kararlarına Muhammed Saleh taatsizlik ettikten sonra GCC Genel Sekreteri Körfez ülkelerinin Yemen Cumhurbaşkanı'na desteklerini ve kararlarına güçlü bir şekilde destek verdiklerini açıklamıştır. Ayrıca Uluslararası Topluluğu, Cumhurbaşkanı'na GCC girişiminin kalan öğelerini tamamlamak için gereken zorlukların üstesinden gelme konusunda destek vermeye çağırılmışler (BBC News Arabic, [21.11.2019] b).

Ayrıca, Hadi'nin 19 Aralık'taki önemli kararlarının yayınlanmasından sonra, Körfez İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri, GCC'nin Yemen Cumhurbaşkanı'nın liderliğine verdiği desteği onaylamış, Yemen haber ajansı ifade ettiği gibi, El-Zayani'nin Cumhurbaşkanı'na telefon ettiğini ve 'kararlarından kutsamalarını ve tebriklerini' açıklamış. Üstelik, Al-Jazeera Arabic Channel ([21.11.2019])'nin belirttiği gibi, El-Zayani demiş ki, Yemen Ordusunun yeniden yapılandırılması, kapsamlı Ulusal

Diyaloğu başlatmak ve Yemen'in zor koşulları ve krizlerinden çıkmak için silahlı ve güvenlik güçlerini yeniden yapılandırmayı amaçlayan Girişimin ve yürütme mekanizmasının pratik adımlarının ve 2014 (2011) ve 2051 (2012) Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanmasıyla ilgilidir.

Aynı Şey Yemen ordusunun, Suudi Arabistan'ın ve tüm Körfez ülkelerinin yeni yapısından oluşan 10 Nisan 2013 kararlarında da desteklerini dile getirerek doğrulamıştır (Annahar Newspaper Website,[21-11-2019]).

Özetle, 30 yıldan uzun bir süredir hükümette uzayan bir aile rejimini korumak için oluşturulan ordusu yeniden yapılandırma görevi basit bir görev değildir. Suudi Arabistan, ordunun yeniden yapılandırılmasını kendinden uzak kabul etmeyecekti çünkü bu, siyasi iktidarın istikrarsızlığı durumunda Yemen'den Suudi için kalıcı bir tehlike olacağı anlamına gelecektir. Yemen kırılğan bir devlete girdikten sonra, Suudi Arabistan geçiş aşamasının çoğunu sıkıca kontrol etmesi ve orduyu yeniden yapılandırması zorunda kalmıştır. Bu dönemde Yemen'in istikrarını, Suudi Arabistan'ın güney sınırlarının korunmasını ve en önemlisi Yemen'i Suudi kontrolü altında tutmayı içerdiği için en kritik prosedür buymuştur.

4.1.2.2. Ulusal Diyalog Konferansı

Devrimin artması ve gösteriler aşamasından şiddetli çatışmalara, aşiret savaşına, bölünme hareketlerine ve terörist hücrelerin yükselişine geçtikten sonra, Suudi Arabistan ve Körfez İşbirliği Konseyi artık Yemen'deki durumu iç dava olarak görmemeye başlamış. Bu nedenle, Yemen'deki istikrarı geri getirme konusu, bölgesel güvenlik için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiş ve Suudi Arabistan, Arap Baharı sırasında bölgesel sorunların çözülmesi rolünü üstlenmiş ve Yemen'deki Cumhurbaşkanı Ali Saleh ile onun görevden alınmasını gerekli olduğunu söyleyen büyük ölçekli muhalefet hareketi arasındaki huzursuzluktan kaynaklanan siyasi çıkmazı ve sivil huzursuzluğu çözmek için bir girişimi ortaya koymuştur.

Suadi çabalarının ardından, Yemen'de yeni bir geçiş süreci başlatmak için partiler Kasım 2011 sonunda GCC girişimini imzaladı; bu sürecin en göze çarpanı kapsamlı ulusal diyalog kongresiydi.

Diyalog görüşmelerinde, uluslararası ve bölgesel topluluk, Yemen'in tüm siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlarına radikal çözümlere ulaşma, federal devlet için ilk yapı taşlarını yerleştirme ve devletin yönetimi için yeni bir anayasa kurma amacına

sahipti. ÷lkedeki tüm tarafların temsili yoluyla. Ancak, temsilin baskınlığı GPC partisi ve muhaliflerin üyeleri idi.

Diyalog görüşmelerinin başlangıcından bu yana, Suudi Arabistan, süreci yakından izlemiş ve diyalogun sonucuna olumlu bir şekilde ulaşmak için yeterli finansal ve stratejik destek sağlamıştır. Yemen hükümetinin anayasayı hazırlamasına, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine hazırlanmasına ve dönemin krizlerinden güvenli bir şekilde kurtulmasını hedeflemiştir.

Ulusal Konferans'ın faaliyetleri, Körfez Arap Devletleri İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri Sayın Abdullatif El Zayani, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin özel temsilcisi Sayın Jamal bin Omar ve Yemen'deki barışçıl geçişi destekleyen on ülkenin büyükelçisi huzurunda 18 Mart 2013 tarihinde Sanaa'daki Cumhurbaşkanlığı binasında açılmış. Yemen toplumunun tüm taraflarının Ulusal Diyalog Konferansı'nın toplam sayısına katılımını yansıtan bir denge sağlamak için konferanstaki temsiliyetini tartışmak üzere bir seçim komitesi oluşturulmuş. Konferansta 565 sandalye yer aldı ve şu şekilde dağıtıldı: GPC 112, İslah partisi 50, Sosyalist parti 37, Nasırcı parti 30, Hükümetteki diğer partiler 20, Güneyli ayrılıkçılar 85, Husiler 35 Gençlik 40, Kadınlar 40, Sivil toplum 40, Rashad partisi 7, Adalet ve inşaat partisi 7 ve 76 sandalye başkan tarafından tayin edilmiştir (NDC'nin Resmi Sitesi, [29.11.2019]).

Konferansın iki hafta süren ilk genel oturumu yapılmış, bu sırada farklı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış siyasi partiler yeni Yemen hakkındaki görüşlerini sunmuş. Çalışma grupları daha sonra faaliyetlerine başladılar ve yaklaşık iki ay süren ilk dönem için çalışma planlarını geliştirmişler. Çalışma grubu, haklar ve özgürlük, sürdürülebilir kalkınma, geçiş adaleti, iyi yönetim, ordu ve güvenlik ve organların bağımsızlığı alanlarında 1.800'e karar ve tavsiyeye ulaşmayı başarmış. Buna ek olarak, diyalogdaki en sorunlu konular olan Güney ve Sada meselelerinin kökleri ve içeriği konusunda anlaşmışlardır (Ulusal Diyalog Belgesi, 2014, 15).

Ulusal Diyalog 'NDC' gündemi bu diyalogda ortaya konulan tüm konularını çözmek için iki oturum daha sürdürmüştür. Diyalog çalışmaları, Dokuz çalışma grubu, sonuçlarının bir özetini ve Yemen'de herkesin eşit olacağı bir federal devleti kurmaya başlamak için Yemenin uğradığı sorunları çözmek için temel vizyonları sunduğu 11 Ocak 2014'te sonlanmış.

Bununla birlikte, NDC tartışmaları sırasında birçok itiraz ana konularla ilgiliydi ve diyalog, üzerinde anlaşmaya varmadan sonuçları açıklamış. Ayrıca, bazı üyeler,

özellikle Husi üyeleri olmak üzere, diyalog programı bitmeden üyeliklerini askıya aldıklarını açıkladılar, çünkü konferans konularını tartışma haklarının reddedildiğini söylemişler.

NDC tartışmalarının dışında, durum hiç de istikrarlı değildi. Birkaç güvenlik ihlali varmış; AQAP çok sayıda terörist saldırı gerçekleştirmiş ve bazı hükümet ve askeri üyelerine suikast düzenlemiştir. Husiler, merkez karargahları olarak kullandıkları şehir olan sadanın çevresindeki bölgelerde askeri olarak hareket ettiler. Yemen'in neredeyse tüm bölgelerinde güvenlik kaosu varmıştır. Yemenlilerin bu tür sorunlarla başa çıkamayınca ekonomik sorunları da artırıyormuş. Geçiş hükümeti, su, elektrik ve gaz gibi krizlerini çözemeyince de Yemen'deki durumlar daha zor ve karmaşık olmaya başlamıştır.

4.2. Geçiş Dönemi Engelleri

Girişimin yürütme mekanizması, 'NDC' görevini bitirdiğinde ulusal hükümeti'nin üç ay içinde anayasa değişikliklerini hazırlamak için bir komite ataması gerektiğine değinmiş. Anayasa Komitesinin görevi NDC'nin kararları için gerekli olan anayasa değişikliklerini hazırlamak ve bunları Yemen anayasasına eklemek olacaktır. Değişikliklerin hazırlanmasından sonra, yeni anayasanın onaylanması için referandum yapılacak. Daha sonra, yeni anayasanın kabulünden sonraki üç ay içinde meclis, cumhurbaşkanlığı ve gerekirse yerel meclis seçimleri yapılacak (Uluslararası Seçim Sistemleri kurum, 2012, 6-8).

Bunun birlikte, bu asla olmadı. Geçiş döneminin başarısızlığına yol açan birçok neden ve engel varmıştı. Uluslararası ve bölgesel topluluk ve Suudi Arabistan tarafından bunu başarmak için çok çaba sarf edilmiş olsa da, Yemen'i daha fazla çatışma ve kriz döngüsüne sokan başarısız bir aşama olarak tanımlanabilir. Diyalog çözümleri ve öneriler için uyum sağlanamamış; bazı tarafların kontrolü, başkalarının pahasına olmuş. Önemli meseleler devam etti ve çözümedi. Bir diğer kritik nokta Suudi Arabistan ve uluslararası topluluğun Saleh'i Yemen'de tutma kararı ve GPC partisinin liderliğini sürdürmesi sürecin başarısızlığını önemli ölçüde etkiledi, çünkü Saleh durumu lehine çevirmeye devam etmişti.

Diğer kritik nokta ise, Suudî Arabistan, Yemen'deki devletin çöküşünün riskinden korkuyordu ve Saleh ve ailesi ve özellikle de oğlu Ahmed Ali'nin kontrolü altında bulunan terörle mücadele güvenlik hizmetleriyle çalışmaya devam etmek istemiş.

Böylece, Girişim Saleh'in partisini yeni hükümete eşit olarak girmesine izin vermiş ve onlara yerel ve uluslararası yasal dokunulmazlığı kazandırmış. Bu kararı seçme konusundaki zayıf bilgelik, devlet sorunlarının ikiye katlanmasına ve bu güne kadar sürmekte olan bir siyasi çatışma ve insani ve ekonomik kriz döngüsüne girmesine yol açmıştır (CIRS Center for International and Regional Studies, 2013, 28).

Suudi Arabistan'ın Saleh'i siyasi sahnede tutma kararı, güvenlik çıkarları ve sınırlarının güvenliğinin bozulma korkusundan kaynaklanmış. Geçiş döneminde Suudi Arabistan, Yemenli liderlerden veya partilerden Saleh'e ve onun güçlü güvenlik ve askeri ağına alternatif olabilecek kimseyi bulamamış. Böylece Suudiler, geçiş döneminin nihai kazananı olarak kimin ortaya çıkacağı hala belirsiz olduğunda herhangi bir partiye taraf tutmak istemiyorlarmış. Saleh'i tamamen siyasi ve güvenlik sahneden soyutlamak için acele etmediler ve faydaları için kabul edilebilir bir çözümle sonuçlanmak için daha fazla müzakere verdiler çünkü bir diplomatik manevrada yerdeki tümkoşları kaybetmeye hazırlarmış (Hill, 2017, 238).

Suudi Arabistan'ın Saleh'in Yemen siyasi sahnesinden çıkarılmasındaki gecikmesi, büyük ölçekli bölgesel huzursuzlukla boğuşan yaşlı kıdemli prenslerin küçük bir çemberinin bulunduğu Riyad'ın kendi karar alma sürecinin doğası ile bağlantılıydı. Kral Abdullah bu konuda son sözüne sahipti, ancak güçlü prensler çemberinde sadece bir oyuncuydu. Üvey kardeşleri, İçişleri bakanı Nayef ve İstihbarat başkanı Muqrin, Yemen dosyasıyla ilgili rol oynayan iki önemli şahsiyetlerdir ve Saleh'in ailesi ve rejimi ile büyük bir karşılıklı ilişkileri vardı. Ayrıca, Savunma Bakanı ve Veliht Prens Sultan, geleneksel olarak Riyad'ın Yemen ile ilişkilerini Yemen İşleri Özel Ofisi vasıtasıyla kapsamlı bir iletişim ağına ödeme yaparak yönetmişti. Dışişleri Bakanı Suud El-Faysal Yemen ilgili politikada pek fazla yetkisi yoktur, çünkü Yemen ile ilişkiler farklı bir meseleydi; ulusal güvenlikle bağlantılıydı (Hill, 2017, 239).

Her prens, Yemen statüsü ve Saleh'in adamlarıyla olan deneyimine göre yönetim problemi çözümüne dair bir vizyona sahiptir, bu yüzden kraliyet ailesi Saleh ve ailesinin sahneden en az kayıpla ayrılmaları gerektiğine ikna etmek için zaman almıştı.

Başka bir noktada, hükümetin Saleh'in partisi ve muhalefet arasındaki 50/50 bölünmesi, geçiş hükümet üyelerinin krizden çıkma ve toplumun sorunlarını çözme pahasına kendi çıkarlarının çatışmasına girdiği kırılmalı için bir reçetedir.

Dahası, geçiş hükümetinin karşı karşıya kaldığı ekonomik ve sosyal krizler, Sanaa'ya ulaşana kadar, Husilerin ilerlemesine ve illerde genişlemesine yol açan önemli şeylerdi. Ekonomik şikayetler ve günlük ihtiyaçlar insanları o zamanlar hükümete güvenmemeye itmiştir. Hükümetin finansmana ihtiyacı vardı; uluslararası toplum, GCC ve diğer Yemen dostları tarafından ihtiyaçları karşılamak için verilen 8.49 milyar dolarlık destek ödeyebilirdi. Bu fonlar insanların yaşam koşullarını önemli ölçüde iyileştirebilir ve Hadi yönetimi için güçlü bir halk desteği oluşturabilirdi. Ama hiç yapılmadı. Fon kuruluşları tarafından uygulanan şartlar 2014 yılına kadar herhangi bir şeyin yapılmasını engellemiş. Durum çok hızlı bir şekilde kötüleşti ve hükümet görevlerinin çoğunu yerine getirememiştir (Lackner, 2016, 12).

Yemen'deki sivil toplumu ilgili başka nedenler de vardı. Birincisi, siyasi partiler dönemin güvenliğini sağlayacak kadar zayıfmıştı. Bu partiler Yemen'de gerçek siyasi partiler olarak ortaya çıkmadılar, ve Yemen'de barışçıl iktidar transferi yapabilecek gerçek kurumların olmaması ve sivil toplumun yokluğu 2011'den sonraki geçiş döneminde iktidarın başarılı aktarılmamaya yol açmıştır.

Ayrıca, iktidarı Yemen'in yaşadığı kritik geçiş dönemi için gerekliliklerini olmayan bir cumhurbaşkanına teslim edilmiş. Saleh'in partisi ve ailesi, El-Ahmar kabilesi, Güney ayrılıkçıları veya Husileri, amaçlarını ve çıkarlarını rahatça elde edebileceklerine inanıyorlardı.

Dönem birkaç engelle doluydu, ancak asıl engel, Yemen'in kuzeyindeki geniş alanlardaki Husilerin genişlemesiydi (Uluslararası Kriz Grubu, 2014, 2).

Juneau (2016, 653)'ün da belirttiği gibi, Geçiş sırasında, Husi siyasi delegeleri geçiş sürecini gerçekleştirirken, savaşçıları ağır silahlar elde etmiş ve yerel kontrolleri önemli ölçüde uzatmış. 2011'den sonra merkez devletin artan zayıflığından yararlanıp güçlerini birleştirmek ve askeri ve siyasi kanatlarını daha iyi organize etmeye başlamışlar. Sada'daki fiili icra idaresi oldular ve Ekim 2013'te Dar Al-Hadith çevresindeki Husiler ve Selefi savaşçıları arasında çatışma çıktığında uzun süreli çatışmaya dönüşen hükümet ordusuyla birkaç çatışma olmasına rağmen Sada'dan sonra genişlemeye devam etmişler (Uluslararası Kriz Grubu, 2014, 3).

Husiler, Selefilere yabancı savaşçıları kullanmakla ve savaşmaya hazırlanmakla suçlanmışlar. Selefiler ise, husilerin selefi barışçıl dindar öğrencilerine haksız saldırganlık yaptığını iddiasında bulunmuşlar. Husiler ile Sada'nın merkezindeki küçük bir kasaba olan Dammaj'daki bir Selefi medrese öğrencileri arasındaki çatışmalar yıllardır devam ediyormuş, ancak, ülke genelindeki Selefi liderler, İslah

partisinin desteğiyle çatışmaya katılmak için savaşıları toplamaya başlamışlar. Mücadele, Sada sınırındaki Hacca ve Amran eyaletlerinde de Husi milisleri ile İslah ve Al Ahmar bağlantılı kabileler arasındaki geçiş boyunca yer almış (Salisbury, 2016, 17).

Kuzeyde Husiler ve onlarla birçoğu Saleh'in Genel Halk Kongresi Partisi ile bağlı olan müttefik kabileleri ile Selefi savaşıları, El-Ahmar kabilesi ve siyasi olarak İslah ve Ali Mohsen ile müttefik savaşıları arasında savaşlar başlamış. Birkaç ay süren şiddet olaylarından sonra Hadi, ateşkes müzakere etmeye karar verdi ve Husiler savaşılarının silahsızlandırılması ve yeniden entegrasyonu da dahil olmak üzere 'NDC' sonuçlarını görüşmek üzere Husiler başkanı Abd-al-Malik'e bir heyet gönderdi. Ancak barış görüşmeleri sırasında şiddet ve çatışmalar devam etmiş. Sonunda, zafer husilerin müttefiklerindeki; Sanaa'ya yakın oldular ve daha sonra 21 Eylül 2014'te şehri ele geçirmişler.

Tüm bu sorunlar, Suudi Arabistan'ın herhangi bir eylem yapmadan meydana gelmiş, çünkü Suriye'deki durum kontrol etmeyi , Bahreyn güvenliğini geri kazandırmayı ve Mısır'daki müttefiklerini iade etmeyi gibi konulara odaklanmıştır. Arap Baharı, Suudi Arabistan ve dış politikasına gerçek anlamda meydan okumuş ve bu da karışıklık ve daha az kontrol göstermiş. Ancak bir süre sonra Suudi Arabistan, Yemen'e müdahale etme kararı almak zorunda kalmış çünkü Yemen krallığının güvenliğini ve istikrarını tehdit etmeye başlamıştır.

5. ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ: SAHADA OLMAK (2015-2018)

Geleneksel olarak ABD'nin güvenlik şemsiyesi altında olan Krallığın, gerektiğinde yeni bir 'kendin yap' güvenlik doktrinini kucaklarken kaslarını gevşetme sürecine girmesi sürpriz olmazdı. Riyad, ABD'ye veya herhangi bir Batı desteğine siyasi olarak bağlı olmadan iç ve dış tehditlerle yüzleşmesine izin veren yeni bir politika üretiyor gibi görünmektedir. Suudi Arabistan'da Kral Salman'ın iktidara gelmesine eşlik eden son güvenlik atamalarının, Suudi Arabistan'ın dış dünyayla ilişkisinde benimsenecek güvenlik ve savunma boyutlarının belirlenmesinde çok önemli bir rol oynaması beklenmektedir (Abdel Rahman, Fatna, 2016, 74).

Bu atamalar Suudi dış politikasının önceki yönetimlerden farklı bir şekilde yürütüleceğini vurgulamaktadır. Yeni dönemde agresif bir politika uygulanacak ve yumuşak güç politikası ikinci planda kalacaktır. Kral Selman, Suudi izleyicilere Riyad'ın güvenliğinin ve Krallığın geleceğinin ustası olacağını temin etmek istemiştir. Bu hususun başarılması için seçkin oğlu Muhammed'e ihtiyacı vardır. Bu nedenle, Muhammed İbn Salman, aynı zamanda; özellikle Savunma Bakanı ve Veliht Prens Yardımcısı olmak üzere birçok pozisyonda bulunmaktadır. Salman'ın ileri yaşı göz önüne alındığında, bu konuda acil bir ihtiyaç olduğu aşikardır. Elbette genç prens, babası ölmeden önce çalışmalarını ve hazırlıklarını iyice tamamlamış olmak istemektedir (Al-Rasheed, [09-10-2019]).

'Kendin yap' doktrini, krallığı karar alma sürecini yenilemeye iten ve yeni dış politikaları benimseyen küresel ve bölgesel düzeylerde hızla gelişen birçok politik olayla sonuçlanmıştır. Örneğin; 2008'deki ciddi ekonomik kriz ve bunun petrol piyasaları ve küresel bankalar üzerindeki etkisi, AQAP'in ortaya çıkışı ve uluslararası çabaların onu ortadan kaldırmaya ve İran ile büyük güçler arasındaki nükleer düzenlemeye odaklanması, Ayrıca, Arap Baharı'nın yükselişi ve batı ülkeleri tarafından desteklenmesi, özellikle de Mısır Cumhurbaşkanı Mübarek'in görevden sessizce alınması ve Müslüman Kardeşler'in başa gelmesinin Batı tarafından kabul edilmesi. Bu olaylar ve Suudi arabistan'ı destekleyen ülkelerin başka konularla ilgileniyor olması; bütün bu gelişmeleri varlıkları için gerçek bir risk olarak gören

Suudi karar vericiler üzerinde önemli bir etki bırakmıştır. Suudi karar vericiler, bölgedeki çıkarlarını korumak için kendini yalnız bulmuştur. Güçlü dışsal etki ve olaylar Suudilerde büyük bir endişe yaratmış ve politika oluşturma süreçleri baştan aşağı alt üst olmuştur.

Ortadoğu'ya hükmetmek amacıyla sürdürülen İran-Suudi çatışması, Suudi Arabistan'ın politika yapımını etkilemiştir. Bu çatışma, mezhepçilikten (Sünni-Şii) değil, ulusal varoluşsal bir mücadeleden kaynaklanmaktadır. Bölge ülkeleri arasında ön saflarda yer alan ve ülkelerin kararlarını şekillendirmede hayati bir rol oynayan Suudi Arabistan, bölgedeki nüfuzunun çoğunu, Suudi güvenliği ve bekasına doğrudan tehdit oluşturan 'İran genişlemesi' nedeniyle İran lehine kaybetmiştir. Ayrıca, İran ve Suudi Arabistan arasındaki rekabetin nedenlerini açıklayan F.Gregory Gause'a göre, İran'ın ulusötesi İslamcı siyasi sistemi Suudi hanedan monarşisine ideolojik bir tehdit oluşturmaktadır. İran rejimi, İslam devriminden sonra uzun vadeli ideolojik motivasyonları olan bir politika izlemiştir. Suudi Arabistan'ın tüm Müslüman ülkeler arasındaki liderliğini etkilemeye çalışmıştır (Ezz, 2016, 6).

İran, 'İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana, Mekke ve Medine'yi ortak İslami liderlik altına almayı talep etmiştir; ayrıca Arap halkını bölgedeki Suudi dış politikasına karşı kışkırtmak için çalışmış ve Körfez ülkelerinde kaos yaratmak için Arap Yarımadası'ndaki Şii azınlığa çok destek vermiştir.

Temmuz 2015'te 5 + 1 grubu ile İran arasında gerçekleşen nükleer anlaşma, Suudi Arabistan'ın Batı ülkeleri, özellikle ABD ile olan ilişkilerinde bir kriz olarak görülen varoluşsal korkularını derinleştirmiştir. Körfez Ülkeleri halkı; uluslararası desteğin kendileri pahasına, İran'ın yanında olduğuna inanmış; Tahran ise bunu politik bir zafer olarak görmüştür.

Krallık zor zamanlar geçirmiş ve özellikle ulusal güvenlik alanında daha fazla kaybetmeyi Kabul etmemiştir. Bununla birlikte, NDC (Ulusal Diyalog Konferansı) tartışmalarının sona ermesinden sonra, Yemen'deki güvenlik hızla kötüleşmiş, ülkedeki istikrarsızlık çemberi tırmanmış ve meşru hükümet Yemen toprakları üzerindeki etkisini genişletme yeteneğini kaybetmiştir. Husiler Sanaa'yı kontrol etmiş ve AQAP (Arap Yarımadası'nda El Kaide) Güney Yemen'deki birçok alanda aktif hale gelmiştir.

Yemen, Suudi Arabistan'ı tehdit etme konusunda zirve noktaya ulaşmış ve bu durum krallığı Yemen topraklarında yeni doktrinini göstermeye teşvik etmiştir. " Kararlılık Fırtınası" operasyonu sadece Yemen bölgelerindeki güvenliği korumak maksadıyla icra edilmiş bir harekât değildir; aynı zamanda ABD ve önde gelen Avrupa ülkeleri liderlerine, Suudi Arabistan'ın onlardan herhangi bir destek almadan bile varlığını korumak için gerekli şeyi yapacağına dair bir mesajdır.

'Kararlılık Fırtınası' operasyonundan önce, çeşitli nedenlerle, krallık Yemen'deki durumu kesinlikle hiçbir pozisyon göstermeden veya herhangi bir karar almadan izlemiştir. İç durumun o zaman istikrarsız olması, Kral Abdullah'ın hastalığı, iktidar ve güç değişimi için hazırlıklar o zaman Suudi Arabistanın herhangi bir rol üstlenmesini mümkün kılmamıştır. Bir diğer neden ise, Suudi Arabistan'ın Bahreyn'deki istikrar ve Mısır ve Suriye'deki durumla meşgul olması nedeniyle, Yemen'in karmaşık durumuna müdahale etmeye hazır olmamasıdır.

İlan edilmeyen bir neden daha vardır, birçok Yemenli analizlerinde; Suudi Arabistan'ın, Husilerin Sanaa'ya erişimini ve onlarla yüzleşmesini kolaylaştırarak İslam 'Islah' Partisi'ni tüketmeye çalıştığıyla ilgili değerlendirmeler yapmıştır. Arap Baharı, bölgede Suudi Arabistan'ı rahatsız eden yoğun bir İslami hareketler varlığı üretmiştir.

5.1. Saha Müdahale Faktörleri

Saudi Suudi Arabistan ' Kararlılık Fırtınası' operasyonu ile; uluslararası toplumdan ve bölge ülkelerinden, Husilerin Sanaa üzerindeki kontrolünden sonra meşru hükümeti iade etmesini isteyen, Yemenli Cumhurbaşkanı Hadi'in talebi üzerine, Sanaa'ya ilk hava saldırısını başlatmıştır. Yemen'deki durum, insanları hükümete karşı kıskırtan Husi liderliğinde ve günlerce süren yoğun gösteriler sonrasında, Ağustos 2014'ün ortalarında kötüleşmiştir. Bundan sonra silahlı bir Husi grubu ülkenin istikrarsızlığından istifade ederek, başkanlık sarayını taşımış ve Eylül 2014'te sarayı kuşatmıştır. Husiler, Kışlalara ve resmi televizyonlara, Yemen Parlamentosu'na, Merkez Bankasına ve silahlı kuvvetlerin karargahı gibi diğer devlet kurumlarına da saldırmıştır. Husi, Cumhuriyetçi güvenlik güçlerinden ve Ali Saleh'in ailesi komutasındaki Yemen Özel Kuvvetlerinden mükemmel destek almıştır. Ayrıca, Hadi'nin Güney Yemenli bir başkan olması nedeniyle, yönetimin güneyden

değil kuzeyden bir başkan tarafından yapılması gerektiğine inanan bazı kabilelerden destek almayı da başarmıştır.

Husi isyancıları 21 Eylül 2014'te Sanaa'yı kontrol etmiştir. Bu nedenle, Cumhurbaşkanı Hadi ve Başbakan Bahah, isyancıların kendilerini diğer bazı meclis üyeleriyle birlikte ev hapsine almasından sonra istifa ettiklerini 22 Ocak 2015'te ilan etmişlerdir. Yine de, Parlamento, Yemen anayasasının öngördüğü gibi istifayı ele alamamıştır. Husi hareketi devlet üzerindeki kontrolünü derinleştirmeye devam etmiş, Şubat 2015'te anayasal bir açıklama yapmış ve Parlamento'yu feshetmiştir. Ayrıca, Sanaa'yı ele geçiren isyancı güçlerin komutanı Muhammed Ali El-Husi başkanlığında, beş üyeli bir devrimci komite atanmıştır. Güvenlik Konseyi 15 Şubat'ta, Husi isyancıların Yemen hükümetinin kontrolünü 'hemen ve koşulsuz olarak' bırakmasını ve BM liderliğindeki barış görüşmelerine 'iyi niyetle' katılmasını talep eden bir kararı kabul etmiştir. Guardian Web Sitesinin ([20.08.2019]) belirttiği gibi, olağanüstü hal toplantısında 15 meclis üyesinin tümü tarafından onaylanan karar, BM Tüzüğü'nün askeri olarak uygulanmasına izin veren ve Husilerin kontrolünü sürdürmesine izin veren yedinci bölümü uyarınca harekete geçememiştir. Bu durum, ulusal güvenlikleri için gerçek bir risk oluşturan ve Güvenlik Konseyi'nden müdahale etmesini isteyen Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin hoşuna gitmemiştir.

İsyancılar Sanaa'da durmamıştır. Yeni bir bahane ile güneye açılmaya devam etmiştir: Terörizm ve aşırılık yanlısı gruplarla mücadele. Kuzeyde hiçbir direnişle karşılaşılmeden birçok bölge ele geçirilince, birçok şehir ard arda kuşatılmıştır. 22 Şubat'ta ülkenin üçüncü büyük şehri olan Taiz kentinin bir bölümü Husilerin kontrolüne geçmiştir. Ayrıca onlarca tank ve zırhlı personel taşıyıcı Husilere geçen, Dhalie ve Aden valiliklerine geçmiştir. Bundan bir gün önce, 21 Şubat 2015'te Başkan Hadi Aden'e kaçmayı başarmış, istifadan çekildiğini açıklamış ve Husi tarafından yayınlanan tüm kararların yasadışı olduğunu ve isyancı güçleri durdurmak için uluslararası müdahale çağrısında bulunduğunu ilan etmiştir. Bu noktada, Suudi Arabistan isyancıların tüm ülkeyi tüm önemli limanları ve sınırların kontrolünü ele geçirmeye çalıştıklarını fark etmiş, Hadi'nin çağrısına yanıt vermeyi geciktirmemiştir.

İsyancıların yayılması, Saleh'in akrabaları tarafından yönetilen Cumhuriyet Muhafız Kuvvetleri, Özel Kuvvetler ve diğer askeri birimler tarafından desteklenmiştir. Bu

yardımlar olmasaydı, Husi savaşçıları iyi silahlandırılmadığı ve milislerinin sayısı bini aşmadığı için; yerel sınırlı bölgelerinin dışına genişlemeleri mümkün değildir. Ancak görevden alınan Cumhurbaşkanı'nın oğlu ve Saleh'in Yemen ordusu üzerindeki kontrolünü ve etkisini denetleyen etkili bir kişi olan Ahmed Abdullah Saleh, Kararlı Fırtınası operasyonu başlamadan sadece iki gün önce Suudi Arabistan'ı ziyaret etmek istemiştir. Suudi savunma bakanı Muhammed bin Salman'a, kendisi ve babasının Husilere karşı mücadele etme ve isyancılara karşı on binlerce sadık yerel gücü seferber etme isteğini sunmuştur. Saleh, bunun karşılığında, kendisi ve babasına verilen cezaların kaldırılmasını ve dondurulan servetlerinin serbest bırakılmasını istemiştir. Suudiler teklifi reddetmiş ve 26 Mart 2015 sabahın erken saatlerinde Husilere yönelik ilk füze baskınıyla askeri operasyonunu başlatmıştır. Suudiler, Yemen krizine daha temel bir çözüm için ciddi adımlar atmaya başlamaları gerektiği inancına sahip olmuştur. 'Asifatul al-Hazm' veya 'Kararlılık Fırtınası' süreci, Fas, Sudan, Mısır, Ürdün ve Pakistan gibi Sünni Müslüman ülkelerin koalisyonu tarafından desteklenmiştir. Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkeleri (Umman hariç) koalisyonun önünde yer almışlardır. ABD lojistik destek ve istihbarat sağlamış ve Suudilerle müşterek ve birleşik planlama yapmıştır.

Bu ülkelerin Yemen'deki isyancılara karşı kurulan koalisyona katkıları arasında 100 savaş uçağı, 150.000 asker ve Suudi Arabistan'dan diğer donanma birimleri vardır. BAE'den 30 uçak, Kuveyt'ten operasyon için 15 savaş uçağı gönderilmiştir. Bahreyn, Kraliyet Bahreyn Hava Kuvvetleri'nden 12 savaş uçağı göndermiş, Katar sürece on savaş uçağı ile katılmış ve Sudan, Sudan'ın Suudi Arabistan'ın emrinde kullandığı dört savaş uçağının yanı sıra kara operasyonları için 6.000 asker göndermeyi teklif etmiştir. Mısır, Ürdün, Pakistan ve Fas, Suudi Arabistan'la olan mutlak dayanışmalarını ve Yemen'deki meşruiyeti korumaya yönelik desteklerini göstermişlerdir. Ayrıca, bu ülkeler, operasyonlara askeri güçlerle katılmaya hazır olduklarını da teyit etmişlerdir(Gambrell, [13.08.2019]).

Ottaway (2015, 1)'nin da belirttiği gibi, böyle bir Arap askeri koalisyonu, daha önce, 1990-91 Körfez Savaşı sırasında ve Irak ve Suriye'deki DEAŞ unsurları ile savaşmak için 60 uluslu ittifak tarafından kurulmuştur. Ancak bu koalisyonların her ikisi de öncelikle ABD tarafından yönetilmiş ve Suudi Arabistan sadece ortak sponsor olarak görev yapmıştır. Bu ittifak, Suudi Arabistan'ın öncülüğüyle ayırt edici bir özelliğe

sahiptir ve ABD'nin askeri koalisyona sadece istihbarat ve lojistik desteği sunan ikincil bir rol oynadığı açıklanmıştır.

Suudilerin, Yemen bataklığına girme kararı Suudi siyasi sahnesinde sürpriz ve yeni bir karar olsa da; bu benzeri görülmemiş tutuma yol açan nedenler, bu hamleyi, Yemen-Suudi ilişkisinin bu aşamasında alınması gerekli bir karar haline getirmiştir. Bu çalışma bazı temel nedenlerden bahsetmektedir:

5.1.1. Yemen'in, Husi Kontrolünden Sonra Suudi Etkisinden Uzaklaşması

Arlington, Virginia'daki Navanti Group'ta Yemen üzerine çalışan bir Orta Doğu analisti olan John Arterbury "Bugün gördüğünüz şeylerden bazıları, tarihi boyunca Yemen'de meydana gelen olayları yansıtıyor." demiş, ve "Şimdi Husi isyanı ile gördüğümüz şey -Sanaa'yı işgal etseler de, bu dinamiklerin nasıl oynandığı konusunda oldukça yeni- ama tarihsel olarak Yemen'de Kuzey-Güney bölünmesinin bir tekrarı." diye eklemiştir (Watson, [11.10.2019]).

Bin yıldan fazla bir süredir Yemen, iktidar için savaşan gruplar arasında iç çatışmalar yaşamaktadır. Biri iktidarı alır, diğeri devrilir ve bu çatışmaların içindekiler iktidardaki ailenin içindedir. Bu nedenle, Husilerin Sanaa üzerindeki kontrolü, geçmiş ve Yemen tarihinin yakın olaylarıyla bağlantılıdır. Onu öncekilerden ayıran husus, Husi hareketini, dış hedefini belirlemeye iten dış değişkenlerdir (hangi tarafla ittifak kurulacak ve ne yapmak gerekir). Husiler kendilerini Suudi Arabistan ile ani bir savaşta buldular, onlar yönetimi ele geçirmeyi planlamışlardı, Krallıkla uzun bir savaşı değil.

Olayların oluş sırasına tekrar dönersek; Sanaa, Husi hareketinin tüm devlet kurumlarının kontrolünü ele geçirmesinden sonra düşmüştür. Bu durum bölgede yeni bir gerçeklik yaratmıştır. Çünkü Suudi Arabistan sınırında yer alan başkent Sanaa, şimdi Suudi Arabistan'ın baş düşmanına sadık bir grubun elinde bulunmaktadır. İran ise Sanaa'nın düşüşünü kutlamış ve farklı vesilelerle Sanaa'nın Beyrut, Bağdat ve Şam'dan sonra ittifakı altındaki dördüncü Arap başkenti olduğunu söylemiştir. Örneğin, İran Dinî Lideri Ali Hamaney'e yakın olan İran Parlamentosu üyesi Ali Reza Zakani, Eylül 2014'te İran Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada "Üç Arap başkenti İslami İran devrimi altına girdi" demiştir. Ayrıca "Sanaa'nın İran devrimine katılma yolunda olduğunu belirtmiştir". Zakani'nin konuşması Husilerin Sanaa'yı kontrol etmesinden önce gerçekleşmiştir (Kasem, [23.09.2019]).

Husiler kontrolü sağlamış ve ülkenin yöneticileri haline gelmişlerdir. Ayrıca, Körfez girişiminin sona erdiğini ifade etmişlerdir. Buna ilave olarak Husilerin kontrolü sağlamasından önce yapılmış olan ve en önemlisi Barış ve Ortaklık Anlaşması olan ve Husilerin kontrol ettikleri şehirlerden ve bölgelerden çekilmesini sağlayan tüm müzakereleri reddettiklerini açıklamışlardır. Yemen, 6 Şubat 2015'te Parlatentonun dağıtılmasını içeren bir anayasa açıklaması yayınladıktan sonra, etkileri bugüne kadar devam eden boğucu ve karanlık bir tünele girmiştir. Ülkeyi iki yıl boyunca Al-Husi komitesinin gözetiminde ülkeyi yönetmek üzere beş üyeden oluşan bir başkanlık kurulu seçen 551 üyeli bir ulusal konsey oluşturulmuş; ve bir grup istifa eden bakanla birlikte cumhurbaşkanı ve başbakan ev hapsine alınmıştır (CBS, [13.08.2019]).

Bu, Suudi Arabistan'ın gerçekten tehdit altında olduklarını fark ettiğı bir nokta olmuştur. Devlet haber ajansı SPA'nın aktardığına göre; dışişleri bakanlığı, "Yemen başkenti Sanaa'da güvenliğin ortadan kalkması ve siyasi koşullardaki bozulmanın bir sonucu olarak, krallık Sanaa'daki tüm büyükelçilik operasyonlarını askıya almıştır ve tüm personelini krallığa güvenli bir şekilde tahliye etmiştir." açıklamasını yapmıştır (Al-Arabiya English News, [14.08.2019]).

Suudi Arabistan'ın Husilerin Sanaa hakimiyetinden önceki hesaplamaları, desteklediğı ve komutası altındaki unsurlardan farklı olmuştur. Krallık, hareketin Yemen'in başkentini bu kadar çabuk devralmasını beklememiştir. Alternatif olarak, Suudi Arabistan'ın Yemen siyasi sahnesinden atmak istediğı bazı siyasi partileri kaldırmak veya zayıflatmak için Husilerin genişlemesini kullanabileceklerini düşündüler; özellikle, Müslüman Kardeşler örgütüne ait olan İslah partisi bunlardan biridir.

Bununla birlikte, Krallık, kontrolden sonra, güvenlik ihtiyaçlarının tehdit altında olduğunu ve onları korumak için hızlı hareket etmek zorunda olduğunu hissetmiştir. Kararlılık Fırtınası operasyonundan önceki ve ona eşlik eden dönemde Krallık iktidar otoritesinin konuşmaları, kimsenin Krallığın güvenliğı ve istikrarına müdahale etmesine izin verilmediğini doğrulamıştır. Yemen sorununda kontrolü kaybetmekten çekinen Suudi yöneticiler, bu yüzden orada acil adımlar atmaya karar vermişlerdir.

Yemen'in Suudi kontrol planının dışında olması veya buna karşı koymak için başka bir politika izlemesi Suudi Arabistan için kabul edilemez bir durumdur. Kurulduktan sonraki on yıllar boyunca, yoksul komşusunun işlerini yürütmede üstün bir konuma

sahip olmaya çalışmıştır. Dahası, Yemen'deki siyasi bir durumda veya iktidar yapısındaki herhangi bir değişiklikte, durumun lehine olmasını ve Yemen'in içinde onlar dışında başka bir kontrol gündeminin bulunmamasını sağlamak için hızlı hamleler yapmıştır. Suudi Arabistan, ülkenin hâkimiyeti altında olduğundan emin olmak için farklı yaklaşımlara sahiptir. Aksi takdirde, Suudi Arabistan tam koruma altında olmayacak ve sınır komşu ülkeden gelebilecek krizler nedeniyle istikrarlı olmayacaktır.

Suudi müdahalesi, Riyad'ın Yemen'deki güç dengesini kendi lehine savaş öncesindeki statükoyu yeniden kurma çabaları perspektifinden görülebilir. Arap devrimleriyle bölgedeki güç dengesini değiştirdikten sonra, Suudi Arabistan'ın tüm amacı Yemen'de kendi lehine, denetimden uzak alternatif askerler oluşturmaktır ve aslında olan da budur. Yemen'deki devrim; Arabistan'ın Yemen hükümetinin Suudi karar alıcı ile bağlantılı olmasını sağlamak için çok şey yaptı GCC girişimi tarafından ele alınmıştır.

Suudiler, yardımları ve destekleri olmadan hiçbir Yemen hükümetinin işlevini yerine getiremeyeceğini çok iyi bilmektedir. Ancak, Suudi Arabistan, İran müttefiği olan bir Husi darbe hükümetinin yönetimi altındaki Yemen'e yardım (siyasi, ahlaki veya stratejik olarak) etmemiştir (Alyahya, [23.11.2019]).

Suudi Arabistan, Husiler Sanaa'nın kontrolünü ele geçirdikten hemen sonra müzakerelere başlamış ve İsyancılardan; ittifak güvencesi ve Krallığın güvenliğinden ödün vermeme sözü almışlardır. Bununla birlikte, krallık karar vericileri, özellikle isyancıların terör gruplarıyla karşılaşma bahanesiyle güneye doğru genişlemeye devam etmesi ve geçiş hükümetinin ev hapsini kaldırmayı reddetmesi üzerine, verilen sözler konusunda ciddi olduklarından tereddüt etmişlerdir.

5.1.2. Suudi Arabistan'da Yeni Kral Varisi

Yemen ile ilgili kampanya, ulusal birliğe ulaşma ya da büyüyen dış tehdide maruz kalma bahanesi altında; karar vericinin bazen bir karar için iç meşruiyet kazanmak veya kamuoyunu yatıştırmak ve karar vericinin yeniden bir konuyu ısıtmak amacıyla bazen dış krizler veya savaşlar üretmek için başvurduğu iç değişim süreci ile yakından ilgilidir (Gabriel, 2015, 6).

Suudi siyasi sistemi içinde, kralın otoritesi veya etkisi üzerinde herhangi bir kısıtlama yoktur ve ailenin iç politikası, yazılı olmayan iç kurallara ve kralın bir kontrol ve denge sistemi sürdürmesini gerektiren; aile üyeleri arasında fikir birliği oluşması ihtiyacını destekleyen köklü aşiret geleneklerine dayanmaktadır. Yeni Suudi Arabistan Krallığı'nın kurucu babası olan Kral Abdülaziz, oğulları arasında sorumluluk ve görevleri paylaşma ve dağıtma kurallarını oluşturmuştur (Sager, 2012, 3).

Kral Abdelaziz'in oğullarının neslinin sona ermesiyle, bu kurallar ve ilkeler bozulmaya başlamıştır. Kurucunun son oğlu Salman'ın iktidara gelmesi üzerine iktidar rekabeti Suud Hanedanlığı'nda daha belirgin hale gelmiştir. Salman; kendi saltanatından sonra tahtını alma olasılığı en yüksek olan oğlu Muhammed'i güçlendirmeye çalışmıştır.

Abdullah, Krallığı yaklaşık 20 yıl yönettikten sonra Ocak 2015'te ölmüştür. Abdullah, olası bir krizi önlemek için 'düzenli bir halefiyet' sistemi hazırlamaya çalışmıştır. Temmuz 2012'de kardeşi Prens Selman'ı Veliyaht Prens ilan etmiş; Abdullah ve reformlarına çok yakın olan üvey kardeşi Prens Muqrin'i başbakan yardımcısı yapmıştır. Kechichian'ın ([20.10.2019])'ın da belirttiği gibi, Kraliyet kararnamesi, emrin değiştirilemeyeceğini belirten bir madde ile işleyişi garanti altına almıştır. Kral Abdullah ve varisi Prens Selman, Prens Muqrin'in bir sonraki varis olacağını kabul etmiştir. Kral, tahtın erişimini Krallığın istikrarını koruyacak şekilde organize etmeye çalışmıştır, çünkü Suudi tahtında bir iç mücadele görmek istememiştir.

Salman, Suudi Kralı olduğunda, beklendiği gibi veliaht prens olarak Muqrin'i atamış ve Muhammed Bin Nayef'i başbakan yardımcısı olarak ikinci sıraya taşımıştır. İbn Suud'un 35. oğlu Muqrin'in bir gün kral olacağı ve Muhammed Bin Nayef'in de önünün açık olduğu ve yükselişine hazırlanmak için ve ülkeyi İbn Suud'un oğullarından torunlarına kadar kuşakların iktidar geçişine hazır hale getirmek için birkaç yılı olacağı varsayılmıştır (Riedel, [07.08.2019]a).

Ancak, tahttan sadece dört ay sonra, tam olarak 29 Nisan'da, Kral Salman, oğlu Prens Muhammed bin Salman'a avantaj sağlayacak şekilde art arda emsalsiz değişiklikler yapmıştır. Kral, üvey kardeşi olan Veliyaht Prens Muqrin'i veliaht prenslikten almış ve yeğeni Prens Muhammed bin Nayef'i veliaht prens yapmıştır. Salman; oğlu Muhammed bin Salman'ı yeni başbakan yardımcısı yapmıştır, bu da 29 Nisan'da

yayınlanan 25 kraliyet emrine göre oğlunun kral halefi olmaya aday olması anlamına gelmektedir (Riedel, [07.08.2019] b).

2015 yılında monarşide, özellikle dış ilişkilerde radikal dönüşümler yaşanmıştır. Yirmi yıldır görevinde olan Dışişleri Bakanı Suud El-Faysal görevden alınmış ve yerine Washington'a atanmış olan büyükelçi Adel al-Jubeir getirilmiştir (Elizabeth, [20.10.2019]).

Belki de bunun sebebi Prens Suud'un Arap Baharı'ndan sonra bölgesel ve uluslararası ilişkilerle başa çıkma metotlarından ve Suudi Arabistan'ı ABD dışişleri ile sürekli anlaşmazlık durumuna sokmasından kaynaklanmaktadır.

Değişiklik yapılan başka bir alan ise kritik güvenlik yetkilileri olmuştur. Örneğin, eski istihbarat şefi ve ABD büyükelçisi Prens Bandar bin Sultan, Suriye politikasındaki başarısızlığın bir sonucu olarak bütün görevlerinden alınmıştır. Ayrıca Kral Salman, son Kral'ın iki oğlunu, Mekke valisi olarak görev yapan Prens Mishaal ve Riyad eyaleti olan Prens Turki'yi azletmiştir (Chulov, [20.10.2019]).

Kraliyet kararnamesinde Prens Muqrin Bin Abdul Aziz'in taçtan muaf olmak için istekte bulunduğu ve kraliyet komisyonunun onun bu seçimine saygı duyduğu ve kabul ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca, 25 kraliyet emrini kapsayan Kararnameye uygun olarak yapılan yeni atamanın ardından; veliaht prens olarak Muhammed bin Nayef ve başbakan vekili olarak Muhammed bin Salman'ın atandığı belirtilmiştir. Kararnamede, Muhammed Bin Salman'ın ataması ile ilgili olarak aşağıdaki açıklama yapılmıştır:

Devletin yüksek çıkarlarını diğer bütün çıkarların üzerinde tutma gerekliliği ve Zatialilerinin eşsiz yetenekleri ve kendisine emanet edilen tüm eylem ve görevlerde üstün çalışmaları olan Prens Muhammed Bin Salman Bin Abdul Aziz herkesin Takdir ve güvenini kazanmıştır. Ekselansları bu pozisyon için gerekli liyakata ve özelliklere sahip olduğu için başbakan yardımcılığına atanmıştır (Riyad Gazetesi Internet Sitesi, [20.10.2019]).

Al-Arabiya English News ([28.11.2019]) da belirttiği gibi, Muhammed bin Salman, Haziran 2017'de onu krallığın veliaht prensi olarak atayan bir kararname çıkarılana kadar taht yolunda yükselişine devam etmiştir. Böylece Kral Salman, yayınladığı kararnamelerle, oğlunun Krallığın en yüksek güç piramidine ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Gerçekten de Salman bunu yapmak zorunda kalmıştır, çünkü

bölgedeki krizler Suudileri zor bir duruma sokmaktadır. Hanedan içinde herhangi bir taht krizine mahal vermemeleri için bu hal tarsi bir gereklilik halini almıştır. İç çatışmalarla uğraşmadan Krallık'ın çevre kontrolünü ve hegemonyasını nasıl koruyacaklarına odaklanmaları gerekmektedir. Bu düzenlemeler olmadan, Krallık belki de torunlar arasında tahtla ilgili yeni bir çatışma dönemine girecek ve bu da tüm uluslararası topluluğa gölge düşürebilecektir.

Stenslie (2015,2)'nin da belirttiği gibi, yeni veliaht prens Muhammed bin Salman Yemen savaşında dikkatleri üzerine çekmiştir. Medya; onun savaşı ofisinden doğrudan denetlediği, savaş meydanındaki askerleri ziyaret ettiği ve bir savaş uçağının kokpitinde oturduğu ve buna benzeyen digger faaliyetler yaptığı çeşitli fotoğraflarını yayınlamıştır. Suudi Arabistan'ın Husilere karşı yaptığı askeri harekât boyunca, Kral Salman belki de oğlu Muhammed bin Salman'ın pozisyonunu güçlendirmeyi ve onu üvey kardeşleri ve kuzenleri arasında etkili bir lider olarak saygın hale getirmeyi ve büyük kuzeni Muhammed bin Nayef ile eşit durumda olmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Muhammed bin Salman, Suudi siyasi sahnesinde güç göstermek için, görevlendirilmesindeki hakim durumdan önemli ölçüde faydalanmıştır. Suudi Arabistan, geleneksel gücün dengesinin değiştiği ve birçok egemen aktörün bölgeye müdahalelerinin arttığı bir zamanda, gücünü ve merkezi yönetim yapısını değiştirmek için liderliğe ihtiyaç duymaktadır. Yemen krizinin başlangıcında, çatışma yerel bir güç mücadelesi olarak başlamıştır. İran, kriz devam ederken daha sonra ortaya çıkmıştır. İran, Suudi Arabistan'ın dikkatini dağıtmak ve bölgedeki hegemonyasını zayıflatmak isterken, Suudi Arabistan Yemen'deki çıkarlarını ve konumunu korumaya çalışmıştır.

Muhammed bin Selman isminin yükseltilmesi, devlet tesislerinin preformlarını iyileştirmek için birçok toplumsal değişimin yanı sıra devam etmektedir ve bu girişim 'Vizyon 2030' olarak adlandırılmaktadır. Kral Selman burada Krallığın artık bir öncekinden tamamen farklı ve yeni bir aşamada olduğunu göstermek istemektedir. Stephens ([09.10.2019])'ın da belirttiği gibi; Salman'ın selefinin mirası pahasına yeni bir hukuk inşa etme çabası, Abdullah taraftarları için kötü olmasına rağmen, stratejik olarak akıllıca bir harekettir. Diğer önemli aile anlaşmazlıklarının ya da kralın sağlığında kısa bir süre sonra ortaya çıkacak başarısızlığın engellenmesi açısından, "Krallığın lider politika ekibi artık güçlü bir ekiptir. Krallığı; 2011'de Arap

Baharı'nın patlak vermesinden bu yana içerde ve dışarda zorlayan sorunlarla yüzleşmek için, yeni bir aciliyet hissinin yansımasıdır".

2030 vizyonunun lideri olan ve Krallığın yeni çağına önderlik etmek isteyen Muhammed bin Selman, Krallığın yönetimi için birkaç yeni karar almış ve değişiklikler yapmıştır. Kurucunun torunları dönemi, öncekinden farklı olacak ve belki de bu dönemin açılışı Muhammed bin Selman tarafından yapılacaktır. Bin Selman, dini yapı ile kraliyet unsurları arasındaki bağlantıları ayırmış ve dini nüfuzu zayıflatmıştır. Çalışma sistemini daha fazla Suudi çalışan olacak şekilde dönüştürmüş ve uzun bürokratik prosedürleri azaltarak devlet dairelerindeki gelişmeleri desteklemiştir. Ayrıca, yabancı ikamet sistemine yönelik olarak, Arap göçmen işçilerin yeşil kart alabileceklerini, insan hakları ihlallerini teşvik eden mevcut kefillik sistemini durduracaklarını belirten reform önerileri de eklemiştir (Kinnimont, [11.11.2019]).

Bir ulus-devlet olarak kuruluşundan bu yana Suud Hanedanlığı dini yapıyla belirleyici bir ilişkiye sahiptir ve din adamları bazı devlet işlerine olur vermektedir. Chulov ([20.10.2019])'ın da belirttiği gibi, Kral Selman ve oğlu, din adamlarının kontrolünden uzak bir şekilde reformları başlatana kadar, "Modern devletin 83 yıllık tarihi boyunca, yöneticiler batı reform taleplerine karşı dirençli olmuşlardır."

BBC News ([29.11.2019]) 'ın da belirttiği gibi, Muhammed, 'ılımlı İslam'ın geri dönüşünün Körfez krallığını modernleştirme planlarının anahtarı olduğunu ilan etmiştir. Dini yönetimin nüfuz alanından uzaklaştırmış ve kraliyet kararlarını oluşturmadaki rolünü sınırlamıştır. Din adamlarının kendisine karşı çıkmasını önlemek için yıldırma tekniklerini kullanmış ve onu eleştirenlerin çoğu hapse atılmış veya zorla kaybedilmiştir. İktidar tek bir organ tarafından kontrol altına alınmış ve artık dini kurumla paylaşılmamıştır.

Bazıları, hem Vizyon 2030'u hem de Yemen'deki savaşı, Muhammed bin Salman'ın gücünü güçlendirmek için ironik bir yol olarak görmektedir. Berg (2017, 5)'in da belirttiği gibi, Kraliyet ailesi dış dünyaya karşı tek ve birlik içinde bir cephe görüntüsü verebilir, ancak Al-Saud'un tarihi; kavga ve hatta rastgele suikastlerle ile doludur. Bununla birlikte, Muhammed bin Salman'ın ilk önemli kararı olan Yemen'deki savaş; yasal hükümeti geri getirme, Yemen halkına barış ve istikrar sağlama hedeflerine ulaşamamıştır. Bunun yerine, insani bir felaket oluşmuş ve

Suudi Arabistan'ın şöhretini yok etmiştir. Bu da Muhammed bin Salman'ın savaşı bitirmek için bir yol aramayı istemesine neden olmuştur.

5.1.3. İran'ın Yemen Limanlarını ve Uluslararası Ticaret Yollarını Kontrol Etmesi Korkusu

Yemen-Suudi ilişkileri, Yemen'in coğrafi konumu ve Bab Al-Mandab Boğazı'nın denetiminden büyük ölçüde etkilenmiştir. Körfez ülkelerinde petrol bulunmasından ve Körfez'in dünyanın enerji kaynağı olarak konumlanmasından sonra bu boğazın önemi daha da önemli hale gelmiştir. Boğaz boyunca, dünya petrol talebinin % 4'ünü ve küresel ticari gönderilerin yaklaşık % 10'unu temsil eden; günde yaklaşık 3.3 milyon varil petrol geçmektedir.

Öte yandan, Anthony (1979, 77)'nin de belirttiği gibi, dünyanın en büyük petrol ihracatçısı olan Suudi Arabistan'ın, dış politikası nedeniyle uluslararası ticaret yollarının kritik noktaları üzerinde doğrudan bir kontrolü bulunmamaktadır. Bu da onu petrol güvenliğini sağlamak ve petrol ticaretini olumsuz etkileyebilecek tehditleri etkisiz hale getirmek için gerekli olan her şeyi yapmaya itmiştir. Bunun yanında; Krallık, genç liderinin önderliğinde, farklı ekonomik ve kalkınma hamleleri yapmaya çalışmaktadır, bu nedenle Kızıldeniz bölgesinde güvenliğin artırılması ve oradaki limanların güvenliğinin sağlanması hayati önem taşımaktadır.

Bazı uzmanların analizlerine göre, Yemen'de müdahale kararının en önemli unsuru ekonomi'dir. Suudi Arabistan, İran'ın Yemen'deki hareketlerinden endişe duymuş ve Husi hareketine destek veren İran'ın, Bab Al-Mandab Boğazı ve Kızıldeniz'deki hakimiyetini artıracaklarını ve uluslararası ticaret hatlarını kontrol edebileceğini düşünmüştür. Suudi petrol ihracatının geçtiği ana güzergahlara bakıldığında, Krallığın toplam petrol ihracatının %65'inin Bab Al-Mandab boğazından geçtiği görülecek ve eğer bu liman İran tarafından kapatılırsa veya kontrol edilirse, Krallığın ekonomik olarak boğulacağı anlaşılacaktır (Al Saud, 2013, 37).

Suudi ekonomisinin ana arterini temsil eden Petrol ticareti, eğer herhangi bir İran tehdidine maruz kalırsa, Suudi Arabistan'ın bölgedeki kabiliyeti zayıflayabilir ve bu durum İran lehine Suudi Arabistan'ın bölgesel liderliğini zayıflatabilir.

Bunun yanı sıra, İran Yemen'i nüfuz alanlarına eklerse, Hürmüz Boğazı'na ek olarak Bab Al-Mandeb Boğazı'nı da etkisi altına almış olacaktır. Bu, Basra Körfezi'nden

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar hidrokarbonların nakliyesi üzerinde bir güç projeksiyonu kabiliyetine sahip olmak demektir (Munteanu, 2015, 59).

İran, böyle bir durumda, bölgedeki askeri varlıklarını deniz yoluyla daha kolay bir şekilde silahlandırmasına imkan verecek olan Kızıldeniz'e erişmiş olacak ve Suudi Arabistan her taraftan düşmanın baskısıyla kuşatılmış olacaktır.

İran ve Husi isyancıların, Bab Al-Mandab ve Aden Körfezini hızla kontrol altına alma kabiliyetlerinin sınırlı olmasına rağmen, Suudi Arabistan bu eylemlere karşı hızlı ve kararlı bir şekilde tepki vererek harekete geçmiştir. Krallık petrol taşımacılığının güvenliği konusunda herhangi bir riske izin vermeyeceğini göstermek istemiş ve petrol ticaretinin ve küresel petrol yollarının güvenliğinin sağlanması için gerekli olan her adımı atacağı mesajını vermiştir.

5.1.4. Yemen'de AQAP'ın (Arap Yarımadası'ndaki El Kaide) Büyüyen Etkisi

Suudi Arabistan Krallığı'nın bakış açısıyla, İran tarafından desteklenen ve tüm Yemen bölgelerini kontrol etmeye ve Suudi güvenliği için bir tehlike yaratmaya çalışan Husilerden bağımsız olarak, AQAP ve diğer terörist gruplar; Yemen topraklarında bir sığınak oluşturmuş ve bazı Suudi subaylarının da belirttiği gibi, 'bölge ülkelerini istikrarsızlaştırmayı' hedefleyen 'bölgesel bir komplo' başlatmak için Yemen'i bir üs olarak kullanmaktadırlar (Ragab, 2017, 45).

Yemen hükümeti, Arap Baharı'ndan sonra; engebeli olan ve terörist gruplar tarafından güvenli görülerek yerleşilen Yemen topraklarında sıkı bir kontrol tesis edememiştir. AQAP, Abyan eyaletinde halka açılmış ve kurallarını şehir halkına uygulamaya başlamıştır. Bundan sonra Abyan, AQAP örgütünün açık bir eyaleti haline gelmiş ve Yemen hükümeti o zaman müdahalede bulunamamıştır. AQAP'ın komşu eyaletlere açılımı, zayıf devlet yönetimi altında daha kolay hale gelmiştir. Dolayısıyla, Güney Yemen'in birçok bölgesine yayılmışlardır ve Suudi liderliğindeki koalisyon, Husi isyancılara taarruz etmeye başladığında bile durmamışlardır.

Terörle mücadele eden güvenlik güçlerinin liderlerinin çoğu, GCC girişiminin imzalanmasından sonra güvenlik alanından ayrılan Saleh ailesinden olduğu için, Suudi Arabistan hükümetin geçiş döneminde çabalarını destekleyememiştir. Bu nedenle AQAP grupları Yemen valilikleri arasında hızlı geçişler ve ilerlemeler kaydetmiştir. Suriye ve Irak'ta artan AQAP kontrolü ve AQAP'in faaliyetlerini Avrupa ülkelerine genişletmesi açısından her iki ülke için de hassas kabul edilen bir

aşamada olması, ABD ve Suudi Arabistan'ın terörist faaliyetlerin Yemen'den dışarıya yayılması korkusunu artırmıştır.

Bazı raporlar, Suudi Arabistan'ın Yemen topraklarında AQAP'a karşı bazı operasyonlarda yer aldığını göstermektedir. Uluslararası Af Örgütü, 2010 yılında İngiltere tarafından Suudi Arabistan'a terörle mücadele için verilen Tornado avcı-bombardıman uçaklarının, sivilleri ve militanları öldüren ve Husi faaliyetlerine yönelik ayırım gözetmeyen saldırılarda kullanılmış olmasının -doğrulamak zor olsa da- 'son derece muhtemel' olduğunu açıklamıştır. Guardian, Yemen'in bazı ölümcül bombalamalarının Suudi Hava Kuvvetleri'ne verilen 'dış kaynaklı' platformlardan gerçekleştirildiğini ileri sürmüştür (Carapico, 2014, 116).

Suudi Arabistan'ın Yemen'deki AQAP ile mücadelede doğrudan eylemleri sınırlı seviyededir. Çünkü Suudilerin çabalarının çoğu, terörist gruplarla mücadelede Yemen'le güvenlik koordinasyonu üzerine yoğunlaşmıştır. Yine de Suudi Arabistan, Yemen'e; yeni askeri eylemleri ile uluslararası güvenliği söz konusu terör gruplarının faaliyetlerinden korumak için gelmiştir. Bu yüzden, Suudi Arabistan icra ettiği operasyonlarda dış destek istemiştir. Kral Selman, resmi haber ajansı SPA tarafından yayınlanan açıklamalarında "Operasyon, Yemen'in bazı ülkelere benzer şekilde terörizm, anlaşmazlık ve iç savaş için bir tiyatro haline gelmesini engelledi." demiştir (Al-Arabiya English News, [11.11.2019]).

Ancak, Kararlılık Fırtına operasyonu Yemen'deki AQAP hareketlerini artırmış ve silah edinmelerini kolaylaştırmıştır. Çünkü AQAP; Yemen hükümeti ve koalisyonun güney bölgelerde isyancılarla savaşına müdahil olarak, Aden ve diğer vilayetlerde mücadele etmiştir. Bundan sonra, AQAP geçici Yemen başkenti Aden ve diğer valiliklerin hükümet binalarının çoğunu kontrol etmeye başlamıştır. Bunun üzerine Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyon AQAP unsurlarına karşı şiddetli baskınlar başlatmış ve onları Doğu Yemen'in merkezindeki ıssız alanlara itmiştir.

Suudi liderliğindeki koalisyonun Husi hareketine karşı taarruzu sırasında, ABD'nin AQAP ve İslam Devletinin çeşitli iştiraklerine karşı terörle mücadele operasyonlarını sürdürmesi dikkat çekicidir. ABD'nin Yemen'deki AQAP'e yaptığı saldırılar 2017 yılında 125 saldırı ile daha şiddetli hale gelirken, önceki dönemde bu sayıya ulaşmamıştır. Bu sayılar, Washington'un AQAP'ın sahneyi kontrolü ve Yemen dışında ihracat yapma kapasitesi hakkındaki endişelerini yansıtmaktadır.

ABD ve Suudi Arabistan arasında görevlerin dağıtımı konusunda açık bir koordinasyon olduğu sonucuna varılabilir. Sharp (2019, 13)'nin da belirttiği gibi, Amerikan hava kuvvetleri AQAP'ın üslerine baskın düzenlerken ve birçoğunu öldürürken, Suudi uçakları da, terörle mücadele dışında Husi hedeflerine (ve buna ilave olarak her ikisi de savaşın kesin kaybedeni olan; Yemen egemenliğine ve çoğu yanlış ateşle öldürülen masum vatandaşlara) odaklanmıştır.

5.2. Kararlılık Fırtınası Sonrası Yemen Yönetimi

Suudi Arabistan liderliğindeki askeri koalisyonun Yemen'deki operasyonlarının ilk aşaması olan 'Kararlılık Fırtınası' sırasında Yemen'e hava, kara ve deniz ablukası uygulamaya odaklanmıştır. Ayrıca Yemen'in altyapısının yanı sıra birçok askeri, güvenlik ve hizmet kuruluşu da hedef alınmıştır. Bu saldırılardan askeri ve sivil liderlerin evleri gibi bazı kamu ve özel mülkler de nasibini almıştır.

Koalisyon hava ve deniz bombardımanı ile yetinmeyerek, kara savaşına da yönelmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri ve Sudan'a ek olarak Suudi Arabistan, Aden, Babü'l-Mendeb ve Marib'a kara kuvvetleri göndermiştir. Ayrıca Latin Amerika ve Blackwater şirketinden paralı asker kiralamak zorunda kalmıştır. Suudi Arabistan, Yemen'deki olayların gelişmesi ve çatışmaların Yemen sınırlarının ötesine uzanması durumunda kara ordusundan 150.000 savaşçıyı hazırda bekletmiştir (Bujalal, 2019, 68).

Koalisyonun Yemen'deki askeri operasyonlarının ilk aşaması 21 Nisan 2015 tarihinde sona ermiştir. Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyon, 'hedeflerine ulaşması' sebebiyle 'Kararlılık Fırtınası' operasyonunun sona erdiğini ve koalisyonun 'Umut Operasyonu' adını verdiği yeni bir aşamanın başladığını duyurmuştur. İkinci aşama, ilki Yemen'deki meşru hükümetin üstlendiği politik; ikincisi ise siyasi sürece eşlik ederek Husilerin operasyonlarını ve manevralarını durdurmaya çalışan ve vatandaşların da tahliyesini kolaylaştırıp insani yardım kampanyalarına öncülük eden askeri olmak üzere iki ana eksene odaklanmıştır (AL-Jazeera, [05.06.2020]).

İkinci aşama sırasında Suudi Arabistan, kendisini destekleyen Yemenli savaşçılara maddi desteğin yanında gerekli askeri ve lojistik desteği de sağlamaya çalışmıştır. Suudi Arabistan bu savaşçılara yüklü miktarda silah ve zırhlı araç da teslim etmiştir. Bunların tümünü yapmaktaki amacı, bu birimlerin gerekli eğitimleri aldıktan sonra, 'Kararlılık Fırtınası' perasyonunu sahada tamamlayabilmeleri ve Husi'nin Eylül

2014'ten beri kontrol altında tuttuğu tüm toprakları geri alabilmeleri idi (Mersky, 2015, 3).

Bu savaşçılar Yemen ordusu, Husilerin Sanaa'ya girişiyle dağılıp büyük bir kısmı Husilerin saflarına katılmasından sonra yeni ulusal ordunun (meşru hükümet ordusunun) ilk çekirdeğini oluşturmuşlardır. Hadi döneminde orduyu yeniden yapılandırma kararlarına rağmen, Yemen ordusunun (daha donanımlı ve eğitimi) birimleri, Saleh'e bağlı askeri yapılanmaları desteklemeyi sürdürmüştür. Husi, Sanaa'nın kontrolünü aldıktan sonra Saleh onunla bir ittifak ilan etmiştir. Saleh'e bağlı askeri birlikler de bu ittifaka dayanarak Yemen bölgeleri üzerindeki kontrolünü arttırma noktasında Husi'ye destek verdiklerini açıkladılar.

'Kararlılık Fırtınası' operasyonları, Yemen ordusunu dolaylı olarak yeniden yapılandırıp bir tür askeri denge yaratmıştır. Arap koalisyon ülkeleri bir yandan, Saleh ve ailesine ait otuz yıllık silah depolarının çoğunu yok etmiş; diğer yandan, bölgecilikten ve taassuptan uzak bir ordunun kurulmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca bu orduyu eğitip silahlandırmıştır (Qaid, [05.06.2020]).

Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyon, Aden ve çevre bölgelerin kurtarılmasından sonra askeri operasyonlarını sürdürmeye devam etmiştir. Eylül 2016'da Marib Üçüncü Askeri Bölgesi, Marib'in batısındaki Sarvah bölgesinden başkent Sanaa'ya doğru yeni bir cephe açmak için 'Zafer 2' adlı bir askeri operasyon başlatmıştır. Ekim ayında ordu, Sarvah'ın merkezine giden yolun bir bölümünü ve Husilerin konuşlandığı çevredeki dağlık alanları kontrol etmeyi başardıysa da bölge komutanı Tümgeneral Abdürrab Al-Şeddâdi'nin 7 Ekim 2016'da öldürülmesinden sonra ilerleme durdurulmuştur (Al-Dhahab, 2017, 4).

Ocak 2017'de koalisyon güçleri, Yemen'in batı kıyı bölgelerini kurtarmak ve böylece İran'ın Hudeyde ve Mocha limanı üzerinden Husi'ye sağladığı desteği durdurup bu stratejik alanlar üzerindeki kontrolü ele geçirmek için 'Altın Mızrak' operasyonlarını başlatmıştır. Ancak bu operasyonlar hedefine tam olarak ulaşmamıştır. Bu da Suudi Arabistan'ı Şubat 2018'de Batı Kıyısındaki operasyonlara dönmeye yöneltmiş; koalisyon güçlerinin ve meşru Yemen ordusunun yürüttüğü bu operasyonlarda Batı Kıyısındaki birçok bölge kontrol altına alınmıştır.

Şebva kentinde de 'Bîhan' cephesi vardı. Bu cephe çatışmaların iki yıldan fazla bir süredir aralıklı olarak meydana geldiği en önemli cephelerden biridir. Bunun yanında

Dâli kentinde 'Marîs' cephesi ve Yemen'in iç kesimlerinde bulunan çok fazla şiddetli çatışmaların yaşanmadığı 'İb' ve 'El-Beyda' kentlerine bağlı cepheler de yer almaktadır. Bir diğer cephe de Yemen'in en kuzey batısındaki 'Hicce'ye kadar uzanan 'Sada' kentindeki 'Yanan Sınırlar' cephesidir. Suudi Arabistan, Sada'daki Husi mevzilerine düzenlediği operasyonlarda eğittiği askeri birliklerden faydalanmıştır. Bu operasyonlar yoluyla 2018 yılında Sada kentindeki bir dizi alanda kontrol sağlanmıştır (Almawqea Post, [05.06.2020]).

Öte yandan, Husiler, Suudi Arabistan'ın Yemen'deki operasyonlarına karşı tırmanışa geçen ve Kasım 2017'de Husilerin ilk kez Suudi başkentini bir balistik füze ile bombalamasıyla zirveye ulaşan eylemlerle karşılık vermiştir. Bunun üzerine Riyad da Tahran'ı Husi milislerine silah ve mühimmat desteği sağlamakla suçlamıştır. Husilerin 26 Temmuz 2018'de iki Suudi petrol gemisine yönelik füze saldırısı gerilimi daha da arttırmıştır. Bu da Suudi Arabistan'ı Babü'l-Mendeb üzerinden gerçekleştirdiği petrol sevkiyatlarını askıya almaya itmiştir (Gar-Allah, 2020, 64).

5.2.1. Güney Geçiş Konseyi'nin Kurulması ve Körfez Krizi

Aylarca süren askeri operasyonlardan sonra koalisyon, 2015-2016 yıllarında birtakım zaferler elde etmeye başladı. Yemen hükümet güçleri de Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyonun yardımıyla bir dizi kentin kontrolünü ele geçirdi. Bunları Husilerin elinden kurtararak meşru devletin nüfuzunu arttırdı. Güneyde 'Aden, Lahic, Ebyen, Şebve ve Dâli'; doğuda 'Hadramut, Mehra ve Marib' kentlerinin neredeyse tamamı meşru hükümet güçlerinin kontrolündeydi. Bunun yanında güneyde Taiz, kuzeyde 'Cuuf' ve batıda 'Hüdeyde' gibi nüfuzunu Husilerle paylaştığı şehirler de bulunmaktadır.

Bununla birlikte, bu zaferler uzun sürmedi. Güney Yemen şehirlerinin kurtarılmasıyla birlikte 11 Mayıs 2017'de, güneyde egemen bir devletin kurulması çağrısında bulunan 'Güney Geçiş Konseyi' ilan edilmeye başlandı. Bu konsey, Birleşik Arap Emirliklerinin desteğini her düzeyde kazandı. Bu da Husi kontrolünden arındırılmış alanların, meşru hükümetin kuvvetleri ile Birleşik Arap Emirliklerince desteklenen geçiş konseyi kuvvetleri arasında yeni bir çatışma ortamına dönüştüğü yeni bir politik gerçeklik oluşturdu.

Yeni oluşturulan 'Güney Geçiş Konseyi'nin varlığı, Husi ile savaşmak için birleşmiş güçler arasında çaba ve koordinasyon kaybına yol açmıştır. Meşru yönetime tabi

bölgelerde askeri ve siyasi kampaşmalar meydana gelmiştir. Bu da Husi'ye, kontrolündeki alanlarda gücünü pekiştirme fırsatı vermiştir.

Güney Geçiş konseyi, kurulduktan sonra aleni bir şekilde meşru hükümetin emir ve kararlarına karşı çıkmaya başladı. Hadi, 27 Nisan 2017'de BAE'ye ve Geçiş Konseyi Başkanına yakınlığıyla bilinen Aden valisi Aydarus El-Zubeydi'yi görevden alarak yerine el-Müflih'i atadı. Ancak, bu karar, Güney Geçiş Konseyi tarafından reddedildi. Hadi'nin bazı yetkililerin değiştirilmesi yönündeki diğer kararları da meşru hükümete bağlı bölgelerde reddedildi. Bu da meşru hükümetin Cumhurbaşkanlığı koruma kuvvetleri ile Aden Havalimanındaki güvenlik koruma kuvvetleri arasında çatışmalara ve BAE uçaklarının Geçici Konsey lehine havalimanının çevresini bombalamasına yol açmıştır (Gar-Allah, 2020, 24-25).

Merkezi Riyad'da bulunan Meşru Yemen Hükümeti ile BAE tarafından desteklenen Güney Geçiş Konseyi arasında süren düşmanlık ve meşru hükümet tarafından verilen emir ve kararlara itaatsizlik devam etti. Bu durum, 2018 yılı boyunca Aden'de kanlı çatışmalar yaşanmasına yol açtı. 28 Ocak 2018 sabahı Hadi yönetiminin başkanlık koruma güçleri ile Güney Geçiş Konseyi'ne bağlı askerî oluşumlar arasında şiddetli çatışmalar başladı. Bu çatışmalar Geçiş Konseyi güçlerinin ve BAE'nin lojistik ve askeri desteğiyle güvenlik kuşağının kontrol altına alınmasıyla sona erdi. Suudi Arabistan, BAE'nin tek taraflı hareket etmemesini ve onunla çelişmemesini sağlamak için ortak bir Suudi-BAE güvenlik komitesi kurulmasına öncülük etti. Bu komite 31 Ocak 2018'de ateşkesi denetlemek, savaşlardan kaynaklanan durumları çözmek ve kurtarılmış bölgelerdeki yaşamı normalleştirmek için Aden'e gelmiş (Gar-Allah, 2020, 71).

Abu Dabi hükümeti tarafından desteklenen Geçiş Konseyinin taşıdığı bu güven duygusu, Yemen'i bir federal devlet çerçevesinde iki bölgeye bölme teklifini destekleyen taleplerini rasyonelleştirmeye çalıştığı kadar Güney Geçiş Konseyi fikrinin sona erip arka plana itilmesine yol açmayan Suudi kontrolünü ifade etmektedir. Bu olaylar Riyad'ın bocaladığını ve Kararlılık Fırtınasının rotasından saptığını ortaya koymuştur. Hadi'nin meşruyetini ve Yemen'in birliğini koruma fikri artık Riyad için bir öncelik olmaktan çıkmıştır. Aksine, sadece güvenliğini ve istikrarını en üst düzeyde koruyan anlaşmalara yönelmiştir.

'Kararlılık Fırtınası'nın ikinci aşamasında ortaya çıkan diğer gelişme, 5 Haziran 2017'de Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn'in Katar ile bağlarını kesip ve ona bağlı

deniz ve hava şirketlerine abluka uygulamasının akabinde patlak veren 'Körfez krizi'dir. Bu gelişme Katar'ın içine dâhil olduğu Yemen'deki Arap koalisyonunun çabaları için kafa karıştırıcı bir adım olarak ortaya çıkmıştır.

Suud liderliğindeki koalisyonun kilit ortağı olan Katar, 22.03.2015 Pazar günü yapılan Güvenlik Konseyi'nin acil oturumunda Suudi ve Körfez politikasını benimsedi. Oturumda, Güvenlik Konseyi kararlarına, uluslararası meşruiyete ve siyasi süreci engelleyen diğer güçleri cezalandırmak için uluslararası düzeyde ciddi adımlar atılması istendi. Fakat Katar, kendisini askeri ittifak ülkeleriyle diplomatik savaşların ortasında bulunca Yemen'deki ittifakın operasyonlarına katılımını dondurmuş (Al-Houthi, 2016, 99).

Körfez krizi, Yemen'deki savaşın seyrini büyük oranda etkileyerek Yemen'de yaşanan ve Körfez krizinin iki tarafı arasında yaşanan keskin kutuplaşmadan etkilenen güçler arasında büyük bir boşluk yaratmıştır. Koalisyon güçlerinin ajanda çatışması ve aralarında savaşımaya varan anlaşmazlıkları, özellikle de Batı Sahilindeki çatışmaların yerinde sayıp hedeflerine ulaşamamasına neden olmuştur (Al-Qudsi, [05.06.2020]).

Askeri dosyaya ek olarak, yardım ve ekonomi dosyası da büyük ölçüde etkilenmiştir. Bunun temel nedeni Katar'ın Yemen'e sağladığı ekonomik desteğin ve Yemen'e yapılan ve Yemen'deki çatışma grupları dâhil herkese ulaştırılan insani yardımların tamamına yakınının durmasıdır.

5.2.2. Uluslararası Toplumun Hareketleri

Suudi Arabistan'ın Yemen dosyasını başarıyla yönetme konusundaki zayıf vizyonu ve kabiliyeti sonucunda Uluslararası toplum, elçileri aracılığıyla, Yemen'deki tarafları Yemen'de barışçıl bir çözüme ulaşmak için ikili görüşmelerde bir araya getirdi. Uluslararası toplum, savaşı durdurmak ve partilerin (Husi ve Saleh'in partisi de dahil olmak üzere) bekasını ve yönetime ortak olmalarını sağlayacak siyasi bir çözüm için çalışmaları noktasında tüm yerel ve bölgesel partilere büyük baskılar uyguladı.

Yemen'in Birleşmiş Milletler elçisi İsmail Veled El-Şeyh, 16-19 Haziran 2015'te düzenlenecek 'Cenevre-1' ve Aralık 2015'in ortasında düzenlenecek 'Cenevre-2' toplantılarında Yemen'de ateşkese ulaşmak ve bütün tarafları barış sürecine dahil etmek için Yemen partileri arasında barışçıl diyalog ve müzakere turlarının

başlayacağını açıkladı. Ancak müzakereler yaklaştıkça taraflar, müzakereleri kendi lehine çevirmek için savaş alanındaki düşmanlıklarını yoğunlaştırmaya başladı. Bu da müzakerelerin başarısız olmasına yol açmıştır (Fahim, El-Batati, [05.06.2020]).

Kuveyt'te başka bir müzakere turu daha vardı. Bu, 21 Nisan - 7 Ağustos 2016 tarihleri arasında gerçekleşen en uzun müzakereydi. Kuveyt'teki müzakerelerin gündemi ateşkes, şehirlerden çekilme, silahların teslim edilmesi, devlet kurumlarının restorasyonu ve tutuklular dosyası olmak üzere beş eksene odaklanmıştır (Alkhataf, 2019, 5).

Üç aydan fazla sürmesine rağmen, istişarelerde herhangi bir anlaşmaya varılamamıştır. Bu da "Husi ve Saleh"ın, meşru hükümeti ve onun koalisyona öncülük eden Suudi Arabistan ile müzakere masasına oturma talebini reddetmesi ışığında iki taraf arasında oluşan güven eksikliğinden kaynaklanmıştır. Tüm Yemen partilerinin diyalogda temsil edilmemesi başarısızlığın en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Islah ve Nasiri partileriyle Güney Hareketinin temsilcilerinin yanı sıra önde gelen kabile liderleri, saha komutanları ve diğerleri dâhil olmak üzere tarafların çoğu müzakerelerde temsil edilmemiştir (Alkhataf, 2019,14).

Tüm bu başarısız girişimlerden sonra Uluslararası toplum, elçisi İsmail Veled El-Şeyh vasıtasıyla Yemen partilerini diyalog masasına getiremedi. Husiler, BM elçisinin Suudi liderliğindeki koalisyonun tarafını tuttuğunu ve bunun da müzakereleri zorlaştırdığını iddia edince, Birleşmiş Milletler 16 Şubat 2018'de Yemen dosyasına yeni elçi olarak Antonio Guterres'i atamak zorunda kalmış.

Guterres, Yemen partileri arasında görüşme turları düzenleyerek partilerin diyalog masasına dönmeleri için uygun atmosferi oluşturmaya çalıştı. Yemen partileri 6-13 Aralık 2018'de Stockholm görüşmelerinde bir araya geldi. Bu müzakereler, temel olarak insani ve ekonomik konulara ve gelecekteki tartışmaların çerçevesini oluşturmaya, savaşı durdurma mekanizmasına ve geçiş sürecinin nasıl yönetileceğine odaklanmıştır.

Stockholm anlaşma masasına oturan Yemen partilerine doğrudan ve dolaylı olarak birkaç bağlam katkıda bulunmuştur. Çatışma cepheleleri 2017'nin başından beri bir donukluk haline tanıklık etmiş ve çatışmanın taraflarından hiçbiri çatışmayı kendi lehine çevirememiştir. Ayrıca Husilerden arındırılan bölgelerde hükümetin inisiyatifi dışında ortaya çıkan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden eğitim ve askeri destek bulan

askeri oluşumların etkisiyle meşru hükümetin pozisyonu zayıflamıştır (Samir, 2019, 111-112).

Koalisyon güçlerinin gerilemesi ve dağılması, Yemen partilerini Stockholm seçeneğine yönlendirdi. On ülke ile başlayan ittifak daha sonra sadece iki ülkeyle Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri sınırlı hale geldi. Özellikle Katar, Fas ve Malezya'nın ayrılmasından sonra Mısır ile diğer birkaç ülkenin ittifaktaki etkisiz varlığı Yemen'deki tarafları, Yemen krizine barışçıl yollarla son verilmesi çağrısında bulunan uluslararası baskıya maruz bıraktı. Suudlu gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın Ekim 2017'de ülkesinin İstanbul'daki konsoloslüğünde öldürülmesi ve Suudi Veliyaht Prensi Muhammed bin Salman'ın bu cinayetten sorumlu olmakla suçlanması ve bunu izleyen geniş uluslararası kınamalar, Suudi Arabistan'ı içteki krizlerine odaklanıp Yemen'deki çatışmaları azaltmaya ve yurtdışındaki imajını düzeltmek için Yemen'deki tarafları diyalog masasına çağırmaya sevk etmiş (Samir, 2019, 113).

Stockholm görüşmeleri 13 Aralık 2018'de sona erdi. Bu görüşmeler, üç dosya içeren sözde "Stockholm Anlaşması" ile sonuçlandı: Bunlar Hudeyde'nin tekrar yerleşime açılması, esir değişimi ve Taiz kentindeki kuşatmanın kaldırılması. Ancak bu üç dosyada gerçek bir başarı elde edilememiş (Ahmad, [05.06.2020]).

'Kararlılık Fırtınası' operasyonlarının başlamasından bu yana Yemen'de çatışan güçlerin etkisinin genişlemesi ve azalması arasında çok şiddetli çatışmalar yaşandı.

Yemen topraklarına tamamına yayılan bu çatışmalar, taraflardan hiçbiri için net bir zaferle sonuçlanmadı. Bu da Yemen'deki tabloyu son derece zor ve karmaşık hale getirdi. Öngörülebilir gelecekte ne askeri, ne siyasi bir çözüm ne de gerilimi azaltan kapsamlı veya kısmi bir ateşkes ihtimali bulunmamaktadır.

Bu da iç savaş ve uluslararası savaşın dengesiz bir karışımı olan savaşın doğasından kaynaklanmaktadır. Yemen'deki çatışma İran, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Avrupa çıkarlarının çakıştığı karmaşık çok taraflı bir çatışmanın bir yönünü temsil etmektedir. Yerel ve bölgesel olan mezhepsel, kültürel ve politik faktörler de bu çatışmaya müdahale etmektedir. Savaşın melez doğası, uzayıp karmaşık bir hal almasına ve ona katılan güçlerin hedeflerinin birbiriyle çelişmesine yol açtı. Bu da savaşın önlenmesini veya durdurulmasını zorlaştırmış (Al-Ammari, [05.06.2020]).

5.3. Kararlılık Fırtınasının Etkileri

Yemen'e girme kararı ağır bir karardır ve Yemen ve Suudi Arabistan üzerinde çok kritik etkileri olmuştur. Savaşın ilk gününden itibaren, her iki ülke de güvenlik ve ekonomik açıdan oldukça etkilenmiştir. Suudi bölgelerindeki petrol tesisleri sürekli Husi ateşi altında kalmış ve ülkenin güney sınırlarında birkaç Suudi vatandaşı ölmüştür. Suudi ekonomisi; savaşa yapılan büyük askeri harcamalar ve petrol tesislerinin Husiler tarafından hedef alınmasının bir sonucu olarak zarar görmüştür.

Öte yandan, Yemen'de binlerce sivil öldürülmüş ve Suudi Arabistan uluslararası alanda insanlığa karşı suç işlemekle suçlanmıştır. Suudi Arabistan ve koalisyon ülkeleri tarafından Yemen'e uygulanan abluka yıkıcı olmuş ve yetersiz beslenme ve hastalık vakaları endişe verici rakamlara ulaşmıştır. Müdahalenin yol açtığı en kritik etki, Yemen'in içine girdiği siyasi kaos, kırılğan ve kontrolsüz durumdur. Meşru hükümet ülke dışına çıkmış ve birden fazla grup Yemen'de iktidarı ele geçirmiştir.

Mart 2015'te başlayan ve bugüne kadar olumsuz etkileriyle devam eden savaş, farklı seviyelerde ikilemlere neden olmuştur. BM İnsani İşler Dairesi'nin Ocak 2018'deki bir raporuna göre, insani kayıpların sayısı 62 bin kişi (9,2 bin ölü ve 52,8 bin yaralı) olarak tahmin edilmektedir. Ayrıca 22,2 milyon kişi için insani yardım ihtiyacı mevcuttur. Bu sayı toplam nüfusun % 75'ine tekabül etmektedir. Ayrıca 11,3 milyon insanın hayati derecede ciddi yardıma muhtaç olduğu vurgulanmıştır (Al-Bashiri, 2018, 4).

Washington Post'un raporuna göre, Suudi Arabistan'ın güney bölgelerdeki kayıpları 60'ı subay olmak üzere, yaklaşık 2500 asker olarak tahmin edilmektedir. British Times dergisi tarafından yapılan tahminlere göre savaşı finanse etmek maksadıyla yapılan harcamalar, günde yaklaşık 200 milyon dolar, yani savaş yıllarının tamamı için 252 milyar dolar civarındadır. Oysa, digger kaynaklar savaşın maliyetinin daha fazla olduğunu iddia etmişlerdir. Foreign Policy dergisine göre; Suudi Arabistan'ın askeri anlaşmalar çerçevesinde bulunduğu Yemen'de, savaşın sadece ilk altı ayındaki harcamalarının maliyeti yaklaşık 725 milyar dolardır (Al-Bashiri, 2018, 6).

Bu bölüm, hükümetin yokluğu ve Yemen'deki siyasi boşluğun yanında, kıtlık ve insani etkiler üzerinde durarak, en önemli savaş etkilerini analiz etmeye çalışmaktadır. Ayrıca savaş suçlarıyla ilgili uluslararası kınamaların yanı sıra, Suudi Arabistan savaşının ekonomik etkileri üzerinde durulacaktır.

5.3.1. Yemen Üzerindeki Etkiler

Suudi Arabistan'ın Yemen topraklarına girişi bölgedeki hızlanan ve birbiriyle ilişkili değişkenler nedeniyle gerekli bir karar olmasına rağmen; Yemen sorunu ile ilgili bu yeni Suudi politikasının, Yemen üzerinde olumsuz çeşitli etkileri ve sonuçları olmuştur. Herhangi bir savaşın beklenen sonucu sivil kayıplardır ve bu Yemen'de de gerçekleşmiştir. Sivil kayıplar yüzlerle ifade edilen sayılarla başlamış ve binlerle ifade edilen sayılara ulaşmıştır. Yemen'deki ölüm oranının artması, askeri eylem alanlarındaki savaş kurallarını ve insan haklarını ihlal ettiği için krallığın küresel bir kınanmasına neden oldu. Yemen savaşında beklenmedik sonuç, nüfusun yetersiz beslenmesinin yayılması olmuştur. Nüfusun yarısından fazlasının acil yardımlara ihtiyacı vardır ve neredeyse tüm ülke ciddi bir gıda problemi yaşamaktadır. Savaştan hemen sonra yayılan kıtlığın ardındaki nedenler çeşitlidir; bazıları ülkenin yoksulluğu ile, bazıları da savaşın kendisi ve Yemen halkı üzerindeki etkileri ile ilgilidir.

Dünya Bankası ([22.10.2019]'ın da belirttiği gibi,"2019'da, 24.1 milyon insan – nüfusun % 80'i – (yaklaşık 14.3 milyonu akut yardıma muhtaç olan) açlık ve hastalık riski altındadır. Tahmini 17,8 milyon kişi güvenli su, temizlik ve hijyen hizmetine erişememektedir. 19,7 milyon kişi ise yeterli sağlık hizmeti alamamaktadır. Yemenli hanelerin % 40'ından fazlasının birincil gelir kaynaklarını kaybettikleri ve sonuç olarak asgari miktarda yiyecek bile almakta zorlandıkları tahmin edilmektedir. Yoksulluk, mevcut Krizden önce artış göstermiş ve nüfusun neredeyse yarısı etkilenmiştir. Şimdi ise, Yemenlilerin yaklaşık % 71 ila 78'ini etkisi altına almaktadır."

Bu krizin ilk nedeni; 2015 savaşı ve sonrasında onu takip eden ve Yemen hükümetinin kabiliyetini atıl duruma getiren hamleler ve Suudilerin tüm Yemen meselelerine müdahalesi sonucu meydana gelen büyük siyasi boşluk olmuştur. Otoritenin ülkeyi içerden yönetmemesi ve Yemen Cumhurbaşkanı'nın doğrudan Suudi hükümdarından emir alması, tüm ekonomik, eğitim ve sosyal faaliyetlerde birçok zorluk yaratmıştır. Yemen devletinin, devlet işlerini yürütememesi; para biriminin çökmesine neden olmuş ve bu da gıda fiyatlarında büyük bir artışa neden olmuştur. Dolayısıyla insanlar yiyecek satın alamamıştır. Bu, Yemen'in insani krizinin; piyasaların genellikle iyi stok yapmış olması nedeniyle, gıda yokluğu ile bağlantılı olmadığını, daha çok geçim kaynaklarının kaybı nedeniyle gıda fiyatlarının

artması veya ödeme yapılamamasıyla bağlantılı olduğu anlamına gelmektedir (Mashjari, [12.10.2019]).

Diğer taraftan, işsizlik önemli ve belirgin bir şekilde artmıştır, çünkü bireyler dört yıldan beri maaşlarını devletten alamamaktadır. Ayrıca, Yemen'de imkanların elverişli olmaması nedeniyle birçok bireyin özel sektörde çalışma şansı bulunmamaktadır.

Çok sayıda insanın yetersiz beslenmesinin diğer önemli bir nedeni de, Husi / Saleh güçlerine karşı silah ambargosu çağrısında bulunan Güvenlik Konseyi'nin 2216 No.lu Kararı (Nisan 2015) kapsamında Yemen üzerindeki abluka olmuştur (Kriz Grubu, [19.11.2019]).

Suudi liderliğindeki koalisyon deniz savaşın ilk yılı için çok sert bir abluka uygulamıştır. Savaşın ilk günlerinden beri Yemen'e uygulanan abluka, 6 Kasım'da tüm kara, hava ve deniz limanların kapatılmasıyla tamamlanmıştır. Bu durum, petrol türevlerinin eksikliği nedeniyle Yemenlilerin yaşamını geniş ölçüde etkilemiştir. Daha sonra bu durum Yemen'deki tüm kamu sektörlerini, özellikle sağlık sektörünü olumsuz etkilemiştir (Gladstone, [22.10.2019]).

Ayrıca, abluka tüm ülkelerde önemli miktarda petrol eksikliğine neden olmuş, bu da devlet kurumlarının içme suyu pompalayamamasına veya elektrik sağlayamamasına neden olmuştur. Ayrıca, sağlık hizmetlerinin yetersizliğini arttırmıştır, çünkü yeterli tıbbi ihtiyaçların girmesine izin verilmemektedir ve tahmini 14,8 milyon insanın (hayati ve ciddi şekilde yetersiz hizmet alan bölgelerde yaşayan 8,8 milyonu da içeren) temel sağlık hizmetlerine erişimi yoktur (Dünya Sağlık Örgütü, [25.10.2019]).

Kıtlık ve yetersiz beslenme, Yemen'deki tek ikileme değildir. Siyasi temsil boşluğu ve silahlı grupların yayılması bu ikileme eşlik eden ve Yemen'in iç durumuna en kritik etkiyi sağlayan sorunlardandır. Yemen'deki siyasi boşluk ve devletin birçok kuvvet arasında bölünmesi; Hadi'nin Aden'e kaçıışı, Husi'nin Sanaa'yı kontrol etmesi ve devletin egemen ve merkezi tesisleri üzerindeki kontrolünü sağlaması ile başlamıştır. Suudi Arabistan'ın Hadi hükümetini destekleme hamlesinden sonra; merkez bankası, parlamento, merkezi güvenlik ofisleri ve diğer egemen ofisler gibi ülkenin merkezi yönetim unsurları, Sanaa'dan Aden'e taşınmış ve Aden geçici Başkent olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, geçici hükümet tesislerinin dönem ihtiyacını

karşılayamamaları nedeniyle bu boşluk ve açık tekrar ortaya çıkmıştır. Ayrıca, devlet kurumlarının, bakanlıkların ve parlamentonun bu tesisleri içeriden yönetip denetleyememesi nedeniyle memurlar tarafından malî aşımalar ve işlevsel hatalar yapılmıştır. Yemen devletinin parçalanmasını hızlandıran bir diğer konu da Yemen'in güney bölgelerinde ayrılıkçı bir grup olan ve topraklarını Husi milislerinden kurtardıktan sonra yeni bir devlet kuran "Geçiş Konseyi"nin talepleri olmuştur. Bu grup Husileri topraklarından çıkarmış, ancak meşru hükümete itaatsizliklerini beyan ederek birçok başkanlık kararını reddetmiştir. Öte yandan, Yemen'in güney kesiminden ayrılmaya ve önceki konumlarını sağlamlaştırmaya çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Bu gruplar, güçleri hükümet güçleriyle denk hale gelinceye kadar Birleşik Arap Emirlikleri'nden büyük destek görmüştür ve bazı güney vilayetlerinde aktif güç haline gelmişlerdir ve bu vilayetlerin yönetimi onlara aittir. En kötü anlaşmazlık ise geçici Başkent'de (Aden) olmuştur; Aden, iki güç arasında bir çatışma haline gelmiştir. Bunun sonucunda; hükümet işleyişi bozulmuş ve tesislerin yanlış yönetimine yol açılmıştır.

5.3.2. Suudi Arabistan Üzerindeki Etkiler

Ahmad (2015, 16)'nın da belirttiği gibi, Kral Salman iktidara geldiğinde, Yemen'de "bazı bölgelerde kaos, diğerlerinde kısmi devlet çöküşü, siyasi şiddet ve terörizmin yaygın kullanımı ve yabancı aktörlerin yoğun müdahalesi." bulunmaktadır. "Bu, kralı ve oğlunu bölgesel krallık konumunu korumak için iddialı, yenilikçi yaklaşımlara yöneltmiştir. Ancak Suudi Arabistan bu yaklaşımlardan etkilenmiş ve yerel, bölgesel ve uluslararası 'güvenlik, ekonomik ve siyasi' çıkarlarını kaybetmiştir. Suudi Arabistan, Yemen'deki askeri operasyonlarda malî kayıplarını sürdürmektedir. Önemli bir kazanç sağlamayan bu savaş, Suudi Arabistan'ı birçok mali krizden muzdarip hale getirmiştir. Bu kriz Suudileri askeri, politik, stratejik ve ekonomik açıdan tüketmektedir. Sorun şu ki orda sıkışmış durumdadır ve hali hazır durumda onları ordan çıkarmak mümkün görünmemektedir (Naylor, [23.11.2019]).

Ottaway (2015b,1)'in da belirttiği gibi, askeri harcamalarla ilgili kesin istatistikler olmamasına rağmen, bazı tahminler hava, kara ve deniz operasyonlarını destekleme maliyetinin günde 200 milyon dolara vardığını ifade etmektedir.

Şu ana kadar içinden çıkılamayan bir savaşa yapılan bu harcamalar; devlet bütçesinde bir açığa neden olmakla birlikte, hükümetin 'güvenlik ve askeri' harcamalara odaklanması nedeniyle diğer sektörlerin aleyhine birçok ekonomik soruna yol açmaktadır. Son dönemde uluslararası alanda yüksek petrol fiyatlarına bağlı olarak Krallık gelirlerindeki artışa ve Suudi petrol ihracatında artan finansal gelirlere rağmen, Krallık'taki vatandaş ve sakinlere uygulanan yeni vergi ve harçlardan elde edilen gelirlere ve petrol türevleri üzerindeki sübvansiyonların azaltılmasına rağmen; genel bütçe açığı, 2014 yılında GPD 'nin % 3,5'inden, savaşın ilk yılı olan 2015'de yüzde 15,8'ine yükselmiştir. Savaş sonrası dönemde, 2017 yılında, bu açık kademeli olarak ve yavaşça GPD'nın yüzde 9,3'üne gerilemiştir. Başka bir husus; askeri harcamaları karşılamak ve kamu bütçesini finanse etmek için, kamu borcu 2014 yılında GPD'nın (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) % 1.6'sı ile 44.3 milyar SR'den, 2015'te GPD'nın % 5.8'i ile 142.2 milyar SR'ye yükselmiştir. Yükseliş sırasıyla 2016, 2017 ve 2018'de devam etmiştir. 2016 yılında kamu borcu GPD'nın % 13,1'i ile 316,6 milyar SR'ye; 2017 yılında,% 17.2 ile yaklaşık 443.3 milyar SR'ye; ulaşmıştır. ve 2018'de % 26.3 ile yaklaşık 560 milyar SR'ye ulaşmıştır. Dahası, bu, kamu borcunun sadece dört yıl içinde % 130'un üzerine çıktığı anlamına gelmektedir (Suudi Arabistan Parasal Ajansı, 2019, 151).

Yemen'e müdahale kararı ve tüm hükümet tesislerinin 'Yemen başkenti' Sanaa'dan Aden'e taşınmasıyla ortaya çıkan kaosu sonucunda, Suudi Arabistan; özellikle Yemen hükümetinin Riyad'da istikrar kazanıp kararlarını oradan çıkarmaya başlamasından sonra, kontrol ettiği alanlarda çalışanların maaşlarını ödemekle yükümlü hale gelmiştir.

Güney bölgelerinde, Husiler tarafından petrol tesislerine gerçekleştirilen saldırıların, Suudi Arabistan'a olan önemli etkilerini unutmamak gerekir. Sınırlı insan kayıplarına rağmen, Suudi Arabistan'ın maddi kayıpları önem taşımaktadır. Belirli dönemlerde petrol pompalamasının durdurulması veya bazen pompalama işleminin uzaması Suudiler üzerinde, milyonlarca dolar olarak tahmin edilen maddi hasarlarla sonuçlanmıştır.

Suudi Arabistan savaşın ekonomik etkilerine karşı direnç göstermeye çalışmaktadır; ve iç ve dış finansal varlıklarının yanı sıra önemli ölçüde nakit rezervleri olması, bu dirençli pozisyonda kalmasına yardımcı olmuştur. Bununla birlikte, savaş harcamalarının devam etmesi ve Yemen'e bu yüksek kararlılıkla yardım etmeye

devam edilmesi, Krallığın ekonomik istikrarının geleceğini tehdit etmektedir. Son zamanlarda, Riyad ekonomisinin zayıflığı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum, Riyad'ın uluslararası ekonomi üzerindeki etkisini tehdit etmekte ve yeni küresel krizleri zorlamaktadır.

İkinci etki, kötü şöhret ve uluslararası suçlamalardan etkilenen Krallığın küresel statüsüdür. Bu etkiler Devletin konumunu hassaslaştırmıştır. Suudi Arabistan Krallığı, meşru Yemen hükümetini yeniden kurma bağlamında, Yemen'in yasal başkentini kontrol altına alan Husi isyancılara karşı bir koalisyon başlattıktan sonra, Suudi liderliğindeki koalisyon; tıbbi tesisler, pazarlar, düğünler, hapishaneler ve sivil teknelerin yanı sıra birçok yerleşim alanına ve kritik altyapı tesislerine sürekli saldırmıştır. 2015-18 yılları arasında gerçekleşen baskınlar sonucunda, 19 bin hava saldırısında yaklaşık 70 bin sivil kayıp olmuştur; bu saldırıların üçte biri askeri olmayan hedeflere etki etmiştir (ACLEED, [04.09.2019]).

Eylül 2014-Haziran 2018 döneminde Birleşmiş Milletler Uzmanlarının Yemen'deki insan hakları durumuna ilişkin raporu; koalisyon ve diğer tarafların, savaş suçlarına yol açabilecek ayırım, orantılılık ve önlem ilkelerini ihlal eden saldırılar yapmış olabileceğine işaret etmektedir (BM İnsan Hakları Konseyi, [02.09.2019]).

Sivil kayıplara yönelik bu rakamlar, Suudi Arabistan'ın Yemen savaşındaki eylemlerine dair birçok uluslararası eleştiriye neden olmuştur. BM organları da dahil olmak üzere İnsan Hakları örgütleri, sivil alanlara yönelik çeşitli olayları bildirmişler ve sivillerin hedef alınmasının durdurulmasını talep etmişlerdir.

Başka bir nokta, ABD ve Avrupa'nın Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyon ülkelerine silah satışı faaliyetleridir, bu faaliyetler aşikâr bir şekilde sivilleri de hedef aldığı için, uluslararası insanî hukukun ve savaş kurallarının açık bir şekilde ihlal edilmesine neden olmakta ve bu silahların satış zincirinde yer alan tüm ülkeleri bu suçlara ortak yapmaktadır. Bu uygulamalar Madde 6.3'te belirtildiği gibi savaş suçlarını teşkil etmektedir ve silah satışı antlaşmasına göre bu savaş suçlarından silah tedarik eden taraflar da sorumlu tutulabilir : "Bir Taraf Devlet, Madde 2 (1) kapsamındaki konvansiyonel silahların veya Madde 3 veya Madde 4 kapsamındaki eşyaların devredilmesine izin vermez. Satış yetkisinin verildiği zamanda silahların veya teçhizatın insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamında veya soykırım faaliyetlerinde; sivil nesnelere veya bu şekilde korunan sivillere karşı kullanılacağı biliniyorsa; ya da taraf olunan uluslararası anlaşmalarda tanımlanan diğer savaş

suçlarına yönelik saldırılarda kullanılacağı biliniyorsa, 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ciddi ihlalleri söz konusudur" (Silah Ticareti Antlaşması, 2014, 5).

Başka bir nokta, ABD ve Avrupa'nın Suudi liderliğindeki koalisyon ülkelerine silah satışı ve savaş suçlarının birçok yerel ve uluslararası insan hakları örgütü tarafından belgelenmesi ve bu örgütlerin Suudi Arabistan'ın silahlandırılmasını durdurmak için uluslararası eylemlere başlamasıdır. Sonuç olarak, silah üreticisi olan birçok Avrupa ülkesi Suudi Arabistan'a silah ihraç etmeyi bırakmaya karar vermiştir. Örneğin, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Belçika ve Norveç; silah veya hem sivil hem de askeri kullanıma imkan veren herhangi bir teknoloji satmak için yeni lisans verilmeyeceğini beyan etmişlerdir. Bu kararlar, Avrupa Parlamentosu'nun Kasım 2018'in ortasında, 'Yemen'deki Suudi liderliğindeki koalisyon ülkelere, Avrupa silahlarının satılmasının yasaklanmasını' belirten iki bağlayıcı olmayan karar çıkmasından sonra gelmiştir (MalettaI, [06.09.2019]).

Sonuç olarak, Uluslararası örgütler Suudi Arabistan'a silah satışlarına karşı çıkmış ve hükümetlerinden stış süreçlerini durdurmalarını istemiştir. Washington'da, koalisyon ülkelere silah satışını yasaklamayı amaçlayan, savaş suçlarını sorgulayan ve yetkilileri bu eylemlerinden dolayı sorumlu tutan bir karar almak için ABD Kongresi'nde birkaç tartışma yapılmıştır.

Bu tartışmalar, bazı Kongre üyelerinin Suudi liderliğindeki koalisyonu yardım eden ABD kuvvetlerinin Savaşan Güçlerin kararlılığını desteklemek için aktif veya yakın düşmanlıklara girişip girişmediği; veya satışı yapılan silahların saldırgan değil stratejik olarak savunma amaçlı kullanılıp kullanılmadığına yönelik şüphelerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, şu ana kadar, çok az ilerleme kaydedilmiştir. Çünkü Trump yönetimi hala tamamen ekonomik vizyonlarına ağırlık vermektedir; büyük ölçüde ekonomik güvenliğe ve ulus-devletin mali sınırlarının korunmasına bağlı olan ABD, ayrıca Suudi petrol ihracatına da büyük ölçüde güvenmektedir; ve belki de bu nedenlerle krallığı silahlandırmayı durdurma kararını devre dışı bırakmıştır.

Britanya'da, İngiltere'yi Suudi Arabistan ve diğer koalisyon ülkelere en önemli Avrupa silah ihracatçısı olarak görenler tarafından Silah Ticaretine Karşı başlatılan Kampanya; ABD hükümetinin Haziran 2019'un sonlarında Yemen'deki savaşa katılan Suudi Arabistan'a silah satışlarına izin verme kararı konusunda yasal bir meydan okuma niteliği kazanmıştır (Beale, [07.09.2019]).

Kampanya ve İngiliz hükümeti arasındaki tartışmalar devam etmektedir; İngiltere, Suudi Arabistan'ı bölgede stratejik ve hayati bir müttefik olarak görmektedir ve her zaman İngiliz silahlarının saldırgan bir amaçla değil savunma amacıyla kullanıldığını belirtmektedir. İngiliz hükümeti; Suudi Arabistan'a satılan silahların sivil alanlarda veya savaş suçlarında kullanıldığından tam olarak emin olmadığını iddia etmektedir; buna karşın, insan hakları örgütlerinin birçok raporu, İngiliz bombalarının Yemen'deki savaş suçlarına karıştığına dair kanıt göstermektedir (Mwatana, [28.08.2019]).

Aynı sorun Fransa hükümeti tarafından da yaşanmıştır; Yıllık hükümet raporu, Suudi Arabistan'a yapılan toplam silah satışlarının 2018'de % 30 artarak 9,1 milyar avroya yükseldiğini göstermektedir. Silah satışları arasında savaş gemileri, tanklar, toplar, mühimmat ve helikopterler yer almaktadır (Irish, [10.09.2019]).

France 24 ([13.09.2019])'in da belirttiği gibi, Hükümet, Yemen savaşında yasadışı silah kullanma suçlamalarını reddetmekte ve 'Yemen'deki sivil kurbanların Fransız silahlarının kullanımının bir sonucu olduğuna dair kanıt yok' demektedir. Ancak, Fransa'nın askeri istihbarat teşkilatı DRM'ye ait olan gizli bir belge, sivil kayıplarda Fransız silahlarının da kullanıldığını doğrulamaktadır (Disclose Web Sitesini, [28.08.2019]).

Fransa parlamentosu ve hükümet arasındaki tartışmalar silahların yasaklanmasını engelleyememiş ve birçok Fransız ve uluslararası örgüt Fransa mahkemelerinde silahlanmayı yasaklamaya yönelik çalışmalar başlatmıştır.

MacAskill ([10.09.2019])'un da belirttiği gibi, Suudi Arabistan şimdi diğer Avrupa ülkelerinde yargılanmaktadır. Almanya, İtalya ve Yemen'den bir grup insan hakları örgütü, İtalya dışişleri bakanlığından yetkililere ve Alman holdinginin yerel yan kuruluşuna karşı, Roma'daki savcılığa şikayette bulunmuştur. Bu örgütler, Suudi Arabistan'a silah satışlarına yönelik olarak 'savaş kurallarını ve uluslararası insancıl hukuku ihlal eden krallığa' herhangi bir sevkiyatın ihracatını men eden bir yargı kararı almaya çalışmaktadırlar.

Yemen'deki müdahale, krallığı uluslararası alanda zor duruma sokmuştur. Suudi Arabistan, terörist gruplar ve El Kaide ile bağlantılı resmi zor bir şekilde elden çıkardıktan sonra; şu anki tabloda karşılaşılan zorluk ise silahsız insanlara şiddet

uygulamak ve savaşın kurallarını ve uluslararası insancıl hukuku ıgnemek suçlamalarına maruz kalmaktır.

6. SONUÇ

Suudi Arabistan ve Yemen'in siyasi dış politikasına yönelik inceleme, iki ülkenin aşırı derecede bağlantılı olduğunu ve birinin dış politikasını incelemek için diğerinin etkisinin analiz edilmesi gerektiğini göstermektedir. Krallık, ekonomik üstünlüğü, askeri yetenekleri ve uluslararası toplumla olan geniş ilişkileri nedeniyle, Suudi-Yemen ilişkilerinde yüksek bir ele sahip olan ve daha avantajlı olan taraftır.

Realist bir perspektiften bakıldığında, Suudi Arabistan; nüfuzunu artırmak ve politikalarına bölge ülkeleri ile hizmet etmek amacıyla, siyasi ve ekonomik manevralarla bölgesel ve uluslararası ağırlığından kritik bir şekilde yararlanmıştır. İslami kutsal alanların (Mekke ve Medine) hamisi olarak dini konumunu ve etrafındaki Arap ülkelerini çevreleyen konumunu, politikasını bölgesel düzeyde yönlendirmede mükemmel bir şekilde kullanmaktadır. Uluslararası olarak Suudi petrol devrimi, dış politikasının en kritik belirleyicilerinden birini temsil etmektedir.

Bununla birlikte, Krallığın bölgesel ve uluslararası pozisyonu; siyasi istikrarsızlık, ekonomik sorunlar ve devlet merkezini zayıflığından muzdarip olan Yemen'deki durumdan etkilenmiştir. Suudi Arabistan, Yemen'den gelebilecek tehlikelere karşı daima ihtiyatlı olmuştur. Bu durum, Suudi Arabistan krallığının bekası ve küresel konumunu korumak amacıyla, Yemen'in iç politikalarına ve karar vericilerine müdahale etmeye itmiştir. Suudi Arabistan, resmi ilişkilere başladıklarından beri Yemen'le ilişkilerinde farklı yaklaşımlar benimsemiştir. Suudi Arabistan, Yemen devletinin başarısızlığı ve istikrarlı ilişkileri garanti edememesi nedeniyle, devletle ilgilenmekten daha çok gayri resmi yollara bel bağlamıştır. Bu durum, Suudi Arabistan'ın Yemen din adamlarına ve kabilelerine güvenmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, Suudi Arabistan'ın bu yöntemi, Arap Baharı devrimiyle tamamen çökmüştür. Dolayısıyla hali hazır durumda politikası için başka yeni yollar aramaya başlamıştır.

Arap Baharı ve şiddetin, iç savaşların ve siyasi çalkantıların sonucu, Suudi Arabistan'ın Yemen işlerine müdahale etmesi için beklenmedik bir fırsat durumu yaratmıştır. Suudi Arabistan, GCC girişimiyle Yemen'in tamamen çökmeyeceğini ve

merkezi hükümetin Arap devrimi olaylarından sonra gereken görevleri yerine getirebilmesini sağladığını çalışmıştır. Ancak, Suudi dış politikasının yanlış yönetimi nedeniyle, olumlu sonuçlar Yemen'e çok zayıf bir şekilde yansımıştır.

GCC girişimi, Husi hareketlerinin devlet organları üzerinde kontrol sahibi olmasına yardımcı olan akut bir siyasi boşluk oluşturmuştur. Bu siyasi boşluk, Krallığın güvenliği ve emniyeti için güçlü bir tehdit oluşturmuştur. Bu dönemdeki bölgesel koşulların bir sonucu olarak, Suudi idaresi artık çıkarlarını korumak için daha ciddi adımlar atmaya karar vermiş ve Yemen'de 'aşırı iddialı' dış politikasına başlamıştır.

Suudi Arabistan'ın Yemen devletine ekonomik ve siyasi olarak yardım etme ve kendi toprakları üzerindeki yetkisini genişletme konusunda net bir stratejisi yokmuştur. Bu durum, Suudi Arabistan'ın pozisyonunu olumsuz etkilemiş ve iç ve dış krizleri tetiklemiştir. Yemen, çatışma ve anlaşmazlıklarla dolu hale gelmiş ve bu gelişmeler Suudi Arabistan'ın Yemen'deki askeri ve siyasi başarısızlığının ve yeni iddialı politikasının yanlış yönetiminin kanıtı olarak kullanılmıştır.

İnceleyerek, çalışma Suudi Arabistan'ın Yemen'deki tüm adımlarında meşru teminat sağlamaya istediğini bulmuştur. Çabaları bölgeden soyutlanmamış ve kendisini bölge ülkelerini ve hükümetlerini dış tehditlerden korumak için sponsor olarak sunmuştur. Suudi Arabistan, Körfez İşbirliği Konseyi'ni, Arap Baharı'ndan sonra Yemen'deki siyasi durumu çözmeye çabaları için bir sıçrama tahtasını almış. Ayrıca, meşru Yemen hükümetini Husilerden korumak ve bölgeyi İran'ın hırslarından korumak için 'Kararlılık Fırtınası' Operasyonu için Arap koalisyonuna bağımlı olmuştur.

Suudi Arabistan'ın toplu hareketleri, taraf devletlerin güvenlik, ekonomik ve siyasi çıkarlar için müşterek koruma sağlama ve güvenliği risk altında olan herhangi bir ülkeye gerekli desteği sağlama sözü verdikleri entegre bir sistemde (Körfez İşbirliği Konseyi) varlığından kaynaklanıyor olabilir. Başka bir analiz; Suudi Arabistan belki uluslararası tepkiden korkuyormuş ve eylemlerinin başka bir ülke işine bireysel müdahale olarak tanımlanmasını istemiyormuştur.

Çalışma, son zamanlarda iki ülke arasındaki siyasi ilişkileri analiz etmiş, şimdiki ve gelecekteki ilişkilerin birbirine bağlılık bağlamında devam edeceği sonucuna ulaşmıştır. Her iki devlet de bekaları ve istikrarları için birbirlerine ihtiyaç duymaktadır ve bu yoğun ilişkilere sahip olmak zorundadır.

İki ülke arasındaki ilişkinin geleceğinde rol oynayacak siyasi oyuncuların kimliğini belirlemek zor olacaktır, çünkü siyasi sahnedeki değişiklikler sürekli evrilmekte ve değişim göstermektedir. Meşru hükümet Yemen'de zayıflamış ve devlet dışından gruplar ortaya çıkarak, Yemen'in iç kontrolünü ele geçirmiştir. İran'dan destek alan kuzeydeki Husi hareketi ve Suudi Arabistan'ın Yemen'deki askeri operasyonlarında stratejik müttefiki olan BAE'den destek alan güneydeki ayrılıkçı güçler; siyasi sahneye güçlü oyuncuların çıkmasını sağlamış ve Riyad'ın Yemen'deki girişimlerini karmaşıklştırmıştır.

Bunların yanı sıra, Riyad İran ve Emirliklerin desteklediği grupların avantajına olacak şekilde, Yemen toprakları üzerindeki birçok yerin kontrolünü kaybetmiştir, Suudi sadece Yemen'in doğusundaki bazı eyaletleri kontrol etmektedir. Bu, Suudi Arabistan'ın gelecekte Yemen ile olan ilişkilerinin Sanaa veya Aden'e dayanmayacağı anlamına gelir; bunun yerine, Aden ve Sanaa Krallığının etkisine dönene kadar Suudiler ilişkilerini doğu bölgelerine dayandıracak.

Bu ilişkide, Suudi Arabistan'ın yeni araçlar kullanmak pahasına olsa bile, Yemen'i kontrol altında tutmayı ve Suudi Arabistan'ı istikrarsızlığa sürükleyebilecek başka bir gücün etkisinden koruyacağı çalışacağı kesinlik kazanmıştır. Bununla birlikte, Suudi dış politikasının tüm adımlarında karar verme sürecinde yapılan yanlış hesaplar, çoğu zaman, Yemen'deki siyasi sahneyi daha da karmaşıklştırmış ve Suudi'lerin Yemen'deki sorunlarını Krallığın güvenliği ve ekonomisi üzerindeki tüm olumsuz etkileriyle artırmıştır.

Sonuç olarak; Yemen'in uluslararası toplumla ilişkilerinin her zaman Riyad'dan geçtiğini belirtmek gerekir. Bu nedenle Yemen'in, iç işlerine yönelik herhangi bir müdahalesi kapsamında, hiçbir şekilde Suudi Arabistan'a karşı çıkamayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, Yemen Suudi Arabistan'ın egemenliği kapsamında aldığı kararlara müdahalesini önlemesine yardımcı olmak için uluslararası toplumdan destek de alamayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ACLED. [04.09.2019]. Press Release: Yemen War Death Toll Surpasses 70,000. <https://www.acleddata.com/2019/04/18/press-release-yemen-war-death-toll-surpasses-70000/>
- Al-Arabiya English News. [14. [14.08.2019]. Saudi Suspends Embassy Work in Yemen. <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/02/13/Saudi-Arabia-suspends-operation-at-embassy-in-Sanaa.html>
- _____. [11.11.2019]. Saudi King: Yemen War Launched to Foil Regional Plot. <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/05/10/Saudi-king-Yemen-war-launched-to-foil-regional-plot.html>
- _____. [28.11.2019]. Saudi Arabia's Mohammed Bin Salman Appointed Crown Prince. <http://english.alarabiya.net/en/News/gulf/2017/06/21/Saudi-Arabia-declares-Mohammed-bin-Salman-as-crown-prince.html>
- Al Jazeera Center for Studies.** 2015. Operation Decisive Storm: Reshuffling Regional Order. Position Papers.
- Al Jazeera English. [21.08.2019]. Houthi Fighters Seize Airport in South Yemen 22 March 2015. <https://www.aljazeera.com/news/2015/03/houthi-rebels-seize-airport-south-yemen-150322074054665.html>
- _____. [14.11.2019]. Opposition Signs Yemen Transition Deal. <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/2011521165814481734.html>
- Al khataf, Lulwa. 2019. Why Kuwait mediation efforts have not succeeded in resolving the Yemeni crisis. **SciencesPo Kuwait Program.**
- Al Masdar Online. [19-11-2019]. Al Masdar Online: Publishes the Text of Yemeni President Decisions to Unify the Army and Restructuring. <https://almasdaronline.com/article/39401>
- AL-Mudhaffary, Nabeel. 2014. The Arab Spring: An Analytic Study of the External Effects, Yemen as a Sample. **Magazine of Kirkuk University for Social Science.** c.7, s.3: 506-521.
- Al-Rasheed, Madawi. [09.10.2019]. King Salman Needs Total Victory in Yemen. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/05/saudi-arabia-finds-no-quick-victory-yemen.html>

- Al-Rasheed, Madawi, Robert Vitalis. 2004. **Counter-Narratives, History, Contemporary Society, and Politics in Saudi Arabia and Yemen**. 1. bs. New York: Palgrave Macmillan.
- Al Saud, Turki A. 2013. Saudi Arabia's Foreign Policy. **Middle East Policy**. c. 20, s. 4: 37-44.
- Alyahya, Mohammed. [23.11.2019]. Why Did Saudi Arabia Intervene in Yemen? <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/yemen-saudi-arabia-iran-houthis-support-military.html>
- Ahmad, Talmiz. 2015. Royal Succession in Saudi Arabia: Challenges before the Desert Kingdom. **Observer Research Foundation**. Occasional Paper No. 59 .
- Anthony, John D. 1979. Foreign Policy: The View from Riyadh. **The Wilson Quarterly**. c. 3, s. 1: 73-82
- AS, Bojang. 2018. The Study of Foreign Policy in International Relations. **Journal of Political Sciences & Public Affairs**. c. 6, s. 4.
- Bardají, Rafael L. 2016. Religion, Power and Chaos in the Middle East. **European View** s.15: 87–95: (Aktaran: Bin Abdulaziz, Bin Nawwaf M. [17. 03.2016]. Saudi Arabia Will Go It Alone. <http://www.nytimes.com/2013/12/18/opinion/saudi-arabia-will-go-it-alone.html>. %20 Accessed%2017%20March%202016).
- BBC News. [12.11.2019]. Yemen Parliament Imposes State of Emergency. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12831981>
- _____. [29.11.2019]. Crown Prince Says Saudis Want Return to Moderate Islam. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41747476>
- Beale, Jonathan. [07.09.2019]. UK Arms Sales to Saudi Arabia Unlawful, Court Rules. <https://www.bbc.com/news/uk-48704596>
- Berg, Willem V. D. 2017. Saudi Arabia's Strategic Stalemate – What Next? **The Netherlands Institute of International Relations**. CRU Policy Brief.
- BM İnsan Hakları Konseyi. [02.09.2019]. Yemen: United Nations Experts Point to Possible War Crimes by Parties to the Conflict. <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/NewsDetail.aspx?NewsID=23479&LangID=E>
- Burke, Edward. 2013. EU-GCC Cooperation: Securing the Transition in Yemen. **Gulf Research Center**. Gulf Papers.
- Carapico, Sheila. 2014. Yemen between Revolution and Counter-Terrorism. **Why Yemen Matters, A Society in Transition**. Helen Lackner. London: London Middle East Institute SOAS: 85-129.

- CBS. [13.08.2019]. Houthi Rebels Say They've Taken over Yemen. <https://www.cbsnews.com/news/yemen-houthi-rebels-coup-sanaa-dissolve-parliament-form-transitional-council/>
- Chulov, Martin. [20.10.2019]. Saudi Kremlinology: What Does King Salman's Reshuffle Mean for the Future? <https://www.theguardian.com/world/2015/jan/30/saudi-arabia-reshuffle-government-king-salman-bandar-sultan>
- CIRS Center for International and Regional Studies.** 2013. The Evolving Ruling Bargain in the Middle East. Summary Report s. 9.
- Disclose Web Sitesini. [28.08.2019]. Made in France. Yemen Papers. <https://made-in-france.disclose.ngo/en/chapter/yemen-papers>
- Dünya Bankası. [22.10.2019]. Yemen Review, (2018). <https://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview>
- Dünya Sağlık Örgütü. [25.10.2019]. Yemen Humanitarian Response Plan 2017. <https://www.who.int/emergencies/response-plans/2017/yemen/en/>
- Elizabeth, Dickson. [20.10.2019]. Meet the New House of Saud. <https://foreignpolicy.com/2015/04/29/meet-the-new-house-of-saud-saudi-arabia-king-salman-family/>
- Etharedge, S. Laura. 2011. **Region in Transition, Saudi Arabia and Yemen.** 1. bs. New York: Britannica Educational Publishing.
- Ezz, Moustafa. 2016. After the Arab Spring: The Security, Stability, and Geopolitics of Saudi Arabia and the Middle East. **Liberated Arts: A Journal for Undergraduate Research.** c. 2, s. 1: 1-17.
- Fahim, Kareem, Saeed Al-Batati. [05.06.2020]. Yemen Peace Talks End With No End to Conflict. <https://www.nytimes.com/2015/12/21/world/middleeast/yemen-peace-talks-ended-with-no-end-to-conflict.html>
- Finn, Tom. [13.11.2019]. Yemenis Take to the Streets Calling for President Saleh to Step Down. <https://www.theguardian.com/world/2011/jan/27/yemen-protests-president-saleh>
- France 24. [13.09.2019]. France confirms Contested Arms Shipment to Saudi Arabia. <https://www.france24.com/en/20190508-france-confirms-contested-arms-shipment-saudi-arabia>
- Gambrell, Jon. [13.08.2019]. Here Are the Members of the Saudi-led Coalition in Yemen and What They're Contributing. <https://www.businessinsider.com/members-of-saudi-led-coalition-in-yemen-their-contributions-2015-3>
- Gladstone, Rick. [22.10.2019]. U.S. Agency Foresees Severe Famine in Yemen Under Saudi Blockade.

<https://www.nytimes.com/2017/11/21/world/middleeast/yemen-famine-saudi.html>

Global Ateş Gücü. [11.08.2019]. Saudi Arabia Military Strength, GFP Strength in Numbers. https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=saudi-arabia

Gordon, Sasha. [19.11.2019]. The Parallel Revolution in Yemen. <https://www.criticalthreats.org/analysis/the-parallel-revolutionin%20yemen#dn2936b63de367aea920d4f220e36f3bb667>

Guardian Sitesi. [20.08.2019]. UN Security Council Passes Resolution Demanding Yemen Rebels Give up Power. <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/16/un-security-council-passes-resolution-demanding-yemen-rebels-give-up-power>

Henderson, Simon. 2009. After King Abdullah Succession in Saudi Arabia. **The Washington Institute for Near East Policy**. Policy Focus. s. 96.

Hill, Ginny. 2010. What is happening in Yemen? **Survival Global Politics and Strategy**, c. 52, s. 2:105-116.

_____. 2017. **Yemen Endures, Civil War, Saudi Adventurism and the Future of Arabia**. New York: Oxford University Press.

_____, Gerd Nonneman. 2011. **Yemen, Saudi Arabia, and the Gulf States: Elite Politics, Street Protests, and Regional Diplomacy**. Chatham House, Middle East, and North Africa Program.

İnsan Hakları İzleme Örgütü. [12.11.2019]. Unpunished Massacre, Yemen's Failed Response to the "Friday of Dignity" Killings. <https://www.hrw.org/report/2013/02/12/unpunished-massacre/yemens-failed-response-friday-dignity-killings>

Irish, John. [10.09.2019]. French Weapons Sales to Saudi Jumped 50 Percent Last Year. <https://www.reuters.com/article/us-france-defence-arms/french-weapons-sales-to-saudi-jumped-50-percent-last-year-idUSKCN1T51C0>

Juneau, Thomas. 2016. Iran's Policy towards the Houthis in Yemen: A Limited Return on a Modest Investment. **The Royal Institute of International Affairs**. c. 92, s.3: 647-663.

Kamrava, Mehran. 2012. Mediation and Saudi Foreign Policy. **Foreign Policy Research Institute**: 152-170.

_____. 2018. Multipolarity and Instability in the Middle East. **Foreign Policy Research Institute**: 598-616.

Karim, Umer. 2017. The Evolution of Saudi Foreign Policy and the Role of Decision-making Processes and Actors. **The International Spectator**. c. 5, s. 2: 71-88.

- Kasinof, Laura. [12.11.2019]. Yemen's Saleh Agrees not to Run Again. Is That Good Enough for Protesters? <https://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2011/0202/Yemen-s-Saleh-agrees-not-to-run-again.-Is-that-good-enough-for-protesters>
- Kechichian, Joseph A. [20.10.2019]. Muqrin Appointment Averts Saudi Succession Crisis. <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/muqrin-appointment-averts-saudi-succession-crisis-1.1312372>
- Kinninmont, Jane. [11.11.2019]. Saudi Arabia Faces Its Future in Vision 2030 Reform Plan. <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/saudi-arabia-faces-its-future-vision-2030-reform-plan>
- Kriz Grubu. [19.11.2019]. Instruments of Pain (I): Conflict and Famine in Yemen. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/b052-instruments-pain-i-conflict-and-famine-yemen>
- Lackner, Helen. 2016. Yemen's 'Peaceful' Transition from Autocracy: Could it have Succeeded? **International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA)**.
- MacAskill, Ewen. [10.09.2019]. Italian Officials and German Firm Face Legal Action over Saudi Arms Sales. <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/18/italian-officials-and-german-firm-face-legal-action-over-saudi-arms-sales>
- MalettaI, Giovanna. [06.09.2019]. Legal Challenges to EU Member States' Arms Exports to Saudi Arabia: Current Status and Potential Implications. <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2019/legal-challenges-eu-member-states-arms-exports-saudi-arabia-current-status-and-potential>
- Mashjari, Omar. [12.10.2019]. The Quiet Collapse of Yemen's Economy. <https://www.alaraby.co.uk/english/comment/2018/5/8/the-quiet-collapse-of-yemens-economy>
- Mearsheimer, John J. 2016. Structural Realism. **International Relations Theories: Discipline and Diversity**. 3. bs. Tim Dunne, MiljaKurki, Steve Smith. Oxford: Oxford University Press: 77-91
- Munro, Sir A. 2002. The Dilemma for Saudi Foreign Policy. **The RUSI Journal**. c. 147, s. 5:46-50.
- Munteanu, Răzvan. 2015. Saudi Arabia, Iran and the Geopolitical Game in Yemen. **Research and Science Today**. c.2. s.10:57-62.
- Mwatana. [28.08.2019]. Mwatana: The Saudi-led Coalition Has Been Targeting Civilians in Yemen for Two Years. <http://mwatana.org/en/saudi-led-coalition/>
- Naylor, Hugh. [23.11.2019]. Yemen is turning into Saudi Arabia's Vietnam. https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/saudi-arabia-cant-find-its-way-out-of-yemens-messy-war/2015/11/12/4d70ce26-84e1-11e5-8bd2-680fff868306_story.html

- Ottaway, David B. 2015. Saudi Arabia Forms a Pan-Arab Sunni Alliance Against the Houthis. **Wilson Center, Middle East Program**. Viewpoints s. 74.
- _____. 2015. Saudi Arabia's Yemeni Quagmire. **Wilson Center, Middle East Program**. Viewpoints s. 89.
- Pager, Sean. 1988. Islam and Saudi Foreign Policy. **Harvard International Review**. c. 10, s. 2:28-30.
- Patrick, Neil. 2010. Saudi Arabia Foreign Policy: Limits of Being Helpful. **The Royal Institute of International Affairs**. c. 66, s. 12: 24-26.
- Perkins, Brian M. 2017. Yemen: Between Revolution and Regression. **Taylor & Francis Group, Studies in Conflict and Terrorism**. c. 40, s. 4:300–317.
- Ragab, Eman. 2017. Beyond Money and Diplomacy: Regional Policies of Saudi Arabia and UAE after the Arab Spring. **The International Spectator**. c. 52, s. 2: 37-53.
- Riedel, Bruce. [07.08.2019]. (a) The Prince of Counter Terrorism. <http://csweb.brookings.edu/content/research/essays/2015/the-prince-of-counterterrorism.html>
- _____. [07.08.2019]. (b) Yemen's War Shakes up the Saudi Palace. <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2015/04/29/yemens-war-shakes-up-the-saudi-palace/>
- Saab, Bilal Y. 2018. Beyond the Proxy Powder Keg: The Specter of War between Saudi Arabia and Iran. **The Middle East Institute**. Political Paper. s. 2.
- Sager, Abdulaziz O. 2012. Key Issue Facing the Saudi Ruling House. **Gulf Research Center**.
- Salisbury, Peter. 2016. Yemen: Stemming the Rise of a Chaos State. **Chatham House**. Research Paper.
- Sanger, David E. [14.11.2019]. Envoy Meets with Leader of Yemen on Accord. <https://www.nytimes.com/2011/07/11/world/middleeast/11yemen.html>
- Saudi Arabistan Parasal Ajansı. 2019. **55th Annual Report**. Riyadh.
- Sharp, Jeremy M. 2019. Yemen: Civil War and Regional Intervention. **Congressional Research Service**. s. 35.
- Sinjab, Lina. [12.11.2019]. Yemen: Hashid tribal fighters in a ceasefire with Saleh. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13586076>
- Steinberg, Guido. 2014. Leading the Counter-Revolution, Saudi Arabia and the Arab Spring. **SWP German Institute for International and Security Affairs**. Research Paper.

Stenslie, Stig. 2015. Decisive Storm Saudi Arabia's Attack on Houthis in Yemen. **Norwegian Peace building Resource Centre**. Expert Analysis Paper.

Stephens, Michael. [09.10.2019]. Change in the name of stability for Saudi Arabia. <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2015/04/change-stability-saudi-arabia-15-0429130213689.html>

Świetek, Hubert. 2017. The Yemen War: A Proxy War, or a Self-Fulfilling Prophecy? **The Polish Quarterly of International Affairs**. s. 2:38-54.

Silah Ticareti Antlaşması. 2014. The United Nations.

Uluslararası Kriz Grubu. 2=013. Yemen's Military-Security Reform: Seeds of New Conflict? Middle East Report. s.139.

_____. 2014. The Houthis: From Saada to Sana'a. Middle East Report. s.154.

Uluslararası Seçim Sistemleri kurum. 2012. Next Steps in Yemen's Transition. Briefing Paper.

Toumi, Habib. [12.11.2019]. GCC Rejects Iran Meddling, Foreign Ministers Urge Yemen Government and Opposition to Hold Talks to End Crisis. <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/gcc-rejects-iran-meddling-1.787220>

Transfield, Mareike. 2014. Yemen: GCC Roadmap to Nowhere. Elite Bargaining and Political Infighting Block a Meaningful Transition. SWP German Institute for International and Security Affairs. SWP Comments. s. 20.

Yemen News Agency.[13.11.2019]. GCC Officials to Hold Extraordinary Meeting on Yemen Crisis. <https://www.saba.ye/en/news239675.htm>

Washington Enstitüsü. [12.11.2019]. Yemeni Military Leader Tied to Terrorism Pledges to Protect Protester. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/yemeni-military-leader-tied-to-terrorism-pledges-to-protect-protesters>

Watson, Ben. [11.10.2019].The War in Yemen and the Making of a Chaos State. <https://www.defenseone.com/feature/yemen-making-chaos-state/>

Winter, Lucas. 2011. Conflict in Yemen: Simple People, Complicated Circumstances. **Middle East Policy**. c.18, s.1: 102-120.

Arapça Kaynakça

Abdel Rahman, Bourhila, Fatna Tunisi. 2016. The Fixed and Changing Factors in the Case Study of Saudi Foreign Policy: Yemen (2011-2015). Yüksek Lisans Tezi. University of Boumerdes, Algeria.

Abdulsalam, Mohammed. 1988. **Republic between the Tribe and Sultanate in Northern Yemen**. Cairo: Al-Amal Printing and Publishing Company.

- Al a'amiry, Ali M. 2011. The Impact of External Factors in the Political Life of Yemen. **Center for International Studies in University of Baghdad**. c. 49:127-155.
- _____. 2011. The Impact of External Factors in the Political Life of Yemen. **Center for International Studies in University of Baghdad**. 49:127-155 (Aktaran: Al-Hajj, Hussein. 1979. Settlement of Accounts between Carter and Brzhnev by Yemeni Daggers. **The Arab World Magazine**. s. 108).
- _____. 2011. The Impact of External Factors in the Political Life of Yemen. **Center for International Studies in University of Baghdad**. 49:127-155 (Aktaran: Al-Dhahab, Abdullah N. 1998. Yemeni-Saudi Relations 1978-1995. Yüksek Lisans Tezi. College of Political Science, Baghdad University).
- Al-Ammari, Salman. [05.06.2020]. The Reality of Conflict and the Geopolitical War Prospects in Yemen. <https://ruyaa.cc/Page/8845/>
- Al-Baidhani, Abdul Rahman. 1999. **The Impasse of Yemen in Gulf Conflict**. 1. bs. Cairo: Dar Al-Maaref Printing Press.
- Al-Bashiri, Mansour. 2018. The Economic Cost of the Yemen War and its Impact on the Conflict Parties. **Al Jazeera Center for Studies**. Report.
- Al-Dagchi, Ahmad M. 2014. **Al-Salafiya in Yemen, Its Intellectual Schools, Theological References and Political Alliances**. 1. bs. Doha: Al Jazeera Center for Studies.
- _____. 2016. The traditional Salafi stage in Yemen, the stage of the Wadie foundation from 1980 to 2001, ideas and effects. **Wahhabism and Salafi, The ideas and effect**. 1. bs. Beirut: Research Papers, Arab Network for Research and Publication: 343-374.
- Al-Dhahab, Ali. 2017. Military Balance of Force in Yemen: Transformations and Scenarios. **Al-Jazeera Center for Studies**.
- Al-Houthi, Mohammed. 2016. The Regional and International Positions towards the Aggression against Yemen. **Political Approaches**. c. 1 : 99-144.
- Al Jazeera Arabic. [21.11.2019]. Widely Welcoming for the Restructuring of the Yemeni Army. <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2012/12/20/%D8%AA%D8%B1%D8%AD%D9%8A%D8%A8%D9%88%D8%A7%D8%B3%D8%B9%D8%A8%D8%A5%D8%B9%D8%A7%D8%AF%D8%A9%D9%87%D9%8A%D9%83%D9%84%D8%A9%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86%D9%8A>
- _____. [05.06.2020]. Nine of Agreements' Negotiation between the Yemeni Government and Rebels. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2019/11/25/%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%88%D8%AB%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8>

_____. [25.05.2020]. Restore Hope. <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/military/2015/4/22/%D8%A5%D8%B9%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%84>

Almawqea Post. [05.06.2020]. Yemen's Internal War Fronts in 2018, Expansion and Deflation According to Many Factors. <https://almawqea.net/reports/37203>

Al-Qabaa, Saud A. 1992. **Saudi-Yemeni Relations**. Riyadh: Al-Farazdaq Press.

Al-Qahtani, Hussain H. 2014. Strategic Perspective of the Future of Saudi- Yemeni Relations. Yüksek Lisans Tezi. College of Strategic Sciences, Riyadh, Saudi Arabia.

Al-Qudsi, Issam. [05.06.2020].The Gulf Crisis Casts a Shadow over the Yemeni Field. <https://www.al-arabi.com/Read/13776>

Al-Rashid, Hamad. 2012. Saudi Foreign Policy and Security in the Gulf Region. Doktora Tezi. College of Political Sciences and Media, Algeria.

Al-Shanbari, Sufyan A. 2016. Saudi Arabia Policy toward Yemen in the Light of the Transformations of the Yemeni Popular Mobility (2011-2015).Yüksek Lisans Tezi. Al-Azhar University, Palestine.

Al-Shargabi, Adel. 2013. Restructuring the Yemeni Army. **Arab Center for Research and Policy Studies**. Policy analysis.

Al-Sharjabi, Adel, Muhammad Abdul Qadir, Afaf Al-Haimi, Fouad Al-Salabi. 2009. **The Palace and the 'Diwan', the Political Role of the Tribe in Yemen**. Sanaa: The Yemeni Observatory for Human Rights in cooperation with International Development Research Centre.

Al-Shujaa, Ahmed. 2012. **After the Yemeni Popular Revolution, Iran and Houthis**. Al Riyadh: Al-Bayan Magazine, Research and Studies Center.

Ali, Intidar A. 2008. The Yemen-Saudi Boundaries, Study in Political Geography. Yüksek Lisans Tezi. Faculty of Arts Aden University, Yemen.

_____. 2008. The Yemen -Saudi Boundaries, Study in Political Geography. Yüksek Lisans Tezi. Faculty of Arts Aden University, Yemen (Aktaran: Al-Ghamdi, Ahmad. 1999. The Saudi-Yemeni Borders Issue towards a Solution. Riyadh:Al-Madina Al-Munawwara Printing and Publishing Company).

_____. 2008. The Yemen -Saudi Boundaries, Study in Political Geography. Yüksek Lisans Tezi. Faculty of Arts Aden University, Yemen (Aktaran: Saleh, Fuad N. 2004. The Development of Yemeni- Saudi Relations 'In the Post-Yemeni Unit Period 1990-2000'. Yüksek Lisans Tezi. Faculty of Commerce, Assiut University).

_____. 2008. The Yemen -Saudi Boundaries, Study in Political Geography. Yüksek Lisans Tezi. Faculty of Arts Aden University, Yemen

(Aktaran: Abu Talib, Hasan. 1999. The Issue of the Yemeni Border with Oman and Saudi Arabia. Sana'a:Al-Qastas Magazine. s. 16).

Annahar Newspaper Website. [21-11-2019]. Gulf Cooperation: Supports Hadi decisions the restructuring of the Yemeni army <http://www.annaharkw.com/annahar/Article.aspx?id=384797&date=12042013>

Bamatraf, Imad. [16.11.2019]. The Economy of War in Yemen. <https://blogs.aljazeera.net/blogs/2016/12/28/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86-1>

BBC News Arabic. [14.11.2019]. Yemeni President Ali Abdullah Saleh in an Interview with the BBC. https://www.youtube.com/watch?v=-ihjwY8E_mE

_____. [18.11.2019]. The Yemeni President Restructures the Army and Reduces the Powers of Former President Son. https://www.bbc.com/arabic/middleeast/2012/08/120807_yemen_republic_guard_curtail

_____. [21.11.2019] (a). Killed and Wounded in a Clashes Republican Guard Near the Yemeni Defense Ministry. https://www.bbc.com/arabic/middleeast/2012/08/120814_yemen.shtml

_____. [21.11.2019] (b). Yemen: Sanaa Airport Closing. https://www.bbc.com/arabic/middleeast/2012/04/120407_yemen_airport_closed

Bujalal, Manal. 2019. Arab Military Interventions in Internal Conflicts: Study Case of Intervention in Yemen. Master Thesis. University 08 May 45 .Faculty of Law and Political Science. Algeria.

Bukairi, Nabil. 2015. Yemen- Saudi Arabia Relations: The Past Paths and the Future Challenges. **Rouya Turkey Magazine**. c. 4, s. 3: 95-110.

Gabriel, Amjad A. 2015. **Saudi Arabia and Intervention in Yemen, between Internal and External Motives**.

Gar-Allah, Ateq. 2020. **Conflict Compass in Yemen, Study of the Most Important Strategic Changes**. Istanbul: Arab Foundation for Strategic Studies.

Gashaan, Saleh. 2012. The Internal and External Determinants of the Political Stability in Yemen (1990-2010). Yüksek Lisans Tezi. The Arab Open Academy in Denmark, College of Law and Politic.

Ghobari, Mohammed. [21.11.2019]. Saleh's Brother Rebelled Against Hadi and "Controlled" Sanaa Airport. <https://www.albayan.ae/one-world/arabs/2012-04-08-1.1627030>

Helal, Abdel Hakim. [12.11.2019]. Gulf Initiatives to Save Yemen. <https://www.aljazeera.net/knowledgegate/opinions/2011/5/11/%D8%A7%D9%82%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86-1>

84%D9%85%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%84%D9%8A%D8%AC%D9%8A%D8%A9%D9%84%D8%A5%D9%86%D9%82%D8%A7%D8%B0%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86

Jaber, Zayid. 2016. The impact of Salafism on the Muslim Brotherhood in Yemen (1990-2013). **Wahhabism and Salafi, The ideas and effects**. 1. bs. Beirut: Arab Network for Research and Publication. Beirut: Arab Network for Research and Publication: 401-426

Jazaa, Jawad S. 2011. The Houthi Movement in Yemen: A Study in Geopolitics. **Diyala Magazine**. c. 49.

Kasem, Mahmud. [23.09.2019]. Iran's Proxies: a Leverage against America and Its Allies. Houthis for Example. <https://www.alayyam.info/news/7TSKSEI1-VOYRMY>

Mattar, Ali A. [28.11.2019]. **The Saudi Yemeni Relations**.

Merim, Kalmes. 2016. Saudi-Iranian Conflict in the Middle East Region during the Arab Spring Term (2011-2012). Yüksek Lisans Tezi. Muhammad Khudair University, Algeria.

Mersky, Alexander. 2015. The Civil War in Yemen: A Complex Conflict and Difficult Horizons. **Arab Center for Research and Policy Studies**.

Mohammed, Fian, Noor Abd. 2016. The Regional Powers Affecting the Stability and Security of Yemen, for Example Saudi Arabia, in the Period 1990-2015. **Journal of Arts**. c.116:443-474.

NDC'nin Resmi Sitesi. [29.11.2019]. Representation in the Conference". <http://www.ndc.ye/ar-page.aspx?show=68>

Qaid, Abdul Salam. [25.05.2020]. The Military Scene in Yemen after the "Decisive Storm", Major Changes and Dangerous Gaps. <https://almawqeaqpost.net/reports/18116>

Riyad Gazetesi Internet Sitesi. [20.10.2019]. Royal Orders to Choose Muhammad bin Nayef as a Crown Prince and Muhammad bin Salman as a Crown Prince. <http://www.alriyadh.com/1043822>

Russia Today Channel. [13.11.2019]. Yemeni President Interview on Russia Today Channel part1. <https://www.youtube.com/watch?v=IGNsKUzJuss>

Salama, Ghassan. 1980. **Saudi Foreign Policy since 1945, a Study on International Relations**. 1. bs. Beirut: The Arab Development Institute.

Samir, Brahma. 2019. Military interventions in international conflicts, a study of political-legal context at the current stage; Model of Saudi-Emirati intervention in Yemen. Master Thesis. Abdelhamid bin Badis University. Faculty of Law and Political Science. Algeria.

Saudi Press Agency. [16.11.2019]. Report: The Kingdom's Efforts in Humanitarian, Relief and Development Work in Different Countries around the World. <https://www.spa.gov.sa/report-viewer.php?id=1539451>

Vassiliev, Alexandre. 2013. **The History of Saudi Arabia**. 4 bs. Beirut: Publications Company for Publishing and Distribution.

Wilkinson John S. 1994. **The Arabian Peninsula Borders: The Story of the British Role in Drawing Borders across Desert**. 4 bs. çev. Magdy Abdel Karim. Cairo: Madbouli Library.

Yemen Cumhuriyeti Anayasası. 2001.

Yemen News Agency. [14.11.2019]. GCC Secretary General Arrives in Sana'a. <https://www.saba.ye/ar/news239947.htm>

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim: Slsabil Hamed Fuad Saeed.

Doğum Yeri: Aden-Yemen.

Doğum Tarihi: 30.09.1992

Uyruğu: Yemenli.

E-posta: slsail.hamed@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2006-2009: Aden Lisesi -Aden / Yemen (Lise).

2010-2014: Aden Üniversitesi - Hukuk Fakültesi-Aden / Yemen (Lisans).

2017-....: Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (Yüksek Lisans).

İŞ TECRÜBELERİ

2015 Proje Koordinatörü Yemen Sağlık Örgütü, Aden (Yemen).

2014-2015 Proje koordinatörü Sosyal Yardım Örgütü, Aden (Yemen).

KATILDIĞI KONFERANS VE SEMPOZYUMLAR

Saeed, Slsabil ve Al-Hidabi Elham (2018).*Famine in Yemen*, (4. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli University - Nevşehir- Turkey.

Saeed, Slsabil (2018).*The Employment Opportunity under Capitalism Conditions: The Case of Bangladesh*, (5. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi), Yıldız Technical University - Istanbul-Turkey.

Saeed, Slsabil (2019).*The war trade, War of Yemen for example*, (5. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi), Karadeniz Technical University -Karadeniz - Turkey.

Saeed, Slsabil (2019).*Why Saudi Arabia Entered Yemen's Quagmire*, (5. Uluslararası Öğrenciler Sempozyumu), Trakya University- Edirne - Turkey.

Saeed, Slsabil (2019).*GCC Initiative for Yemen Revolution: A saving Guard or a Deliberate Plot?* (6. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi), Yıldız Technical University - Istanbul-Turkey.